

227703

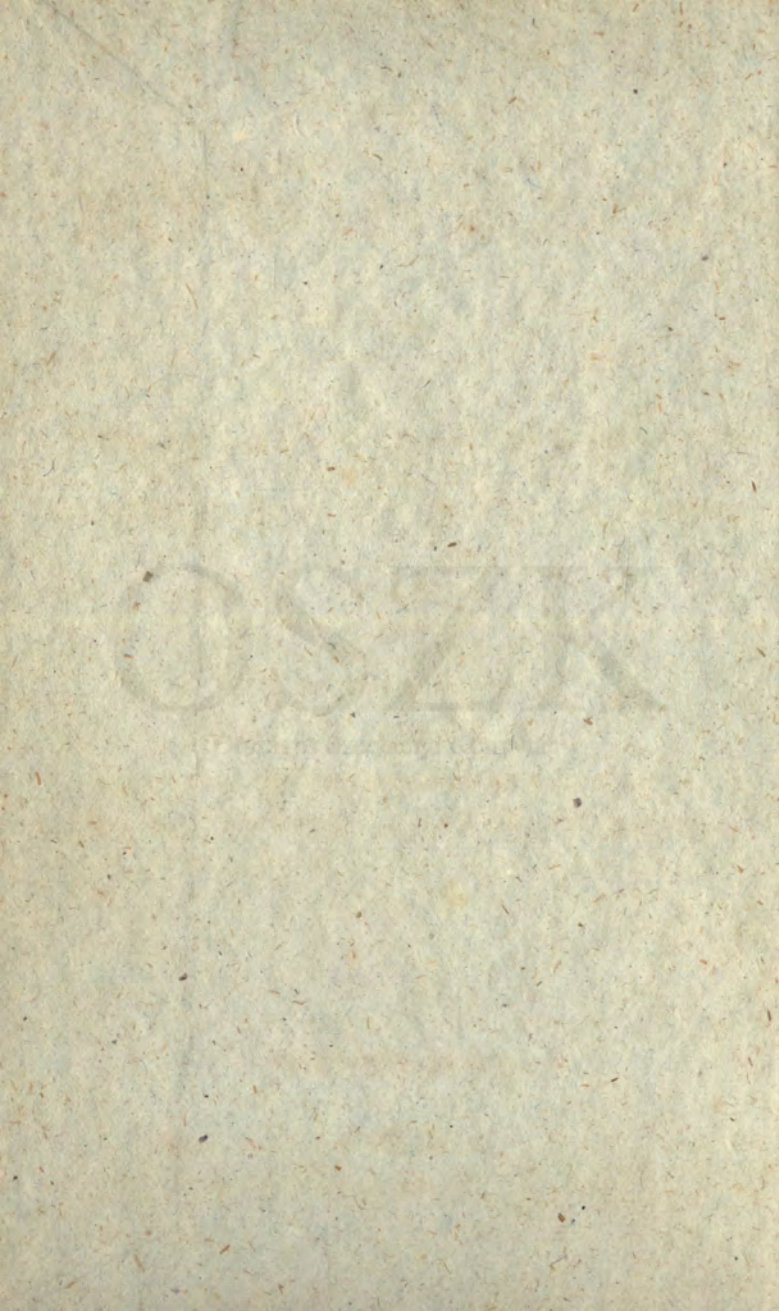
**MAGYAR
NYELVÉSZ**

A'
TÓTAJKÚ IFJÚSÁG'
SZÁMÁRA

KÖZREBOCSÁTTATOTT
MELCZER LAJOS
ÁLTAL.

mb Oni

OSZK

Prostonárodnj
Slovensko-Maďarská
M U V I N J A,

ku

snadnému prospěchu i pospolitějších začátečníků
zvlášt

Školské Mládeže
v Uhrách

vydaná a sepsaná
stře

Ludwika Melcera,
Národnj Školy Cw. A. W. B. Šarmotské Profesora.

w Pešti,
Tiskem Trattner-Károlyiho. 1837.

**NÉPSZERŰLEG TANÍTÓ
MAGYAR NYELVÉSZ,**

MELLYET

**A' TÓTAJKÚ IFJÚSÁG'
ELEMI 'S SIKERES OKTATTATÁSA VÉGETT**

KÖZREBOCSÁTOTT

MELCZER LAJOS,

**A' B.GYARMATI EVANG. NEMZETI OSKOLÁNAK
RENDSZERINTI PROFESSORA.**

PESTEN,

'TRATTNER-KÁROLYI NYOMTATÁSA. 1837.

OSZK

227703

**ÉDES
HAZÁJÁNAK**

FIÚI ÁLDOZATKÉPEN

**A' LEGMÉLYEBB TISZTELET
MELLETT**

SZIVES SZERETETTEL

AJÁNlja

A' SZERZŐ.

Édes Hazám!

Valamint a' hű gyermek szeretett Annyához bizodalmas lépésekkel közelit, midőn saját kis kertjében néhány virágot leszakítván, azokat neki e' rebegéssel átnyujtani akarja: „Fogadd szívesen szíves ajándékomat, Édes Anyám! mellyel nem gazdagítani jövők Téged', hanem csak tiszta szerelmem' 's hű ragaszkodásom' jeléül Néked kedveskedni kívánok“; — úgy bátorkodom én is *Dicső Színed* elébe járúlni *Kedves Hazám!* e' csekély munkácskámát tartva kezemben, mellyet fiúi áldozat-képen *Magas Oltárodra* tenni óhajtok. — Meg ne vesd, *Jó Anyám!* e' kis adománykámát, mellyet a' végett *Tisztelt Színed* elébe bocsátani bátorkodom, hogy *Országoló Nyelved'* édes hangjait némileg megizlettessen azon számos *Csecsemőiddel* is, kiket eddig sorsuk *tótajkú dajkára* bizott, 's kik, ha felserdülnek, sem *Ápoló Törvényeid'*, sem *oktató Intéseid'* sem általában *igazgató' Parancsolatid*, eredeti értelmét fel nem foghatván, könnyen történhető, hogy illy helyzetben *Édes Anyai Szerelmed* 's *ápoló Gondviselésed'* *malasztjába* kételkedve ezen vélt elhagyattatásukért tán ők is *Hozzád* való gyermeki hű ragaszkodásukban lágyúlni, 's *Téged Édes Annyukat* elkeseredett szív-

vel még Mostohájuknak is nevezni kéntelenek lennének, — úgy mint, a' ki nékik *országos öledben* tisztí helyt, 's *éltető kebeledben* tápláló emlőt szerelmetesen nyujtani vonakodnál, pedig csak azért vonakodnál, hogy azon nyelv' hangjaival, mellyeket ejteni nem tanúltak, 's alkalm hiánya miatt, nem is tanulhattak, — hivalt 's kenyeret nem képesek kérni Tőled! —

Édes Hazám! forrón szeretett 's tisztelt anyám! a' legmélyebb gyermeki engedelemmel becsülöm 's tisztelem én a' *Te buzgó jó akaratomat*, mellynél fogva a' külömb-külömbféle ajkú Fiaidat *Országos Anyai Nyelvedre* tanítatni, 's őket az által, mint megannyi *rokonvérű Édes Magzatidat* annál szorosabban átkarolhatni kívánod; de engedd-meg kegyelmesen, hogy én az én Nemzetemet, vagy is rokon-ajkú Törzsökömet is szeretem 's tisztelem, és ennél fogva nem másképen, mint bús fájdalommal nézhetném azon boldogtalan meghasonlást, melly Köztetek akkor történhetnék, ha amaz (általában vagy egyes sarjadékaiban) a' *Te Országos Akaratodat* nem teljesithetvén, *ápoló Szerelmedhez* jogát elvesztené.

Ezen kettős szerelmi érzelem, 's a' belőle származó aggodalomhoz csatlakozó tanítóí helyezetem — bírának engem' arra, hogy *Édes Hazám! tisztelt dicső Szined* elébe e' könyvecskét bocsátani bátorzkodnám. Érzem igen is, magam jól érzem, mennyire tökéletlen, 's azért méltatlan is

e' munka azon érdemre, hogy azt Néked ajánlani merjem; azonban kétségbe nem esem, hogy egy *Kedvező Tekintetedre* méltatni fogod azt, mihelyt szándékomat 's vezér-nézetimet e' czél körül, mellyet elérni iparkodtam, *hegyes füllel* meghallgatod.

Valamint minden élő nyelv' practikai esmérete legjobb sikerrel csak a' folyvásti társalkodás' útján megszerezhető; úgy a' *Magyarhoni Nyelvünket* is a' tótajkú Nemzedékekkel legszerencsésebb foganattal ott lehet megismertetni, hol ezek amazokkal összevegyülhetvén, eleven hangokban fogadhatják fülbe az élet' minden viszonyait tárgyazó kiejtéseket. — De ezen út nemde tótajkú Rokonim' csak azon osztályának álnyitva, a' kik gyermekei' nevelésükre 's taníttatásukra nagyobb költséget képesek tenni; közülök a' legszámosbak pedig, kik elől a' mostohább szerencse ezen segédforrást bétapasztá, — házaik' 's faluik' körére szorított gyermekeikre nézve nem kénytelenek-e a' magyarosítás' ezen társalkodási útját nélkülözni? — A' Körülmények' ilyen helyzeténél fogva, nem volna-e felette igen kívánatos, hogy egy olly kézi-könyvecske alakúlna, melly a' tótajkú Közönség' kezébe adatva, ezen igen szükséges, de vajmi csak drágán vehető magyarokkali társalkodhatás' hijányát némileg pótolhatná? Igen is, ezen terv' létesülése igen kedves tünemény lenne,

mind azon buzgó Hazafiak' kívánataira nézve, kik a' honi nyelv' terjedelmét óhajtják; mind pedig azon Tótpolgár társaink' törekvéseire nézve is, kik ezen nemzetisedés' kötelességét magokra értik. —

És ime, én tűztem-ki e' jelen munkácskám' céljául ama közhasznú terv' létesítésére szolgálható némi útmutatást. — Mert a' lehető's legrövidebb utat 's a' lehető's legkönnyebb módot kijelelni iparkodtam, melly szerint a' tótajkú Nevendékeink a' Magyarság' nem csak pusztá és száraz theoriai esméretére, hanem egyszer'smind magának a' nyelvnek practikai gyümölcsöző használatára is néminéműképen szert tehetnének. — Ezen okból a' Theoriát szántszándékkal kimerítőleg előadni nem is akartam, és csak a' legszükségesebb nyelvtörvényeket, úgymint, mellyeken a' Magyar beszéd főleg alapúl, rövid, de világos móddal közölvén, a' Grammaticának belsőbb titkait fedezgetni czíloom-elleninek tartottam, azért, hogy egy részről a' mélyebb etymologiai búvárkodás felülhaladja a' gyengébb értelem' fogékonyságát; más részről pedig a' hosszú Theoria elfoglalná a' Tanúlónak azon drága idejét, mellyet az tetemesb haszonnal practikai esméret' szerzésére fordíthatna. —

De ezen nézetimet balúl ne értsd, *Édes Hazám!* Bár úgy látszik is, mintha én *dicső Nyelved'* theoriáját kevésbé méltánylanám; távol va-

gyok tőle, én az ő becsét legkevésbé sem akarom sérteni, csak illő viszonyok' körébe utasítani. — Magyar Nyelvészemnek, mellyet én e' könyvecske' lapjai alatt Tótrokonim közé küldök, nem az a' rendeltetése, hogy azokból teljes Magyarokat képezzen; hanem csak az, hogy jóféle magot szórjon a' termékeny értelembé, melly mag azután a' kornak haladásával mindég mélyebben és mélyebben gyökerezze a' fiatal értelem' tehetségi mezejében, és végtére, ha már annyira csirázni kezdett, hogy fogantatásáról kétség nem lehet többé, — akkor az én Tanítómtól a' jól idomúlt fiu búcsút vehessen, 's helyébe más vezérmestert választhasson, ki a' fakadó csirát gondosan ápolgatva — a' hiányokat kiegészítse 's így a' gyenge plántát lassanként virágzó és végtére gyümölcsöző éresre is juttathassa.

Hogy pedig ezen practikai ösvényen annál biztosabban cél felé vezérelhessem Tótrokonim' magyarul tanuló fiait; — Olvasó-könyvem foglalatjául nem tudományos, de mindennapi, a' köz életben mindenütt előforduló, 's így a' gyenge elműek által is könnyen felfogható tárgyakat választottam. Nevezetesen az emberi test' érzékeivel azért kívántam hosszasabban foglaltoskodtatni magyarul tanuló Olvasóimat, mint-hogy érzékei által az ember összeköttetésben ál a' külső világ' külömbféle tárgyaival, mellyeket

már a' gyermek is nagyobbára esmér, 's anyanyelvén megnevezni is tud. — Azért azt hiszem, hogy nem csak könnyen felfogható, hanem külömbféle tárgyakat is teszek Olvasóimnak elébe, ha őket érzékeik' tapasztalatánál fogva körülvezetem a' világ' külső arczatán, 's mindenütt az elejökbe tűnő képeket, miként azokat már anyanyelvük' tolmácsolásánál fogva esmerik, nekik megmagyarosítom. 'S így reméllem Olvasó-könyvemet, rövid foglalatja mellett is, eléggé bő szótárrá alakíthatni, a' magyar nyelv' gazdagságát a' legszükségesebb kivonatban mintegy összepontosítani és a' nyelvészeti egyoldalúságot 's annak untató szárazságát elmellőzhetni. —

Mennyire sikerült e' nézetim' létesítése? Te bíráld-meg *Édes Hazám!* a' kinek én hiven élni tovább is akarok.

Most már mind magamat, mind egyéb tisztitársaimat, kik velem együtt a' *Te Fiataljaid* czélszerű felneveltetése körül hiven buzgókodnak, *Édes Anyai Kegyelmedbe*, de főképen az itt ott még sajnós 's ügyefogyott tanítói helyzetünket *Védangyali Pártfogásodba* bizodalmas könyörgéssel ajánlom.

A' TE

B. Gyarmat Jun. 25-kén 1837.

hú fiad
Melczer Lajos.

Maďarská Mluvnice.

§. 1.

Maďarské litery gsau dwognásobné, totižto: samohlasné a spoluhlasné. Samohlasné dwogakým způsobem wysloweny býwagj, totižto:

1. krátkým hlasem: a, e, i, o, ö, u, ü.
2. prodlauným hlasem: á, é, í, ó, ő, ú, ü.

č. p. *kar* rameno, *kár* řfoda, *rák* rač.
madár pták, *halni* zemřiti, *hál*ni spáti.
kérek prosím, *kerék* koleso, *élet* život.
pohár pohár, *lő* tůň, *pók* pawauč.
úr pán, *uralkodni* panowati, *ökör* wůl.
bőr kůže, *fűl* ucho, *tűz* oheň.

§. 2. Litery spoluhlasné gsau prosté anebo dwogité. Prosté gsau tyto: b, d, f, g, h, j, k, l, m, n, p, r, s, t, v, z, — které taký hlas magj, jako w slowenské řeči, wygmauc s, f, g, j, které tak zněge, jako slowenské ř, š, ž, g, č. p. *só* šůl, *sár* blato, *gomb* gombič, *járom* garmo.

Dwogité aneb spolusložené gsau tyto:

cs, ts, — jako č, č. p. *csomó* swazeč, *csuda* div
tekints patři.

cz, tz, — jako c, č. p. *czukor*, *czipó*, *czérna*.

gy, — jako ě, č. p. *gyomor* žaludeč, *gyöngy* perla.

ly, — jako l, č. p. *lyuk* díra, *mely* prsí.

ny, — jako ň, č. p. *nyár* leto, *nyak* hrdlo.

ty, — jako ě, č. p. *tyúk* slepice, *anya* otec.

sz, — jako s, š, č. p. *szamár* osel, *szék* stolec.

zs, — jako ž, č. p. *zsák* pytel, *zsivány* lotr.

§. 3. Gedna, aneb dvě, aneb wjce litery gedným hlasem spolu wyslowené činí Syllabu: gedna, neb dvě, neb wjce syllaby spolu složené činí slowo; a mnohá slowá tjm cilem spogená, abychom nimi náše myšlenj wygadřili, činí řeč aneb mluwu, ř. p.

Mi a-tyánk, ki vagy a' menny-ég-ben!

Szen-tel-tes-sék meg a' te ne-ved;

Jöj-jön el a' te or-szá-god;

Lé-gyen meg a' te a-ka-ra-tod, mi-kép-pen menny-ben, a-zon-kép-pen itt a' föl-dön is;

A' mi min-den-na-pi ke-nye-rün-ket add-meg mi-nékünk ma;

És bo-csásd-meg vét-ke-in-ket, mi-kép-pen mi is meg-bo-csá-tunk el-le-nünk vé-tet-tek-nek.

És ne vigy min-ket a' ki-sér-tet-be;

De sza-ba-díts min-ket a' go-nosz-tól;

Mert ti-éd az or-szág, a' ha-ta-lom és a' di-cső-ség mind ö-rök-ké, Á-men.

§. 4. Kdo dofonale čítati a písati chce, ten musí gisté znáčky zachováwati, aby srozumitelně čítal a písal. Takové neyobíčenější znáčky jsou:

Komma, aneb čárka (,)

Kolon, aneb dwogbod (:)

Semikolon, aneb čárkobod (;)

Punkt (.) — které znáčky proto se kládau, aby čtenář wedle smyslu písma y hlas swůg měniti, a příslušné přestawky činiti uměl.

Znak otázký (?) proto se klade, aby čtenář hlas swůg na otázku proměnil, ř. p. ki vagy te? — kdo jsi ty?

Znať vykřiknutí (!) to znamená, aby čtenář hlasitě zvolal, t. p. o te rest siú! — o ty lenivý chlapče!

§. 5. Slova maďarské, rovně jako každé řeči, dělají se na rozličné třídy, o nichž nyní jednati budeme.

O G m e n á ch.

§. 6. Gméno (név) jest taková částka řeči, která někdy věc, aneb věci vlastnost znamená, t. p. a' kályha pec, meleg teplý, á, e.

a' kályha meleg, pec jest teplá.

az asztal stůl, hosszú dlouhý, széles široký.

a' hosszú és széles asztal, dlouhý a široký stůl.

a' tanítvány učedlník, szorgalmatos usilovný,

a' szorgalmatos tanítvány, usilovný učedlník.

az atya otec, jó dobrý,

az atya jó, otec jest dobrý.

az anya matka, gondos pečlivý, á, é.

a' gondos anya, pečlivá matka.

§. 7. Gméno tedy jest dvogací, totižto:

1.) Podstatný gméno (Főnév, nomen substantivum) — které někdy věc značí, t. p. a' kalap klobuk, az ember člověk, a' föld zem, a' nap den, a' lélek duše, a' test tělo, a' macska kočka, a' kutya pes, a' tyúk slepice, a' lud hus, a' tehén kůra, a t. d.

2) Přípogné gméno (melléknév, nomen adjectivum) — jest to, které hlavního a podstatného gména vlastnost významává, t. p. fekete černý, szép pěkný, termékeny urodný, fényes světlý, halhatatlan nesmrtelný, ha-

landó smrtedlný, *hamis* lstivý, *hív* werný, *tarka* štrakatý, *fejér* bjlý, *veres* červený.

Djtky! poznáwegte w nasledugjcich příkladěch podstatnj a přjpogná gména:

A' fekete kalap; — az ember szép; — a' termékeny föld; — a' fényes nap; — a' lélek halhatatlan; — a' halandó test; — a' matska hamis állat (zwjre) — a' kutya hív állat; — a' tarka tyúk; — a' lúd fejér és tarka és fekete, de nem (ale ne) veres; — a' tehén veres; — a' hosszú és széles asztal; — a' meleg kályha; — a' gondos anya; — a' jó atya; — a' szorgalmatos tanitvány.

§. 8. Podstatné gméno gest opět dwogaké, totižto:

1. Wlastnj gméno (Tulajdon-név, nomen proprium) které gen osoby a gisté osobitné předmětu značí, t. p. *Pál*, *Péter*, *Márton*, *András*, *Lajos*, *János*, *Jósef*, *György*, *Mária*, *Anna*; *Bécs* Bjděn, *Debreczen*, *B.Gyarmat*, *Osztrolúka*; *Duna*, *Tisza*, *Vág*, *Garan*, *Ipoly*, a t. d.

2. Obecne gméno (köznév, nomen appellativum) — které wúbec o mnohých věcech rjci se může, t. p. *oskola* škola, *fiú* chlapec, *város* město, *falu* dědina, *folyó* potok, *király* král, at.d.

Milé Djtky! poznáwegte w těchto příkladech podstatnj a přjpogná — potom wlastná a obecne gména: *Pál* jó ember; — *Péter* nem jó fiú, mert nem szorgalmatos, de *Lajos* jó fiú, mert szorgalmatos; *Bécs* szép és nagy (weliké) város; *Debreczen* is (tež) nagy város, de nem olyan (tafowé) nagy és nem olyan szép, mint a' *Bécs*; *B.Gyarmat* mezőváros

zóváros (městečko), de Osztrólúka csak falu; Pest pedig királyi nagy és szép város; — a' Duna széles és nagy folyó, a' Tisza is elég nagy folyó, de nem olyan hosszú mint a' Duna; Ipoly nem igen nagy folyó; — minden (közép) király ember, de minden ember nem a' király. —

§. 9. Bfecká gména, fdyž gich w řeči užjwame, musíme wšseligať obyhbowati a škloňowati. Toto škloňowánj w tom záleží, fdyž gedným a tjm gistým gménem na wšseligaťe otázky odpoweď dáwáme, š. p.

1. Kdo gest dobrý? odpověď: Otec.
2. Čj gest tento klobúk? — Otce.
3. Komu neseš tu wodu? — Otcowi.
4. Koho miluješ? — Otce.

W tomto příkladě gméno Otec bylo škloňowané na čtíri otázky, na které gedna každá odpoweď gmenuge se Pádem, totižto:

1. Pád, na otázku. Kdo? aneb co? — *kitsoda? ki? mi? mitsoda?* (Nominativus).
2. Pád, na otázku: čj? *kié? mié?* (Genitivus).
3. Pád, na otázku: Komu? aneb čemu? *kinek? minek?* (Dativus).
4. Pád, na otázku: Koho? aneb co? *kil? mit?* (Accusativus).

§. 10. Prwnj Pád působj gedno každé gméno, fdyž na tu otázku: Kdo? aneb co? odpowjáme, š. p. Kdo gest doma? *ki van otthon?* odpověď: *az atya, az anya, a' testvér* brat, *a' leány* dívka, dcera, *a' gyermek* dítě, *a' fiú* syn, *a' szolga* sluha, *a' szolgáló* služebnice, —

aneb: co gest w dome? mi van a' házban?
 Odpowěd: a' házban van a' szoba swetnice,
 a' konyha kuchině, a' lócza lawica, a' széek
 stolec, az ágy postel, a' fal stěna, az ablak
 obloek, az ajtó dwěre, a' fazěek hrnec, a' gyer-
 tyá swjce, a' gyertyatartó swjcen, a' tányér,
 a' tál misťa, a' szekrény kasne.

W kterém Pádu stoji wšecká táto gměna?

§. 11. Druhý Pád odpowjba na otázku: čj? — (kié?
 mié?) — a tento pád w maďarském jaziku tak
 powstává, když se k prvnjmu pádu připouge
 syllaba *nak* aneb *nek*, č. p.

První Pád:

Druhý Pád:

a' fa strom	a' fá-nak stroma.
a' hal ryba	a' hal-nak ryby.
a' ház dům	a' ház-nak domu.
az angyal angel	az angyal-nak angela.
a' bárány gehně	a' barány-nak gehnětě.
az oroszlán lew	az oroszlán-nak lewa.
a' kalász flás	a' kalász-nak flasu.
a' hajó loď	a' hajó-nak lodí.
a' falu dědina	a' falu-nak dediny.
a' rét lauka	a' rét-nak lauky.
a' kert zahrada	a' kert-nak zahrady.
a' kertész zahradjě	a' kertész-nak zahradjěa.
az étel gjdlo	az étel-nak gjdla.
a' széek stolec	a' széek-nak stolce.
a' viz woda	a' viz-nak wody.
a' könyv kniha	a' könyv-nak knihy.
az elme rozum	az elmé-nak rojumu.

§. 12. Třetj Pád odpowjba na otázku: Komu aneb
 čemu? (kinek? minek?) — a teč tak powstá:

rá, gať druhý pád, když totižto k prvnjmu pádu syllaba *nak*, neb *nek* přidána bývá, t. p.

Pád prwnj:

Pád tretj:

az úr pán

az úrnak pánu.

a' szolga sluha

a' szolgának sluhowi.

a' vadász polownjé

a' vadásznak polownjéowi.

a' paraszt sedláf

a' parasztnak sedláfowi.

az asszony panj

az asszonynak té panj.

a' szolgáló služka

a' szolgálónak služce.

a' tanító učitel

a' tanítónak učiteli.

a' tanuló učedlnjé

a' tanúlónak učedlnjéowi.

a' mester mjsztr

a' mesternek mjsztrowi.

a' gyermek djté

a' gyermeknek djtéti.

az Isten Bůh

az Istennek Bohu.

az ember člowěť

az embernek člowěťu.

Djčky! poznáwogte a gmenugte w nasledugj; cjh přjkladech pády: Az úr parancsol (rozkazuje) a' szolgának, a' vadásznak és a' parasztnak; — a' paraszt, a' vadász és a' szolga nem parancsol, de engedelmeskedik (poslušá) az úrnak; — az asszonynak nem parancsol a' szolgáló, de a' szolgálónak parancsol az asszony; — a' tanítónak engedelmeskedik a' tanuló, és a' tanító nem engedelmeskedik, de parancsol a' tanúlónak; — a' mester parancsol a' gyermeknek, és a' gyermek nem parancsol, de engedelmeskedik a' mesternek; — az ember nem parancsol, de engedelmeskedik az Istennek; az Isten pedig nem engedelmeskedik, de parancsol az embernek. —

§. 13. Čtvrtý Pád odpowjda na otázku: Koho? aneb co? (kit? mit?) — a w maďarské řeči tak pow-

stáwa, když k prwnjmu pádu přidané býwá t,
aneb at, aneb et, aneb ot, aneb öt, t. p.

Pád prwnj :

az asztal stůl
a' tányér tanjr
a' tál miffa
a' szamár osel
a' viz wodá
a' föld země
a' rét laufa
az ágy postel
a' kanál ližice
a' kés nůž
a' világ swět
a' hordó sub
a' szőlő winice
a' gyöngy perla
az ökrő mül
a' virág kwět
a' falu dēdina
a' fagygyú log
a' gyúrú prsten

Pád čtwrtý :

az asztalt stůl.
a' tányért tanjr.
a' tálát miffu.
a' szamarat osla.
a' vizet wodu.
a' földet zemi.
a' rétet laufu.
az ágyat postel.
a' kanalat ližicu.
a' kést nůž.
a' világot swět.
a' hordót sub.
a' szőlőt winicu.
a' gyöngyöt perlu.
az ökröt wola.
a' virágot kwět.
a' falut dēdinu.
a' fagygyút log.
a' gyúrút prsten.

Djtky! poznáwogte w nasledugjcich přjfla-
dech, w gakh pádech stogj táto gména: — En
látom (gá widjm) az asztalt, a' tányért és
a' tálát; — a' szolgáló hozott (přinesla) egy
tányért, egy kanalat, egy kést és egy vil-
lát; — a' juhász vett (šaupil) egy szamarat,
egy ökröt és egy tehenet; — a' gyermek
hozott vizet az anyának; a' paraszt vett
egy földet és egy rétet; — az anya vett egy
ágyat; az Isten teremtetten (stworil) a' vilá-
got; — a' vinczellér vett egy hordót; —

egy úr eladott (probal) szőlőt, falut, és házat; az asszony vett szép gyöngyöt és gyűrűt. —

Poznamenánj. Pri některých gménách zvláště ným způsobem powstává tento čtvrtý pád, t. p.

a' dolog věc	a' dolgot tu věc.
a' barom howado	a' barmot to howado.
a' vászon plátno	a' vásznat to plátno.
a' gyomor brjcho	a' gyomrot to brjcho.
a' köröm nechet	a' körmöt ten nechet.
a' tükör zrcadlo	a' tükröt to zrcadlo.
a' madár pták	a' madarat ptáka.
a' jutalom odměna	a' jutalmat odměnu.
a' szekér vůz	a' szekeret ten vůz.
a' kenyér chléb	a' kenyeret ten chléb.
a' kéz ruľa	a' kezet ruľu.
a' hó snjň	a' havat ten snjň.
a' ló řuň	a' lovat řoňu.
a' tó gezero	a' tavat to gezero.
a' kő řřala	a' követ řřálu.
a' fű řřelina	a' fűvet řřelinu.

§. 14. Dosaháb gsme táto gméná gen w počtu o gednom řřloňowali; řřdyž t. p. gsme řřřali: a' gyermek řřlapec, a' gyermeknek řřlapcowi, a' gyermeket řřlapca, wžřdyř gen o gednom řřlapcu řřč byla; — než řřačastě potřeba řřst o wjc věceř mluwiti, a tedy užjwáme počet o mnohých; t. p. řřablřo, řřogj w počtu o gednom, a řřablřá, řřogj w počtu o mnohých.

§. 15. Počet o mnohých má řřž řřčtyři pády, řřako počet o gednom, totižto:

1. Pád řřwnj w počtu o mnohých řřak powřřává,

ědyž se k gměnu pripogj *k*, aneb *ak*, aneb *ek*,
aneb *ok*, aneb *ök*. f. p.

Počet o gednom:

az atya otec
az anya matka
a' hangya mravec
a' hal ryba
a' madár pták
a' nyúl zajec
a' szék stolec
a' könyv kniha
a' farkas vlk
a' rák rak
az asszony panj
az ökör wól
a' gyöngy perla

počet o mnohých:

az atyák otcové.
az anyák matky.
a' hangyák mravce.
a' halak ryby.
a' madarak ptáci.
a' nyulak zajce.
a' székek stolye.
a' könyvek knihy.
a' farkasok vlci.
a' rákok raci.
az asszonyok panj.
az ökrök woly.
a' gyöngyök perlý.

Djtký! poznámege w fterém počtu a pádě
stojí táto gměna? — A' solyóban (w potoku)
vannak (gfau) a' halak és a' rákok? — a'
levegóban (w powětrj) repülnek (ljetaj) a' ma-
darak; — az erdőben (w hoře) vannak a'
nyulak a' farkasok és a' medvék; — a' han-
gya kis állat (malé žwíre); a' hangyák kis
állatok; a' könyv szükséges (potřebná) a' ta-
núlónak; — a' tanulónak szükségesek a'
könyvek; — az asszonyok sütnék (pečau)
kenyeret; — a' gyöngyök vannak a' ten-
gerben (w mori).

2. Pád druhý a

3. Pád třetj w počtu o mnohých powstáwaj na
ten způsob, gako w počtu o gednom, ědyž to-
tižto k prwnjmu pádu o mnohých pripogugeme
nak neb nek, f. p.

a' hal ryba — a' halak — a' halaknak rybám.
 a' disznó swjné — a' disznók — a' disznóknak swjném.
 a' juh owca — a' juhok — a' juhoknak owcám.
 a' kigyó had — a' kigyók — a' kigyóknak hadúm.
 a' leány djwfa — a' leányok — a' leányoknak djwfam.
 a' medve medwed — a' medvék — a' medvéknek medwedúm.
 a' veréb wrabec — a' verebek — a' verebeknek wrabcúm.
 a' méh wčela — a' méhek — a' méheknek wčelám.

Djetŕy! čjtegte nasledugjcj přjkladŕy a pozná-
 megte počtu a pád těchto gmen: — A' szolgáló
 adott (dala) kukoriczát a' disznóknak, szé-
 nát a' juhoknak, szalmát a' teheneknek és
 az ökröknek, és zabot (owes) a' tyúkoknak;
 — Az anya adott kenyeret a' gyermekek-
 nek és a' leányoknak; a' méhek készítenek
 (délajj) mézet (med); — a' gazda nem ad
 (ne dáwá) mézet a' méheknek, de a' méhek
 adnak (dáwajj) mézet és viaszkot (wosť) a'
 gazdáknak; a' vadász meglötöte (zastrelil)
 a' medvét; — a' medve széttepte (roztrhal)
 a' vadászt. —

4. Pád čtŕrtŕy w počtu o mnohých powstává ob
 pádu prwnjho w počtu o mnohých, čdyž totjžto
 č tomuto syllaba *at* neb *et* pripogená býwá č. p.
 az ember čłowěč — az emberek — az embereket lidj.
 a' gyermek djetě — a' gyermekek — a' gyermekeket děti.
 a' tanítvány učedlnjč — a' tanítványok — a' tanítványokat
 učedlnjčŕy.
 a' tanító učitel — a' tanítók — a' tanítókat učitelů.
 a' galamb holub — a' galambok — a' galambokat holuby.
 a' könyv kniha — a' könyvek — a' könyveket knihy.

Djetŕy! či poznáte, w gafowém počtu a pádu
 stogj táto nasledugjcj gména? Az Isten szereti
 (miluge) az embereket; az anyák szeretik
 a' leányokat; az atyák szeretik a' fiakat;
 a' tanítók szeretik a' tanítványokat és a'

tanítványok szeretik a' tanítókat; a' jó tanuló gyermek nem szaggatja (nerožírá) a' könyveket; a' gyerekek táplálják (chowají) a' galambokat; én már esmerem (já poznám) a' tyúkokat, a' ludakat, a' teheneket, az ökröket, a' bikákat, a' juhokat, a' lovakat, a' farkasokat, a' rókákat (lisy) a' ketskét (kozy) és a' fetskét (lastovičky).

§. 16. Co sme teď obšírně o sřloňowánj gmen učili, to geřte na krátce a w summe w téchto přjklasdech uřážeme:

Počet o gednom:

1. Wád. a' farkas wlf — az ökör wlf.
2. Wád. a' farkasnak wlfá — az ökörnek wola.
3. Wád. a' farkasnak wlfowi — az ökörnek welowi.
4. Wád. a' farkast wlfá — az ökröt wola.

Počet o mnohých:

1. Wád. a' farkasok wlcí — az ökrök woli.
2. Wád. a' farkasoknak wlfúw — az ökröknek wolúw.
3. Wád. a' farkasoknak wlfúm — az ökröknek wolúm.
4. Wád. a' farkasokat wlfy — az ökröket woly.

Djťy! řloňugte na tento řpűřob nasředugjeć gmená:

a' fej hlawa, a' haj wlaš, az újj přřř,
 a' köröm nechřř, a' bőr řűře, a' nyak řřřřř,
 a' fog řub, a' nyelv gařjřř, az ajak řamba,
 a' szem řřř, az řrr řřř, a' řűř uřřř.

Én tudom nevezni magyarul (já řnám gmenowati mařarřřř) a' fejet, a' haját, a' körmöt, az újját, a' bőrt, a' nyakat, a' fogat, a' nyelvet, az ajakat, a' szemet, az őrot, a' fület, a' kezřř, a' lábát (nořř).

O Mjstogmenách.

§. 17. Mjstogménó gest tá částka řeči, která se na mjsto gméná klade; t. p. gá, gest mjstogménó, ponewadž to slowjčko „gá“ tam užjwám, kde mé vlastné gméno (N.N.) powědjti nechci; ty, gest též mjstogménó, ponewadž to tam potřebem, kde twé gméno (N.N.) řjci nechci; on, ona, ono gest též mjstogménó, ponewadž to tam kladem, kde negalé giné gméno řjci nechci.

§. 18. Táto mjstogméná značj try osoby.

prwnj osoba gest: gá — én.

druhá osoba gest: ty — te.

tretj osoba gest: on, ona, ono — ō.

tak též w počtu o mnohých:

prwnj osoba gest: my — mi, mink.

druhá osoba gest: wy — ti, tik.

tretj osoba gest: oni — ōk.

§. 19. Týto osoby dle pádů takto se sřloňugj:

1. pád: én gá; te ty; ō on ona ono.

2. pád: enyém mŭg; tiéd twŭg; övé gcho.

3. pád: nekem mne, (mi); neked tobe; neki gemu.

4. pád: engemet mne; tégedet tebe; ōtet gcho.

W počtu o mnohých:

1. pád: mi, mink my; ti, tik wy; ōk oni, ony, ona.

2. pád: miénk náš; tiétek wás; övék ggaich.

3. pád: nekünk nám; néktek wám; nekik gim.

4. pád: minket náš; titeket wás; ōket gich.

K čjtánj a cwičenj se. — Én szeretem (gá milugi) a' tanítót, a' tanító is szeret engemet; te szereted az anyát, az anya is szeret tégedet; — az anya szereti az atyát,

én is szeretem őtet; — Nekem adott a' tanító egy könyvet, nekünk embereknek adott az Isten értelmet (rojum) és halhatatlan lelkét; — én neked adok két almát (dwe gablá) ha te adsz (gestli ty dás) nekem egy körtvét (gednu hrussfu); — Pál rossz fiú, én nem adok neki szilvát (sljwfu); — Mi fiúk tanulunk (učjme se) magyarul; ti is tanítok magyarul; én szeretem a' tanítót, mert ő engemet és tégedet tanít (učj); a' tanítványok szeretik a' tanítókat, mert ők tanítják őket; az Isten szeret minket és ti-teket, mert nekünk és néktek jó tanítót adott.

§ 20. Co tyto osobu magj, to se nazjwá gegich magetnost, a tak:

co gá mám, to se nazjwá moge — *enyém*,
 co ty más, to se nazjwá twoge — *tiéd*,
 co on má, to se nazjwá geho — *övé*.
 co my máme, to se nazjwá násse — *miénk*,
 co wy máte, to se nazjwá wásse — *tiétek*.
 co oni magj, to se nazjwá gegich — *övék*.

§. 21. Než w maďarské řeči táto magetnost nebá se tak wyslowiti, gako w řeči slowenské; t. p. Slowáci takto mluwj: mŭg otec, twŭg otec, geho otec, náš otec, wás otec, gegich otec; — ale w maďarské řeči se nerjká: enyém atya, tiéd atya, övé atya, miénk atya, tiétek atya, övék atya; nebo Maďari tuto magetnost na giný zpŭsob wyslowuj. Oni totižto k tomu gménu, kterému gistá magetnost prináleží, připoguj:

1. w prwnj osobě *m, am, em, om, ōm*, f. p.

atya otec,	atyám mŭg otec.
anya matka,	anyám má matka.
kanál ližica,	kanalam má ližica.
toll pero,	tollam mé pero.
pohár pohár,	poharam mŭg pohár.
ház dŭm,	házam mŭg dŭm.
ágy postel,	ágyam má postel.
kés nŭž,	késem mŭg nŭž.
könyv kniha,	könyvem má kniha.
kéz ruža,	kezem má ruža.
kalap flobauf,	kalapom mŭg flobauf.
láb noha,	lábom má noha.
ész rojum,	eszem mŭg rojum.
testvér brat,	testvérem mŭg brat.
lepke motýl,	lepkém mŭg motýl.
tányér tanjr,	tányérom mŭg tanjr.
papiros papjr,	papirosom mŭg papjr.
szék stolec,	székem mŭg stolec.
asztal stŭl,	asztalom mŭg stŭl.
virág kwét,	virágom mŭg kwét.
gyöngy perla,	gyöngyöm má perla.
fésű hreben,	fésűm mŭg hreben.
ökör wŭl,	ökröm mŭg wŭl.

Poznam. A táto gména jas se tař šloňowati
dagj, gako pred tjm, když při sobě magitelnau
syllabu neměši, f. p.

1. pád: atyám mŭg otec; késem mŭg nŭž.
2. pád: atyámnak mého otce; késemnek mého nože.
3. pád: atyámnak mému otci; késemnek mému noži.
4. pád: atyámat mého otce; késemet mŭg nŭž.

Čítánj a cwičenj se: Nekem van jó atyám
és jó anyám; — én szeretem az én jó atyá-

mat, az én jó anyámat; — én hoztam (gá sem doneſſ) az én atyámnak és anyámnak vizet és kenyeret; — én kezembe fogom a' kanalamat, késemet és villámat, mikor eszem (fbyſ gem); — az én tollam jó; — nekem van ágyam, könyvem és kalapom, de házam nints (němám) mert a' ház az atyámé és az anyámé; — nekem két kezem és két lábom van; — az én testvérem nem jár (ne chodj) a' magyar iskolába; — én adok az én testvéremnek egy almát és egy körtvét; az én tányérom tiszta, de a' tiéd nem tiszta; az én papirosom fejr és a' tiéd kékes (be lastj); — az én székeket és asztalomat csinálta (udělal) az asztalos (ſtolár); — nekem van egy virágom, de gyöngyöm nintsen, van egy fésűm, de ökröm nintsen, mert az ökör az atyámé. —

2. В druhé osobě připoučuj: *d* aneb *ad, ed, od, ōd*, ř. p.

atya otec,	atyám	— atyád twŭg otec.
anya matka,	anyám	— anyád twá matka.
kutya pes,	kutyám	— kutyád twŭg pes.
madár ptáf,	madaram	— madarad twŭg ptáf.
gyertya ſwjce,	gyertyám	— gyertyád twá ſwjce.
láb noha,	lábom	— lábod twá noha.
kéz ruka,	kezem	— kezed twá ruka.
fog zub,	fogam	— fogad twŭg zub.
szem oko,	szemem	— szemed twé oko.
kert zahrada,	kertem	— kerted twá zahrada.
ruha ſſata,	ruhám	— ruhád twá ſſata.
bot palica,	botom	— botod twá palica.
bőr fűže,	bőröm	— bőröd twá fűže.

A čítanj a cwičenj se: az én atyám jó ember, de a' te atyád is jó ember; — az én anyám jó gazdasszony, de a' te anyád is jó gazdasszony; — az én kutyám jól ugat (bresse) de a' te kutyád is jól ugat; — én a' te kutyádat nem szeretem, mert mindég (wǝbnyčn) ugat; — az én testvérem adott egy csontot (fošťál) a' te kutyádnak és az én kutyámnak adott kenyeret; — a' te madarad szépen énekel (pěŋně žpjwá) az én madaram is szépen énekel; a' te gyertyád roszszúl ég (žle horj); nekem két lábam, két kezem, egy fejem és két szemem vagyon; neked is van két lábad, két kezéd, egy fejed, és két szemed; a' te fogad nem olly fejér, mint az én fogam; az én szemem fekete és a' te szemed kék (swětlý); — az én kertemet eladom (prodám); — az én ruhámat tisztítja a' szolgáló, hát a' te ruhádat ki tisztítja? az én botom eltört (žlomila se); én eltöröm (žlomjm) a' te botodat; — az én bőröm tiszta, de a' te bőröd nem olly tiszta, mint az enyém. —

3. W třetj osobě pripogugj: *a* neb *ja*, *e* neb *je*, f. p.

láb noha,	lábam	—	lábád	—	lába geho noha.
nyak hrdlo,	nyakam	—	nyakád	—	nyaka geho hrdlo.
ház dům,	házam	—	házád	—	háza geho dům.
pálcza palica,	pálczám	—	pálczád	—	pálczája geho palica.
kard šabla,	kardom	—	kardod	—	kardja geho šabla.
galamb holub,	galambom	—	galambod	—	galambja geho holub.
tehen frawa,	tehenem	—	tehened	—	tehe ne geho frawa.
könyv kniha,	könyvem	—	könyved	—	könyve geho kniha.
gyűrű prsten,	gyűrűm	—	gyűrűd	—	gyűrűje geho prsten.
olló nožnice,	ollóm	—	ollód	—	ollója geho nožnice.
ökör wůl,	ökröm	—	ökröd	—	ökre geho wůl.

fésű hreben, fésűm — fésűd — fésűje geho hreben.
kürt trauba, kürtöm — kürtöd — kürtje geho trauba.

K útánj a cwičenj se: Minden (každý) embernek két lába és két keze vagyon; az én atyámnak háza nagy és szép; egy úr akarja (chce) megvenni (koupiti) az én atyámnak házat; — a' tanítónak tolla jó és könnyű szép; — a' koldusnak (žebrák) pálczája vastag (hrubá) és a' katonának (voják) kardja éles (ostrý); — a' gazdasszonynak tehené kövér (tučná), tyúkjá sovány (chudá) és a' galambja tarka; — az én nénémnek (starší sestra) van arany gyűrűje; én láttam (viděl sem) anyámnak gyűrűjét; az anyámnak ollója jó, mert éles; a' te atyádnak ökrét legelteti (pase) az ökrész; a' falunak ökrésze szegény ember; — az én húgomnak (mladší sestra) van szép fésűje; — a' vadásznak kürtje hangosan (hlasitě) kürtöl (traubj).

§. 22. Řeč jic magitelů gednu wěc společně magj, tedy se k tomu gměnu, kterě pod gegich mag getnost připadá, pripoguge:

1. W prwnj osobě: *nk*, aneb *ank*, *énk*, *unk*, *ünk*. t. p.

atya otec,	atyám	— atyánk nász otec.
anya matka,	anyám	— anyánk násza matka.
eke pluh,	ekém	— ekénk nász pluh.
kert zahrada,	kertem	— kertünk násza zahrada.
pap kněz,	papom	— papunk nász kněz.
falu dedina,	falum	— falunk násza dedina.
ház dům,	házam	— házunk nász dům.
biró saudec,	biróm	— bíránk nász saudec.
könyv kniha,	könyvem	— könyvünk násza kniha.
tehen krava,	tehenem	— tehenünk násza krava.

tanító učitel, tanítóm — tanítónk náš učitel.
 kenyér chleb, kenyérem — kenyérünk náš chleb.
 rét laufa, rétem — rétünk nassa laufa.
 erdő hora, erdóm — erdónk nassa hora.
 bor wjno, borom — borunk nasse wjno.
 mező pole, mezóm — mezónk nasse pole.

Z čítanj a cwičenj se: Az Isten a' mi atyánk; — mi gyermekek szeretjük a' mi atyánkat és a' mi anyánkat; — mi gyermekek gyakoroljuk (cwičime) a' mi elménket, ha jól tanulunk; — a' mi kertünk nem nagy, a' mi kertünknek sövénye (plot) rossz; a' mi papunknak ruhája fekete; — a' mi papunknak van szép háza és gyönyörű (utěššenu) kertje; — én gyakran látom a' mi papunkat és biránkat, de a' mi urunkat nem látom gyakran; a' mi falunk kitsin; a' mi házunknak kis udvara vagyon (malý dvor); a' mi könyvünk új, de a' tiétek nem új; — a' mi tehenünknek szőre fejr és a' tiéteknek szőre fekete; a' mi ökrünk sánta, (friwý); a' mi szolgálónk minden nap szénát ad a' mi tehenünknek; a' mi tanítónk tudós férfiú (maudry muž); a' mi tanítónk nem olyan gazdag (bohatý), mint a' mi papunk, mert a' mi papunknak sok pénze és a' mi tanítónknak kevés (málo) pénze, de sok dolga (práce) van; — az Isten adja nekünk a' mi mindennapi (každodennj) kenyérünket; — a' mi rétünk zöld; a' mi rétünket ma kaszálják (kosga); — a' mi borunk fejr és erős; a' mi erdónket és mezónket őrzi (čhránj) a' csósz. (hagnj). —

2. **B** druhé osobě příkladaj: *tok* neb *tek*, neb *tök*, *é. p.*

szoba chýža, szobánk — szobátok wassa chýža.
ház dűm, házunk — házatok wás dűm.
ló fűn, lovunk — lovatok wás fűn.
fejsze sefera, fejszénk — fejszéték wassa sefera.
leány djwče, leányunk — leányotok wasse djwče.
erdő hora, erdők — erdőtök wassa hora.
fésű hreben, fésünk — fésütök wás hreben.

Ž čtánj a cwičenj se: A' ti szobátok nem olyan hosszú, mint a' mi szobánk, de a' mi szobánk nem olyan széles, mint a' ti szobátok; a' mi szobánkat és a' ti szobátokat sepri (wymetá) a' szolgáló; a' ti házatoknak udvara olyan, mint a' mi házunknak udvara; — a' mi lovunknak tetszik (ljbj se) a' zab, a' ti lovatoknak is tetszik a' zab és a' széna; a' mi fejszénk éles, a' ti féjszéték is éles; a' mi leányunk tud magyarul, de a' ti leányotok nem tud magyarul csak tótul; a' mi erdők olyan sűrű (husta) mint a' ti erdőtök; a' mi fésünk nem olyan drága, mint a' ti fésütök. —

3. **B** třetí osobě: *ok*, aneb *jok*, *uk*, *juk*, *ök*, *jök*. *é. p.*

Úr pán, urunk — uratok — urok gič pán.
galamb holub, galambunk — galambotok — galambuk
gič holub.
kard šabla, kardunk — kardotok — kardjok gič šabla.
gyűrű prsten, gyűrűnk — gyűrűtök — gyűrűjök gič prsten.
könyv fniha, könyvünk — könyvetek — könyvük gič fniha.
gyermek chlapc, gyermekünk — gyermekeitek — gyer-
mekük gič chlapc.

Ž čtánj a cwičenj se: A' parasztoknak van földes urok; — a' gyermekeknek van ruhájok; — az én galambom fejér, a' te galambod

lambod tarka, de az én testvéremnek galambja fekete; néktek is van egy fejr galambotok, mint a' mi galambunk; de az ő galambjok, tyúkjok és lúdjak mind tarka; — a' leányoknak van gyűrűjük; a' te könyved zöld, mint az enyém, és a' ti könyvetek nem olly szép, mint a' mi könyvünk, de az ő könyvük elég szép; — nekem nints gyermekem, de én vagyok (gsem) atyámnak és anyámnak gyermeke; — engemet szeret az atyám és anyám, ha jó gyermekük vagyok.

§. 23. Když geden Magitel wjc wěcj má, tedy se připoguge:

1. W prwnj osobě: *im, aim, aneb eim, jeim* t. p.
 barát pritel, barátom — barátim mogj prátelé.
 ruha šata, ruhám — ruháim mé šaty.
 toll pero, tollam — tollaim mé pěrá.
 madár pták, madaram — madaraim mj ptáci.
 juh owca, juhóm — juhaim mé owce.
 kar rameno, karom — karjaim má ramená.
 kéz ruža, kezem — kezeim mé ruče.
 köröm nehet, körmöm — körmeim mé nehty.

Ž čítanj a cwičenj se: Az én barátom jó gyermek, és az én barátim jó gyermekek; én szeretem az én jó barátimat; nekem vannak két tollaim; az én tollaim jók; — az én tollaimat csinálta a' tanító; a' te madarad galamb, az én madaraim is galambok; én adok enni az én madaraimnak; az én juhaim esznek szénát; — az én juhaimat legelteti a' juhász; az én karom nem erős; az én karjaim nem erősök de gyengék; nekem nints kardom, és nekem nintsenek kard-

jaim, de könyveim és tollaim vannak; én elmetszem (oſtrihám) az én körmeimet.

2. **В** druhé osobě se připouge: *id*, aneb *aid*, *jaid*, *eid*, *jeid*. ř. p.

barát pritel,	barátim	—	barátid twogj prátelé.
fa ſtrom,	fáim	—	fáid twogj ſtromowé.
szolga ſluha,	szolgáim	—	szolgáid twogj ſluhowé.
ló fiú,	lovaim	—	lovaíd twé fone.
új prst,	újjaim	—	újjaid twé prſty.
eke pluš,	ekéim	—	ekéid twé plušy.
gomb gombička,	gombjaim	—	gombjaid twé gombičky.
szülő rodič,	szüléim	—	szüléid twogj rodičowé.
sepró metla,	sepróim	—	sepróid twé metly.

Čítanj a čwíčenj se: Nekem vannak sok barátim, de neked nintsenek sok barátid, mert te nem szereted barátidat; az én kertemben vannak sok fák, de az én fáim nem virágoznak (čwětnau) úgy, mint a' te fáid; én öntözöm (poljwám) az én fáimat, mért nem öntözöd te is a' te fáidat? az én atyámnak szolgálja szorgalmatos és munkás (pracowitý), nekem még nintsen szolgám, de neked vannak sok szolgáid, mert a' te atyád gazdag (bohatý); — az én lovaim olyan szépek mint a' te lovaíd; neked öt újjaid vannak, nekem is öt újjaim vannak; az én gombjaim sárgák (žlutý) a' te gombjaid pedig fejeerek; én szeretem és tisztetem az én szüléimet, te is szeresd és tiszteld a' te szüléidet; nekem nints seprőm, de van könyvem és tollam; a' mi szolgálónknak pedig van seprője, de nintsen tolla és könyve; — hány (čoliš) tollaid vannak neked? —

3. **В** třetí osobě se příkladá: *i* aneb *ai*, *jai*, *ei*, *jei*. ř. p.

ház dům,	háza	—	házai geho domy.
pohár pohár,	pohara	—	poharai geho poháre.

juh owca, juha — juhái geħo owce.
 kard ŝabla, kardja — kardjai geħo ŝable.
 ökör wul, ökře — ökrei geħo woli.
 gyűrű prsten, gyűrűje — gyűrűji geħo prstene.
 kert zahrada, kertje — kertjei geħo zahrady.

Ž čítanj a cwičenj se: A' mi urunknak sok házai vannak; — nekem tsak egy poharam vagyon, de anyámnak vannak sok és szép poharai; az én atyámnak juhái mind birkák; a' katonának kardja éles; a' katonának tsak egy kardja és puskája vagyon, de a' mi urunknak vannak sok kardjai és puskái; a' te atyádnak ökrei szépek, mert fejérek és kövérek; de a' mi szomszédunknak tehenei csúnyák (ŝpatné) mert soványok (ħudé); az én húgomnak szép gyűrűje vagyon, de nénémnek nem tsak egy, de sok gyűrűji vannak; a' mi szomszédunknak (sused) kertjei szép kertek. —

§. 24. Rdnž wje Magitelé wje wěcj magj, tedy se připoguge:

1. W prwnj osobě: *ink*, t. g. *aink*, *eink*, t. p.

szoba ħyže,	szobáim	— szobáink nasse ħyže.
ökör wul,	ökreim	— ökreink nassi woli.
juh owca,	juhaim	— juháink nasse owce.
ablak oblof,	ablakjaim	— ablakjaink nasse oblofy.
rét laufa,	réteim	— réteink nasse laufy.
szántóföld roľ,	szántóföldeim	— szántóföldeink nasse roľe.
katoná megáf,	katonáim	— katonáink nassi wogácý.
lúd ħuš,	ludaim	— ludaink nasse ħuřy.
erdő ħora,	erdeim	— erdeink nasse ħory.

Ž čítanj a cwičenj se: A' mi szobáink nagyok és szépek; a' mi szobáinkat sepri a' szolgáló; — a' mi szobáinknak falai fejérek; a' mi ökreinknek nagy szarvai (roħy) van-

nak; — a' mi juhainkat legelteti a' juhász;
 — én adok szénát és sót a' mi juhainknak,
 és zabot adok a' mi lovainknak; — a' kis
 háznak ablakja kitsin, a' nagy háznak ab-
 lakjai nagyok; — a' mi házunk' ablakjai nem
 nagyok, mert a' mi házunk kitsin; a' rét-
 nek virágai fejeérek, sárgák, veresek; —
 nekünk sok réteink vannak; — a' mi ré-
 teinknek virágai nagyon szépek; — a' te
 atyádnak szántóföldje termékeny (urodná)
 és a' mi szántóföldeink is mind terméke-
 nyek; nekem nintsenek katonáim, de a'
 királynak sok katonáji vannak; — a' mi
 katonáink magyar katonák; a' mi kato-
 náinknak ruháji czifrák. —

2. Druhé osobě se pripoguge: <i>itok</i> neb <i>itek</i> f. p.	
munkás dělňjť	— munkásaitok wassi dělňjci.
arató žnec	— aratóitok wassi ženci.
kaszás řosec	— kaszásaitok wassi řosci.
tehén řrawa	— teheneitek wasse řrawy.
kert zahrada	— kerteitek wasse zahrady.
malacz prasá	— malaczaitok wasse prasce.
sarló řrp	— sarlóitok wasse řrpy.

Ž čítanj a cwíčenj se: Szorgalmatos mun-
 kás, szorgalmatos munkások; a' mi mun-
 kásaink szorgalmatosak, és a' ti munkásai-
 tok nem olyan szorgalmatosak; az aratók-
 nak és kaszásoknak sokat kell fizetni (mno-
 ho třeba platiti); — a' mi aratóinknak és ka-
 szásainknak egy egy forintot fizet az atyám,
 hát a' te atyád mit fizet a' ti aratóitoknak
 és kaszásaitoknak? a' mi teheneink kövé-
 rek, de a' ti teheneitek soványok (chudé);
 a' ti kerteiteknek fáji zöldek; — vannak-e

sok malaczaitok? mi megettük (my sme po-
gedli) a' mi malaczainkat és ti eladtátok
(my ste probali) a' ti malaczaitokat. —

3. Bteti osobě se přiklada: *ik, aik, eik, f. p.*

kard šabla	— kardjaik gegich šable.
fog žub	— fogaik gegich žubny.
tojás wegce	— tojásaik gegich wegcá.
béka žaba	— békáik gegich žaby.
fésű hreiben	— fésűik gegich hreibeně.
rét laufa	— réteik gegich laufny.
eke pluh	— ekéik gegich pluhny.
szék stolec	— székeik gegich stolce.

Žičtanj a cwičenj se: A' tyúkok' tojásaik
nagyok; de a' galambok' tojásaik nem olly
nagyok mint a' tyúkokéi; az állatoknak
fogaik hegyesek (fončité); — a' katonának
kardjaik élesek (ostré) és fényesek (šřwau-
cj) — a' tónak békái úsznak (pláwagi) a'
tavaknak békaik és a' folyóknak halaik jól
úsznak; — a' parasztok' ekéjiket és szeke-
reiket (wožny) vonják (tažagi) az ökrök és
a' lovak; — a' gyermekeknek szüleik vet-
ték (šaupili) a' könyveiket; a' tanulóknak
tanító csinálja a' tollaikat; az embereknek
a' szabó (šregčj) varrja (šřige) a' ruhájikat,
nadrágjaikat (nohawice) és köpönyegeiket.

§. 25. Gešste gsau giná Mjstogméná, šterá dle oby-
čegněho zpřisobu se šřlonugi, a gsau nasledugi):

1. Tašowa mjestogméná, šterými na gisty (určijic
předmět aneb osobu ukažugeme, totižto:

ez tento, táto, toto;	az ten, tá, to.
ennek tohoto,	annak toho.
ennek tomuto,	annak tomu.
ext tohoto,	azt toho.

a w počtu o mnohých:

ezek títo, týto, táto; *azok* tí, ty, tá.

ezeknek těchto, *azoknak* těchto.

ezeknek těmto, *azoknak* těm.

ezeket těchto, týto, táto; *azokat* těchto, ty, tá.

Říctanj a cwičenj se: Ez az ember nagy; ezek az emberek nagyok; ennek az asztalnak színe (barwa) sárga; — annak az ablaknak ráma (rám) új (nowý); — ennek a' gyermeknek nem adok papírost; — annak a' fiúnak adok egy könyvet; — azt a' virágot neked adom; — ezt a' rózsát nem adom csak az én anyámnak; — ezek a' madarak galambok; — azok a' galambok tarka madarak; ezeknek az ökröknek szarvai (roh) hosszúak (dluhé); — azoknak a' fáknak levelei (listy) zöldek; ezeknek a' munkásoknak fizetnek pénzt; — azoknak a' koldúsoknak (žebřáf) adok almi'snát (almužna); — ezeket az állatokat szeretem, de azokat a' verebeket (wrabec) nem szeretem. —

2. Zařowá mįstogmėná, řterjmi se na osoby aneb na giné předměty žeptáwáme; táto pař řřau:

<i>ki</i> , <i>kitsoda</i> ?	řdo?	<i>mi</i> , <i>mitsoda</i> ?	co?
<i>kié</i> ?	řj?	<i>mié</i> ?	řeho?
<i>kinek</i> ?	řomu?	<i>minek</i> ?	řemu?
<i>kit</i> ?	řoho?	<i>mit</i> ?	co
<i>kik</i> ?	řterj?	's a' t.	

Říctanj a cwičenj se: Ki a' te barátod? kitsoda a' te atyád? mi kell a' tanúlónak? könyv, papíros, ténta és toll; — kinek könyve ez? kié ezen könyv? ki gyűřuje ez? kié ezen gyűřű? kinek írsz levelet? (pįřřeř list) kit szeretsz? kit látsz? mit csinálsz?

kik vannak otthon? kik azok a' jók? kik azok a' rosszak? kiknek ígérsz jutalmat? (slibugeš odmenu)? a' jóknak; — kiket megbüntet (pofutuge) a' Tanító? a' rosszakat.

3. Šakowá mįstogměna, řterá se na predeřřlě předměty wřřtahugj, totįřto:

a' ki řterý, á, é (o osobách)	a' melly řterý, á, é (o věceř)
a' kinek	a' mellynek
a' kit	a' mellyet
a' kik řterj, é, á.	a' mellyek řterj, é, á.
a' kiknek	a' mellyeknek
a' kiket	a' mellyeket.

Ř čtanj a cwīčenj se: Azon gyermek, a' ki nem akar tanulni (nechce se učiti) nem kap enni; — azon szolga, a' melly nem akar szolgálni, nem kap jutalmat; — a' ki beteg, nem akar enni; — azon könyv, a' mellyet az atyám vett, szép; — azon fák, a' mellyek gyümöłtsöt (owoce) nem hoznak (ne nesau) rossz fák; — azon asszony, a' kit lát-tál, vólt az anyám; — azon férfi (ten muž) a' kinek kenyeret adtál, volt koldús; — a' melly ló nem akar húzni szekeret, és kocsit, az rest (leniwý) ló; — azon kalap, a' mellyet viselek (nosjm) nem zöld, hanem fekete; — azon juhok, a' mellyeknek szé-nát adtál, a' mi juhaink; ezen madarak, a' mellyeket repülni (lįtati) látsz, verebek és fetskék.

§. 26. Přjpadné aneb přjpozně gměno (Přjřlowce, Melléknév — nomen adjectivum —) gest to,

Ľteré něgakau wlastnost podstatného gména wznamenáwá, Ľ. p. a' jó atya; a' *nagy* ökör; a' *kövér* disznó; a' *magas* torony.

§. 27. Případná gména na ten způsob se ſloňowati bagj, gaſo podstatnj gména, Ľ. p. jó, jónak, jót, — jók, jóknak, jókat; — než řdyž táto případná gména pred podstatnjm gménem ſtogj, tedy nebýwagj ſloňowaná; Ľ. p. én szeretem a' fejer bort, — né paſ: én szeretem a' fejeret bort; én örmest eszem a' puha kenyeret, gá rád gem měřy chleb; — né paſ: én örmest eszem a' puhát kenyeret.

Řdyž ale případné gméno ſamotné, aneb za podstatnjm gménem ſtogj, tedy y ono ſloňowaná byti muſj, Ľ. p. én szeretem a' fejer bort, de a' *vereset* is megiszom; én örmest eszem a' puha kenyeret, de a' *keményet* is (twrdý tež) megeszem.

Ž čítanj a cwičenj ſe: Az én atyám két rétet vett, egy nagyot és egy kitsint; nekem két ſzép könyveim vannak, az egynek ára (gedné cena) két forint, és a' másiknak ára (druhé cena) egy forint; — a' Tisztartó (Urednjř) négy gyönyörű (utěſſený) lovat vett, egy feketét, két ſárgát és egy ſzürkét; a' feketének hoſszú farka (řluhý řmofť) van; a' két ſárgának lábai vékonyak (tenký) és a' ſzürke lónak ſerénye (řriwa) ſűrű (hufťá); — a' gyermekek külömbfélék (rozřjlné), némelly gyermekek jók, ſzorgalmatosak és engedelmesek (poſluſſné); más gyermekek roſszak, reſtek (leniwé) és pajkosak (ſamoſſné); a' tanító nem ſzereti a' roſz, reſt

és pajkos gyermekeket, de a' jókat; engedelmeseket és szorgalmatosakat kedveli (oblibuge).

§. 28. Zato připadná gmená vlastnost věcy žweličujj aneb umenšsujj dle tří stupňů, ž nichžto:

1. První aneb negnižší stupeň (gradus positivus) gest každé připadné gmeno w swém půwodnjm stawe, t. p.

rosz jly,	— jó dobrý,	— meleg teplý,
hideg studený,	— szép pěkný,	— csunya špatný,
magas wysoký,	— alacsony nižší,	— tudós učení,
drága drahý,	— vastag hrubý,	— vékony tenký,
édes sladký,	— keserű horký,	— szomorú smutný,
víg veselý,	— savanyú kyselý,	— hosszú dlouhý,
rövid frátký	a t. d.	

2. Druhý aneb prostředný stupeň (gradus comparativus) gest ten, který giž něco wíce znamená — a tento stupeň w maďarské řeči tak powstává, když se k prvnímu stupni připoguge: bb, abb, ebb, obb. t. p.

jó dobrý	— jobb lepší.
rossz jly	— rosszabb horší.
meleg teplý	— melegebb teplejší.
hideg studený	— hidegebb studenější.
magas wysoký	— magasabb vyšší.
alacson nižší	— alacsonyabb nižší.
tudós maudrý	— tudósabb maudřejší.
hosszú dlouhý	— hosszabb dlouhší.
ostoba sprostý	— ostobább sprostější.
rövid frátký	— rövidebb kratší.

Z čtanj a cwičenj se: A' kenyér jó, de a' kalács és a' pecsenye jobb; a' kutya rossz állat, mert mar (hríze), de a' farkas még rosszabb, mert széttépi (roztrhá) a' bárá-

nyokat; — a' kályha meleg, de a' tűz még melegebb; a' viz hideg, de a' jég (led) és a' hó (sněh) még hidegebb; a' mi házunk magas, de a' torony még magasabb; a' mi papunk tudósabb mint a' mi szüleink; én nem vagyok ostobább mint te; — az öl hosszabb mint a' rőf, és a' rőf rövidebb, mint az öl.

3. Řetj aneb negwyššj stupen (gradus superlativus) — řterý negwjce znamená, powstawá tať, že před druhý stupen syllaba *leg* předložena býwá, ř. p.

jó dobrý	— jobb lepyšj	— legjobb naglepyšj.
rossz zlý	— rosszabb horšj	— legrosszabb naghoršj.
meleg teplý	— melegebb těplegšj	— legmelegebb naglep.
hideg studený	— hidegebb studenšj	— leghidegebb naglestud.
magas wysoký	— magasabb wyššj	— legmagasabb nagnyššj.

Ř čtanj a cwičenj se: Az Isten legjobb atyánk; legrosszabb ember a' hazug (lžár); a' tűz melegebb mint a' kályha, de a' nap (slunce) legmelegebb; ha eső esik (řdně dešť přšj) akkor hideg van; tavaszkor (na gar) hidegebb az idő (čas) mint nyárban (w letě); nyárban a' legmelegebb és télben (w zime) a' leghidegebb idők járnak; — legszebb ember az, a' ki legjobb; legcsúnyabb pedig az, a' ki legrosszabb; az anyám nagyobb, mint én, és az atyám legnagyobb a' házban; — a' hársfa (lpa) házunk mellett (při) magasabb mint a' mi házunk, a' torony pedig, melly a' mi falunkban áll, legmagasabb; te nem vagy tudósabb, mint én, de a' mi tanítónk legtudósabb; télben a' nap rövidebb és az éjszaka (noc) hosszabb mint a' nyárban; nyárban pedig hosszabb a' nap és

az éjszaka rövidebb, mint a' télben; Szent János napján leghosszabb a' nap és akkor legrövidebb az éjszaka.

§. 29. Při některých případech gmenach mimorádným způsobem povstává druhý a třetí stupeň, t. p.

sok mnohý	— több wjce	— legtöbb nagwjce.
szép pěkný	— szebb fraššj	— legszebb nagfraššj.
bátor smělý	— bátrabb směššj	— legbátrabb nagsmělššj.
könnyü lehký	— könnyebb	— legkönnyebb.
bő bohatý	— bővebb	— legbővebb.

Žijte a cvičení se: Múlt esztendőben (minulého rohu) sok bor termett (se urodilo), de ezen esztendőben még több bort reménylünk (se ufáme); Magyar országban több bor terem, mint Német országban, Franczia országban pedig legtöbb és legjobb bor terem; Pest szép város, de Bécs még szebb, és Páris a' legszebb város; a' katona jó, ha bátor; én jobb katona lennék (bylby sem) mint te, mert én bátrabb vagyok; a' toll könnyebb, mint a' fa, és a' selyem (hedbáb) legkönnyebb; tavál bő esztendő volt, de ezen esztendő még bővebb lesz (bude).

§. 30. Žáto případná gmena gať w prvním řadě y w druhém y w třetím stupni řloňowati se dají, t. p.

1. pád: nagy	— nagyobb	— legnagyobb.
2. pád: nagynak	— nagyobbnak	— legnagyobbnak.
3. pád: nagynak	— nagyobbnak	— legnagyobbnak.
4. pád: nagyot	— nagyobbat	— legnagyobbat.

pať w počtu o mnohých:

1. pád: nagyok	— nagyobbak	— legnagyobbak.
2. pád: nagyoknak	— nagyobbaknak	— legnagyobbaknak.
3. pád: nagyoknak	— nagyobbaknak	— legnagyobbaknak.
4. pád: nagyokat	— nagyobbakat	— legnagyobbakat.

§. 31. Zemeř ob každeho přjpadněho gměna bá se
odwěsti aneb učiniti gměno samostatnj, řdyž se
č onnému připogj syllaba *ság*, *ség* č. p.

nagy weliký	— nagyság welikost.
szép krásný	— szépség krása.
gonosz zlý	— gonoszság zlost.
jó dobrý	— jóság dobrotá.
kövér tučný	— kövérség tučnost.
drága drahý	— drágaság drahotá.
vastag hrubý	— vastagság hrubost.
keserű horťý	— keserűség horťost.
édes sladký	— édesség sladťost.
szomorú smutný	— szomorűság jármuteť.
szelid krotký	— szelidség krotťost.

Z čítanj a cwičenj se: A' hegy (wrch) nagy,
a' hegynek nagysága; — a' szoba szép, — a'
szobának szépsége; — a' gonosz zsvány, —
a' zsványnek gonoszsága; — a' jó Isten, —
az Istennek jósága; a' kövér disznó, — a'
disznónak kövérsége. a' posztó (sautno)
drága, — a' posztónak drágasága; a' fa
vastag, — a' fának vastagsága; — a' keserű
orvosság (leťaršťwj) — az orvosságnak ke-
serűsége; — a' méz édes, — a' méznek édes-
sége; — a' szomorú anya, — az anyának
szomorűsága; — a' galamb szelid, — a' ga-
lambnak szelidsége. —

U početných gmenách.

§. 32. Početné gměno gest takowé, které gistý počet
wyznamenává, č. p. nekem van *öt* garasom,
gá mám pět grossů. Táo početná gměna gsau
mnohonásobná, totižto:

I. Gruntowná aneb základná početná gména, která na otázku kolik? *hány?* odpowjdagj a gsau :

1. egy.	12. tizenkettő.	30. harmincz.
2. kettő.	13. tizenhárom.	40. negyven.
3. három.	14. tizennégy.	50. ötven.
4. négy.	15. tizenöt.	60. hatvan.
5. öt.	16. tizenhat.	70. hetven.
6. hat.	17. tizenhét.	80. nyolczvan.
7. hét.	18. tizennyolcz.	90. kilenczven.
8. nyolcz.	19. tizenkilencz.	100. száz.
9. kilencz.	20. húsz.	101. százegy.
10. tíz.	21. huszonegy.	1000. ezer, s a't.
11. tizenegy.		

Z čítanj a cwičenj se: Hány krajczárod, hány garasod és hány forintod van neked? nekem van egy forintom és huszonöt krajczárom, huszonöt krajczár pedig téssen (činj) nyolcz garast és egy krajczárt; és egy forint téssen húsz garast, vagy hatvan krajczárt; egy esztendőben van tizenkét holnap (mesic) egy holnapban van négy hét (tjden), egy hétben vagyon hét nap, úgymint: Vasárnap, Hétfő, Kedd, Szerda, Csőtörtök, Péntek, Szombat; — Az egész esztendő foglal magában (obsahuge w sobě) 365. napot. Hány esztendő telt-el (wypłnilo se) Krisztus Úr' születésétől fogva? (od narozenj Krysta Pána) — Krisztus Úr' születésétől fogva eltelt már 1837. esztendő vagy év. —

1. Poznam. Početné gméno *kettő*; kdýž před podstatným gménem stojj, proměňuje se na *két*, t. p. Chybneby někdo řekl: én fogtam (gá sem lapil) *kettő* verebet; — ale má se říci: én fogtam *két* verebet, *két* galambot, *két* rákot.

2. Ku gruntowným početným gmenám pří náležejj také y tá početná gmená, která na tu

otázfu odpowjdagj: *hányan?* Koliſ? f. p. ket-
ten dwa, hárman tři, négyen, öten, hatan,
heten, nyolczan, kilenczen, tizen, húszan,
százan, ezeren.

3. Které na tu otázfu odpowjdagj: *hányszor?* Koliſkrat? f. p. egyszer gednokrat, két-
szer dwaokrat, háromszor třiokrat, négyszer,
ötször, hatszor, hétszer, nyolczszor, ki-
lenczszor, tizszer, százszor, ezerszer. —
Egyszer egy csak egy; — kétszer kettő,
négy; háromszor három, kilencz; négyszer
tiz, negyven; ötször kilencz, negyvenöt;
hatszor nyolcz, negyvennyolcz. —

IIhý Rád obſahuge početná gměna, která na tu
otázfu odpowjdagj: *hanyadik?* Koliſký? — f. p.
első prwnj, *második* druhy, *harmadik* třetj,
negyedik, *ötödik*, *hatodik*, *hetedik*, *nyol-*
czadik, *kilenczedik*, *tizedik*, *tizenegyedik*,
tizenkettedik, — *huszadik*, 's a' t.

Ž čtanj a cwičenj se: Az első embert
Ádámnak hívjuk (nazwáme); minden har-
madik nap eső esik; minden második kraj-
czár a' tiéd; minden tizedik férfi mégyen
(pügde) a' háborúba (do wojny) védelmezni
az hazát (bránit wlast). —

III. Početná gměna, která rozdílnost wyznamená-
wajj, a na tu otázfu odpowjdagj: *hányféle?*
Koliſnásobný? f. p. *egyféle* gednonásobný, *két-*
féle dwognásobný, *háromféle*, *négyszer*, *öt-*
féle, *hatféle*, *hétféle*, *százféle*, *ezerféle*,
sokféle.

Ž čtanj a cwičenj se: Az állatok hatfé-
lők, úgymint: négylábúk, vagy emlős (dogný)
állatok, madarak, halak, úszómászók, bo-

garak és sérgek; hányféle minden állat? kétféle, úgymint: him (samec) és nőstény (samice), — hányféle a' pénz? négyféle, úgymint: papirospénz, rézpénz, ezüstpénz, és az aranypénz. —

В Часословѣ.

§. 33. Časoslowo gest takowé slowo, kterým se wygadruje to, co která wěc anebo ona sama činj, anebo co se s nj děje, ř. p. *írni* pjsati, a' *tanító* ír, učitel pjsse; *olvasni* čtati, a' *tanuló* olvas, učedlnj čta; *ennni* gjsi, *inni* pji, az ember eszik és iszik; *člowěk* gj a pje; *aludni* spáti, a' *gyermek* alszik *djtě* spj; — *ásni* kópati, a' *szolgáló* ás, *služka* kope; — *tánczolni* tancowati, a' *legény* tánczol, mládenec tancuge; — *aratni* žiti, a' *leányok* aratnak, *djwky* žnau; *szántani* orati, a' *parasztok* szántanak, *sebláci* oragj; *varrni* řiti, a' *szabó* varr, kregčjr řige.

§. 34. U pri těchto časoslowjch děl j se tři osoby:
 prwnj gá *én*; druhá ty *te*; tretj on, ona, ono, *ó*.
                   my *mi*;   wy *ti*;   oni, ony, ona, *ók*.
 ř. p. gá pjssem, ty pjsseř, on pjsse, my pjsseme, wy pjssete oni pjsřj. —

§. 35. Z ohledu na čas, w kterém se něco děje, tri gsau hlawnj rozdjslowe, řdž totižto wygadrugeme:

1. co se nynj právě děje, nazjwá se čas přítomný.
2. co se již predeřle dalo, — čas pominulý.
3. co se djti bude, — nazjwá se čas budouc j. ř. p.

čas pŕjtomný gest:

gá gsem én vagyok;	my sme mi vagyunk.
ty gŕi te vagy:	wy ŕte ti vagytok.
on gest ó vagyon, van;	oni gŕau ók vannak.
	ók vagynak.

čas pomínulý gest:

gá sem byl én voltam;	my sme byli mi voltunk.
	én valék mi valánk.
ty sy byl te voltál;	wy ŕte byli ti voltatok.
	te valál ti valátok.
on byl ó volt;	oni byli ók voltak.
ó vala	ók valának.

čas budaucj gest:

gá budu én leszek,	aneb én fogok lenni.
ty budeŕ te leszel,	— te fogsz lenni.
on bude ó lesz,	— ó fog lenni.
my budeme mi leszünk,	— mi fogunk lenni.
wy budete ti lesztek,	— ti fogtok lenni.
oni budau ók lesznek	— ók fognak lenni.

A čjtanj a cwičenj se: Én vagyok gyermek, mert nekem szüleim vannak; te is vagy gyermek, mert neked is szüleid vannak; te nem vagy olyan nagy, mint én, és én nem vagyok olyan erős mint te; mi gyermekek vagyunk tanulók; ti is tanulók vagytok, de ti nem vagytok olyan szorgalmazótanulók, mint mi; az én atyám van otthon, a' te atyád pedig vagy on a' mezón; az én húgom van a' kertben és a' te nénéd vagy on a' városban; a' mi szüleink minden Vasárnap vannak a' templomban; — Én már voltam Pesten és Budán, de te még nem vóltál; az én ötsém nem volt tegnap (wčera) az iskolában, mert beteg (nezmočný) volt; — én már régen (dávno) nem voltam beteg; de te vóltál gyakran (w často) beteg

beteg taval (wsoni) az az (to gest) múlt esztendőben (pominulého rofu); — Mi voltunk tegnap a' szőlőben, de ti nem vóltatok ott, hát miért nem vóltatok? az atyám, az anyám, a' néném, a' bátyám, a' húgom és a' kis ötsém is mindnyájan ott vóltak. — Én tegnap valék szorgalmatos, mert az egész nap (celý den) valék az oskolában; hol valál tegnap? mért nem valál a' templomban? —

Én leszek valaha (někdy) tudós férfiú, ha most szorgalmatos vagyok; te pajtás nem leszel soha tudós és bölcs férfiú, mert nem jársz örömet (nechodíš wdělně) az oskolába; — a' disznóból lesz szalonna, de a' kutyából nem lesz szalonna; mi nem leszünk mindég kis gyermekek, de valaha leszünk nagy emberek; Barátim! ha ti nem lesztek jók és jámborok (pobožni), nem lesztek kelemetesek (přijemni) az Isten és más emberek előtt (před); — azon fiúk, a' kik nem szeretnek tanulni, nem lesznek tudós emberek, de mindég ostobák lesznek. —

En fogok írni jó tollal, de rossz tollal nem fogok írni; ha te nem fogsz tanulni, nem fogsz enni; az én atyám ma (dnes) fog szántani (orati) és az anyám fog varrni (šiti), — holnap (zítra) valami ünnep (svátek) lesz, és mi fogunk menni a' templomba és ott fogunk énekelni (zpíwati) — Gyermekek! ha sokat fogtok enni, úgy rosszúl (jle) fogtok aludai; a' munkások ma fognak dolgozni (pracowati) és holnap fognak pihenni (odpočiwati).

§. 36. Na tento způsob každé časoslovo dle osob a dle času dá se ohýbowati a proměňowati, které proměňovánj nazjwá se Conjugacne, a gest nevyhnutelně potřebné k nabytj sobě té schopnosti, aby někdo mluwiti mohl. — Než učenj toto o Conjugáčych Maďarské řeči gest welmi nesnadné, — které gedentáždý sřrže pilné cwičenj se a obcowánj s rozenými Maďary mnohem lehčegi sobě nadobudnauti může, nežli sřrže mluwnické reğule. — Předce ale potřeba wyhledáwá, abyhom některé příklady predložili, dle kterých giná slowa ohýbowána býti magj.

P r w n j P ř í k l a d.

Čas přítomný:

én látok	já widjm;	mi látunk	my widjme.
te látsz	ty widjs;	ti láttok	wy widjte.
ő lát	on widj;	ők látnak	oni widj.

Čas pomínulý:

én láttam	já sem widěl;	mi láttunk	my sme widěli.
(láték)		(látánk)	
te láttál	ty si widěl;	ti láttatok	wy ste widěli.
(látál)		(látátok)	
ő látott	on widěl;	ők láttak	oni widěli.
(látá)		(látának)	

Čas budoucí:

én fogok	já budu	mi fogunk	my budeme
te fogz	ty budeš	ti fogtok	wy budete
ő fog	on bude	ők fognak	oni budou

Na tento způsob dají se ohýbowati táto slowa:

írni písati; én írok — én írtam — én írni fogok.
járni choditi; én járok — én jártam — én járni fogok.
várni čekati; én várok — én vártam — én várni fogok.
varrni sřiti; én varrok — én varrtam — én varrni fogok.

tanítani učiti; én tanítok — én tanítottam, a t. d.
tanulni učiti se; én tanúlok — én tanultam.
szántani orati; én szántok — én szántottam.
tánczolni tancowati; én tánczolok — én tánczoltam.
hallani słyszeć; én hallok — én hallottam.
szólani mówić; én szólok — én szóltam.

A' čitanj a čwiceńj se: A' kinek szeme van, az lát; én jól látok, mert jó szemem van; te jól látsz, mert jó szemed van (a taś dále); a' vak (ślepy) nem lát; az állatok nem látnak a' setétben (we tmě) de a' matskák a' setétben is látnak; mi emberek nem látunk olyan élénken (taś oſtro) mint a' sasok (orli). — Én még nem láttam a' királyt, hát te már láttál valaha királyt? az én testvérem még soha (niſdy) nem látott oroszánt; mi fiúk már sok egereket (myſi) láttunk, de elefántokat (ſlon) még nem láttunk; Barátim! láttatok-e már majmot (opica) és tevét?

Te rosszúl irsz magyarul, de tótúl jobban irsz; én tegnap irtam levelet (liſt) szüleimhez, és te mikor irtál szüleidnek levelet? — a' tanúlok tegnap nem irtak az oskolában, mert mindég olvastak; — Én már egy esztendeig járok a' magyar oskolába, és még három esztendeig jární fogok 's aztán (a potom) már jó Magyar leszek; — te már két esztendeig jártál az oskolába és még két esztendeig jární fogsz; — A' tanító tanít és a' tanúló tanú; a' tanítók tanítanak és a' tanúlok tanúlnak; ha én magyarul megtanúltam, azután németúl is (nemecy) tanúlní fogok; — hallom, hogy a' te húgod tud szépen tánczolni? az én húgom nem tánczol ugyan, (ſjce) de jól varr; mikor az én né-

némnek lakadalma (swadba) lesz, akkor én istánczolni fogok, ámbár (ačfoli) eddig (dosawád) még nem tánczoltam; a' parasztok szántanak és aratnak, én még nem szántottam; se nem (ani) arattam, mert én mindig csak iskolába jártam, olvastam, irtam, tanultam, és ha tanult és tudós ember leszek, akkor én is másokat tanítani fogok; én hallottam mennydörögni (hymēti) te is hallottál sokszor mennydörögni, de fülmi-lét (šlawjka) énekelni (zpjwati) nem hallottál, én pedig már azt is hallottam.

§. 37. Druhý příklad gest tento:

Čas přítomný:

én szeretek	gá milugi;	mi szeretünk	my milugeme.
te szeretsz	ty milugeš;	ti szerettek	my milugete.
ő szeret	on miluge;	ők szeretnek	oni milugj.

Čas pomínulý:

én szerettem	gá sem	mi szeretttünk	my sme
(szereték)		(szereténk)	
te szeretted	ty fi	ti szerettetek	my ste
(szeretél)		(szeretéték)	
ő szeretett	on	ők szerettek	oni
(szerete)		(szeretének)	

Čas budoucí:

én fogok	szeregni	gá budu	milowati	mi fogunk	szeregni	my budeme	milowati.
te fogsz		ty budeš		ti fogtok		my budete	
ő fog		on bude		ők fognak		oni budou	

Na tento způsob se chybugj i táto slová:

énekelni	zpjwati	—	énekelek	—	énekeltem.	
segíteni	pomáhati	—	segítek	—	segítettem.	
beszélni	mluwiti	—	beszélek	—	beszéltem.	
örülni	radowati	se	—	örülök	—	örültem.

<i>megöl</i> ni	jabiti	—	megölök	—	megöltem.
<i>ebédel</i> ni	obědowati	—	ebédelek	—	ebédeltem.
<i>ül</i> ni	seděti	—	ülök	—	ültem.
<i>felel</i> ni	odpowěděti	—	felelek	—	feleltem.
<i>ígér</i> ni	sljbiti	—	igérek	—	igérttem.
<i>épít</i> ni	budowati	—	építek	—	építettem.
<i>temet</i> ni	pochowati	—	temetek	—	temettem.

Žájtanj a cwičenj se: Én szeretek tanulni magyarul; az én anyám nem szeret inni bort; azok rossz gyermekek, a' kik nem szeretnek járni az iskolába; ti fiak nem igen (newelmi) szerettek olvasni magyarul, de mi nagyon szeretünk nem csak olvasni, hanem írni is; miért nem szeretsz te énekelni a' templomban, én mindég énekelek a' templomban, ha énekes könyvem van; neked van énekes könyved, és még sem (a predci ne) énekelsz; a' madarak szépen énekelnek az erdőkben; a' rigó (drožd) szépen énekel; mi még nem beszélünk magyarul, de esztendőre már beszélni fogunk, ha most szorgalmasan tanulni fogunk; én ma nem örülök úgy mint tegnap örültem, és te mért örültél ma olyan nagyon? — a' ki egy embert megölt, az gyilkos (wražedlnjě); egy gyilkost felakasztottak (oběsili) azért, hogy egy embert megölt; én még egy verebet sem öltem-meg; — Barátom mit ebédeltél? én ebédeltem levest (poljowu), húst (maszo) és tésztás ételt, az az haluskát; — az én szüleim ma nem ebédeltek otthon, mert reggel a' vásárba (do garmofu) mentek; — én ülök az asztal mellett, te pedig ülsz az ablak mellett; a' te húgod ül a' szobában és sir

(płace), mi haja van (co gj chybj?) hogy sir?
 — én ma még nem ültem, mert mindég jár-
 káltam; mikor a' tanító kérdez (zeptává se)
 akkor a' tanuló felel; te mindég jobban fe-
 lelsz, mint Pali testvéred; én már régen
 nem feleltem a' tanítónak, mert ő ritkán
 kérdez engemet; Nekem egy úr ígért jutal-
 mat (odměnu) ha jól tanulok; én pedig azon
 úrnak ígértem, hogy mindég jól tanulni és
 a' Tanítónak helyesen felelni fogok; a' kő-
 művesek (zědnjci - murári) és az átsok (teřaři)
 építenek házakat; az én szüleim tavál szép
 házat építettek; tegnap egy embert temet-
 tek, a' kit egy gonosz zsivány megölt; mi-
 kor valakit temetnek, akkor sirnak a' meg-
 holtnak (zemřelěho) rokonai (pořewnj). —

§. 38. Řekně ale ne zrovna, než pod něgakau wýmín-
 kau mluwjme, a wjce wýpowedj gednjm slo-
 wem spogugeme (conjunctivus) tedj slowá na
 tento způsob ohybugeme:

čas přjtomný:

hogy én legyek	abych byl;	hogy mi legyünk	abychom byli.
hogy te légy	abyš byl;	hogy ti legyetek	abyšte byli.
hogy ő legyen	aby on byl;	hogy ők legyenek	aby oni byli.

způsob wýmínkowý času přjtomného:

én lennék,	aneb vólnék	gá bych byl.
te lennél	— vólnal	ty byš byl.
ő lenne	— vólna	onby byl.
mi lennénk	— vólnánk	my bychom byli.
ti lennétek	— vólnátok	wy byste byli.
ők lennének	— vólnának	oni by byli.

způsob wýmínkowý času pomínulého:

én lettem volna	— vóltam volna,	gá bych byl býwal.
te lettél volna	— vóltál volna,	ty byš byl býwal.
ő lett volna	— vólt volna,	on by byl býwal.

mi lettünk volna — vóltunk volna, my bydom byli býwali.
 ti lettetek volna — vóltatok volna, my byšte byli býwali.
 ők lettek volna — vóltak volna, oniby byli býwali.

A čtanj a cwičenj se: Az atyám kívánja (žádá) hogy én legyek jó Magyar; az anyád kívánja, hogy te légy jó és okos ember; én kívánom, hogy az én öcsém legyen jámbor (pobožný) keresztény (křesťan); az Isten akarja, hogy mi emberek legyünk jók és jámborok; a' tanító kívánja, hogy a' tanítványok legyenek szorgalmatosak és csendesek (tichý) az iskolában; — Ha én gazdag (bohatý) ember lennék, minden szegény embernek ajándékot (dar) adnék (dal bych); te jobb fiú lennél, ha az iskolában figyelmetesebb (požornější) vólnál; ha Marczy csendesebb volna, úgy az anyyának kedvesebb (milší) lenne; — ha az emberek jók lennének, úgy nem kellene (nebylo by třeba) tömlöcz (žalář); ha ti lennétek szófogadók (poslušni) úgy nem kellene félni (báti se) a' veréstől (bití); — ha mi lennének tudósak, úgy nem járnánk az iskolába.

Ha az én bátyám nagyobb és erősebb lett volna, úgy katona lett volna; ha mi magyar ifjuk lettünk volna, úgy nem tanultunk volna magyarul; ha én nem lettem volna szorgalmatos, úgy nem beszélnek most magyarul; ha ti nem lettetek volna restek, úgy eddig megtanúltatok volna beszélni magyarul; ha az én szüleim vóltak volna Vassárnap a' templomban, úgy hallottak volna egy igen szép prédikációt (přízeň).

§. 39. Na tento způsob y giná slova obyhována bý-
wagj, řdyž něco pod výminkau mluwjme, ř. p.

čas přítomný.

hogy olvassak	abych čital,	—	hogy olvassunk	abychom	čitali.
hogy olvass	abyš čital,	—	hogy olvassatok	abyšte	
hogy olvasson	aby čital,	—	hogy olvassanak	aby oni	

čas výminšowý přítomný.

én olvasnék	gá bych čital;	mi olvasnánk	my bychom	čitali.
te olvasnál	ty byš čital;	ti olvasnátok	wy byste	
ő olvasna	on by čital;	ők olvasnának	oni by	

čas výminšowý pomínulý.

én olvastam	gá bych byl	mi olvastunk	my bychom	čitali.
te olvastál	ty byš byl	ti olvastatok	wy byste	
ő olvasott	onby byl	ők olvastak	oniby byli	

Z čítanj a cwičenj se: A' tanító kívánja, hogy én jól olvassak magyarul, azt is kívánja, hogy te is jól olvass, és hogy minden tanuló jól olvasson és szépen írjon magyarul; tegnap a' Tanító ezt mondotta, hogy jó könyveket olvassunk, szépen írjunk, és jól tanuljunk: a' szülék kívánják, hogy a' gyermekeik szorgalmatosan járjanak az iskolába, ottan hallgassanak, jól tanuljanak, szépen írjanak, és helyesen olvassanak; — a' ti szüleitek is kívánják, hogy ti jól olvassatok, szépen írjatok, és szorgalmatosak legyetek; — — Te jobban olvasnál és szebben írnál, ha figyelmetesebb lennél; én jobban olvasnék, ha új könyvem volna; én szépen írnék, ha jó tollam volna; a' te húgod jól olvasna és szépen írna, ha minden nap az iskolába járna és vigyázna; ha mi nagyobbak lennénk, úgy bizonyosan jobban olvasnánk és szebben írnánk; ti valóban jobban olvasnátok és szebben írnátok, ha

jobb eszetek volna; ha minden gyermekek az iskolába járnának, úgy mindnyájan olvasni, írni és beszélni megtanulnának. —

Én megtanultam volna az én leczkémet minden hiba nélkül, ha azt otthon olvastam volna; ha te tavál jártál volna az iskolába, úgy most már jobban olvastál volna, és szebben írtál volna; — ha az én néném tegnap nem tánczolt volna, úgy ma nem fájt volna a' lába; ha a' gazdák nem szántottak volna, úgy most nem aratnának; ha ti nem tanúztatok volna magyarul, hát úgy nem beszélnétek magyarul. —

§. 40. Gíný přjklad podobného ohybowánj slow ge tento:

čas přjtomný:

hogy én szeressek	abych já milował.
hogy te szeress	abyś ty milował.
hogy ő szeressen	aby on milował.
hogy mi szeressünk	abychom my milowali.
hogy ti szeressetek	abyście wy milowali.
hogy ők szeressenek	aby oni milowali.

čas wymińcowý přjtomný:

én szeretnék	gá bych	milował.	mi szeretnék	my bychom	milowali.
te szeretnél	ty byś		ti szeretnétek	wy byście	
ő szeretne	on by		ők szeretnének	oni by	

čas wymińcowý pomínulý:

én szerettem volna	gá bych był milował.
te szerettél volna	ty byś był milował.
ő szeretett volna	on by był milował.
mi szerettünk volna	my bychom byli milowali.
ti szerettetek volna	wy byście byli milowali.
ők szerettek volna	oni by byli milowali.

A čítanj a cwićenj se: A' szülék kívánják, hogy a' gyermekeik szeressenek ta-

núlni; a' mi Tanitónk kívánja, hogy mi szeressünk járni az oskolába; hogy a' templomban énekeljünk, hogy magyarul beszéljünk, de hogy tótul el ne felejtünk (ne zabudli); én örömet (milerád) beszélnék németül, ha tudnék; az én húgom szeretne tánczolni, ha tudna; te szerettél volna elmenni Pestre, ha az atyád akart volna magával elvinni; ha Pali tanuló társunk csendesen ült volna az oskolában, nem kapott volna verést (bitfu); — ha te csendesen ültél volna az oskolában, nem kaptál volna verést. 's a' t. —

§. 41. Když se ale nasse řeči na ten předmět, o kterém mluvíme, určité vztahují, tedy slova na tento způsob ohýbavati musíme:

čas přítomný:

én akarom	gá chcem to;	mi akarjuk	my; chceme to.
te akarod	ty chceš to;	ti akarjátok	vy chcete to.
ő akarja	on chce to;	ők akarják	oni chtějí to.

čas pomínulý:

én akartam	gá sem chtěl to;	mi akartuk	chtěli sme to.
(akarám)		(akarók)	
te akartad	chtěl si to;	— ti akartátok	chtěli ste to.
(akarád)		(akarátok)	
ő akarta	chtěl to;	— ők akarták	chtěli to.
(akará)		(akarák)	

čas budoucí:

én fogom	akárni	budem	to; mi fogjuk	akárni	budeme	to
te fogod	akárni	budeš	ti fogjátok	akárni	budete	ti
ő fogja	akárni	bude	ők fogják	akárni	budau	ti

Z čítanj a cvičenj se: Én akarom és kívánom (žádám to) hogy légy jó barátom; te nem akarsz szorgalmasan tanulni, de azt akarod és kívánod, hogy valaha tanult

és bölcs ember légy; az atyám akarja és kívánja, hogy én jól beszéljek magyarul; a' földmivelők (rolnyci) akarják és kívánják, hogy bő aratást (hognau žeň) nyerjenek (dosáhli); — mért nem tanúltad-meg a' te leczkédet? ha te most tanúltad volna a' leczkét, most már tudósabb lennél; — ki írta ezen levelet? az én ruhámat varrta a' szabó; Nem hallottad-e azt a' lármát az útszán? Ha ti akartátok volna megtanúlni a' ti leczkéteket, úgy bizonyára megtanúltátok volna azt; — ha az én atyám megszántotta volna az ő szántóföldjeit, úgy bőven aratott volna; — mi nem hallottuk azon szomorú hirt, hogy a' bátyád meghalt volna (byl žemřel.)

§. 42. Giny žpůsob podobného ohybowánj slow ge tento :

čas přjtomný :

szeretem	milugem to;	szeretjük	milugeme to.
szereted	milugeš to;	szeretitek	milugete to.
szereti	miluge to;	szeretik	milugj to.

čas pomínulý :

szerettem	milowal sem to;	szerettük	milowali sme to,
(szeretém)		(szeretők)	
szeretted	milowal si to;	szerettétek	milowali ste to,
(szeretéd)		(szeretéték)	
szerette	milowal to;	szerették	milowali to,
(szereté)		(szereték)	

čas budaucý.

fogom	szeretni.	budem	to milowati.	fogjuk	szeretni.	budeme	to milowati.
fogod		budeš		fogjátok		budete	
fogja		bude		fogják		budau	

Ž čtanj a cwičenj se: Én szeretem az én szüleimet, te is szereted a' te szüleidet; minden állat szereti az ő magzatját (plod); — mi gyermekek szeretjük a' mi szüleinket és tanítóinkat; hát ti szeretitek-e a' ti atyáitokat és anyáitokat? az Isten szereti az embereket, de az emberek is szeretik az Istent, ama mennyei atyát; ki építette ezt a' házat? tudom hogy te nem építetted azt; egy zsivány megölte azt a' gazdag urat, a' kit tegnap temettek-el; az atyám azt ígérte nekem, hogy fog venni egy szép könyvet, ha jól fogok tanulni; az Isten elébb (drjw) szerette az embereket, mint azok őtet szerették; holnap fogják temetni azt az urat, ki tegnap meghalálozott (jemrel); ha ti nem fogjátok tudni holnap a' leczkét, nem nyertek-el (nejjsfáte) a' ditséretet (čhwálu); — a' Tanító nem ditséri a' rest tanítványt. —

§. 43. Když ale pod wýminkau mluwjme, a wjce wýpowědj gednjm slowem spogugeme, tedy y táto určítá časoslowá takto ohybowati musjme:

čas přjtomný:

hogy én tanítsam,	lássam,	irjam,	szeressem.
abych gá učil,	widěl,	písal,	milowal.
hogy te tanítsad,	lássad,	irjad,	szeressed.
abyš ty učil,	widěl,	písal	milowal.
hogy ő tanítsa,	lássá,	irja,	szeresse.
aby on učil,	widěl,	písal,	milowal.
hogy mi tanítsuk,	lássuk,	irjuk,	szeressük.
abychom učili,	widěli,	písalí,	milowali.
hogy ti tanítsátok,	lássátok,	irjátok,	szeressétek.
abyšte wy učili,	widěli,	písalí,	milowali.
hogy ők tanítsák,	lássák,	irják	szeressék.
aby oni učili,	widěli,	písalí	milowali.

čas wýmínkowý:

én tanítanám,	látnám,	írnám,	szeretném.
gá bych učil,	widěl,	pjsal,	milowal.
te tanitanád,	látnád,	írnád,	szeretnéd.
ty byš učil,	widěl,	pjsal,	milowal.
o tanitaná,	látná,	írná,	szeretné.
on by učil	widěl	pjsal	milowal.
mi tanitanók,	látnók,	írnók,	szeretnók.
my bychom učili,	widěli,	pjsali	milowali.
ti tanitanátok,	látnátok,	írnátok,	szeretnétek.
wy byste učili,	widěli,	pjsali,	milowali.
ők tanitanák,	látnák,	írnák,	szeretnék.
oniby učili,	widěli,	pjsali,	milowali.

čas wýmínkowý pomínulý:

én tanítottam volna,	láttam volna,	szerettem volna
gá bych byl učil,	widěl,	milowal.
te tanítottad volna,	láttad volna,	szeretted volna.
ty byš byl učil,	widěl,	milowal.
o tanította volna,	látta volna,	szerette volna.
on by byl učil,	widěl,	milowal.
mi tanítottuk volna,	láttuk volna,	szerettük volna.
my bychom byli učili,	widěli,	milowali.
ti tanítottátok volna,	láttátok volna,	szerettétek volna
wy byste byli učili,	widěli,	milowali.
ők tanították volna,	látták volna,	szerették volna.
oniby byli učili,	widěli,	milowali.

Z čtanj a cwičenj se: Az én öcsém akarja, hogy én ötet tanítsam; én örömet tanítanám ötet, ha akarna szorgalmasan tanulni; — egy úr fogadott (přigal) házába egy tanult fiatal embert, hogy tanítsa az ő gyermekeit; azon fiatal (mladý) ember örömet tanítaná őket, ha akarnának tanulni; az Isten akarja, hogy mi szeressük ötet és a' mi felebarátinkat; én akarom, hogy ti lássátok azt az oroszánt, mellyet a' vendégfogadóban (w hostinci) mutogatnak (uſaſugj); — egy úr érkezett (přišel) a' mezőre

(na pole) hogy lássa az ő munkásait; én szeretném látni a' királyt; te is örülnél, ha látnád a' királyt és a' királynét; a' tanítók gyakran intik (napomjnagj) a' tanítványokat, hogy szépen írják a' betűket (litery)—ha az én ötsémet tanította volna a' magyar tanító, úgy ő is most olvasna, írna, és beszélné magyarul; mi szeretnénk volna látni, azt a' szép nagy és kövér (tučny) ökröt, mellyet tegnap a' mészárszékben (w gatce) megöltek. —

§. 44. Gestli poraučeti aneb rozkazowati chceme, (Modus Imperativus) aby někdo něco konal, tedy takto slowá ohybowati máme:

w neurčitém smyslu:

olvass éti,
olvasson někdež éte,
olvassátok éтите wy,
olvasssnaк někd oni étau,

szeress milug.
szeressen někdež miluge.
szeressetek milugte wy.
szeressenek někd oni milugj.

írj píš.
írjon někd on píše.
íratok píште wy.
írjanak někd oni píшj.

énekelj zpíwaj.
énekeljen někd zpíwa.
énekeljeteк zpíwagte.
énekeljenek někd zpíwagj.

pač w určitém smyslu:

olvasd éti to
olvassa někd éte.
olvassátok éтите.
olvassák někd étau.

szeressd milug to.
szeresse někd miluge.
szeresséteк milugte.
szeressék někd milugj.

írd píš to
írja
írátok
írják

énekelj zpíwaj to.
énekelje.
énekeljeteк.
énekeljek.

Ži čtanj a cwičenj se: Fiam! rosszúl olvasol, jobban olvas, és mikor irsz, szépen

és csinosan (čistě) írj; — Barátom, ha akarod, hogy én téged szeresselek, úgy te is szeress és szívesen szeress engemet; ha a' templomban énekelsz vagy danolsz, akkor ájtatosan (wraucně) énekelj és danolj. — Ha még nem olvastad ezt a' könyvet, olvasd most, mert nagyon szép; — olvassa, a' ki akarja, de én nem olvasom, mert nekem nem tetszik az a' könyv, mert rongyos (rozdrápaný). — Kedves gyermekem, ha akarsz boldog lenni, úgy szeresd az Istent, de szeresd egyszer'smind (spolu) az embereket is; szeresse, a' ki akarja, a' rossz gyermekeket, de én nem szerethetem őket; Ha még nem irtad-meg a' magyar fordításokat, úgy ird-meg, mert a' Tanító vizsgálni fogja; Pajtás! énekelj velem ezt a' szép magyar nótát! —

§. 45. *Žáto slowá, gegichž žpůsobu ohybowánj neb conjugowánj sme se nynj učili, gsau w žpůsobě učinkujcjm, a nazjwagj se děgná aneb činná časoslowá (verba activa) která wygadruj to, co gistá wěc neb osoba činj; gsaut ale ň časoslowá, která wygadruj to, co se na gisté wěci neb osobě sřrže ginau wěc neb osobu děge, a táto gmenugj se trpná (passiva) ř. p.*

<i>tanitani</i> učiti;	<i>tanlatni</i> učenu byti.
<i>látni</i> widěti;	<i>latatni</i> widěnu byti.
<i>kěrní</i> prositi;	<i>kéretni</i> prosenu byti.

Žáto prwnj časoslowá gsau činná; než tá giná gsau trpná časoslowá, — a tjmto žpůsobem se řhybugj:

čas přjtomný:

én tanítatom	— látatom	— kéretem	— szeretetem.
gá býwám učen	— widěn	— prosen	— milowán.
te tanítatol	— látatol	— kéretel	— szeretetel.
ty býwás učen	— widěn	— prosen	— milowán.
ő tanítatik	— látatik	— kéretik	— szeretetik.
on býwa učen	— widěn	— prosen	— milowán.
mi tanítatunk	— látatunk	— kéretünk	— szeretetünk.
my býwáme učeni	— widěni	— proseni	— milowáni.
ti tanítattok	— látattok	— kérettek	— szeretettek.
wy býwate učeni	— widěni	— proseni	— milowáni.
ők tanítatnak	— látatnak	— kéretnek	— szeretetnek.
oni býwagj učeni	— widěni	— proseni	— milowáni.

čas pomínulý:

én tanítattam	— látattam	— kérettem	— szeretettem.
gá sem byl učen	— widěn	— prosen	— milowán.
te tanítattál	— látattál	— kérettél	— szeretettél.
ty si byl učen	— widěn	— prosen	— milowán.
ő tanítatott	— látatott	— kéretett	— szeretetett.
on byl učen	— widěn	— prosen	— milowán.
mi tanítattunk	— látattunk	— kérettünk	— szeretettünk.
my sme byli učeni	— widěni	— proseni	— milowáni.
ti tanítattatok	— látattatok	— kérettetek	— szeretettetek.
wy ste byli učeni	— widěni	— proseni	— milowáni.
ők tanítattak	— látattak	— kérettek	— szeretettek.
oni byli učeni	— widěni	— proseni	— milowáni.

čas budoucí:

én fogok tanítatni	— látatni	— kéretni	— szeretetni.
gá budem učen	— widěn	— prosen	— milowán.
és így tovább	— a tak dále. —		

Z čtanj a cwičenj se: A' gyermekek tanítatnak a' tanítóktól; én már két esztendeig tanítatom magyarul; hát te hány esztendeig tanítatol? — a' melly fiú nem tanítatik, az tudatlan és ostoba marad; nappal (w dne) nem látatnak a' csillagok az égen, de éjjel (w noci) látatnak; a' zavaros vízben (w mutné wodě) nem látatik a' hal; én kére-

kéretem az én öcsémtől, az az, az én öcsém
 kér engemet, hogy én őtet úgy szeressem,
 valamint ő engem szeret; a' szülék gyakran
 kéretnek a' gyermekektől, hogy nekik ke-
 nyeret adjanak; az szerencsétlen fiú, a' ki
 az ő szüleitől és tanítójától nem szeretetik;
 — én szeretetem az én atyámtól és úgy re-
 ménylem (baufám) és hiszem (wěřjm) hogy
 én szerencsétlen nem leszek; az emberek
 szeretetnek az Istentől; tegnap olvastattak
 az iskolai törvények (školšfé jáfony); — a'
 templomban felolvastattott a' szent írás; —
 te mindég szeretettél a' tanítótól, mig (do-
 fauđ) szorgalmasan tanúttál és jól viselted
 magadat, és ha megint (jađ) szorgalmato-
 san tanulni fogsz, és jól fogod magadat vi-
 selni, úgy megint szeretetni fogsz a' tani-
 tótól. —

§. 46. Táto trpná slowá, kbyž pod wýminkau mlu-
 wjme, tařto muřej ohybowaná byti:

čas přitomný:

hogy én tanitassam	— látassam	— kéresse	— szerettesem.
abych byl učēn	— widěn	— prosen	— milowan,
hogy te tanitassál	— látassál	— kéressél	— szeretessél.
abyš byl učēn	— widěn	— prosen	— milowan.
hogy ő tanitassék	— látassék	— kéressék	— szeretessék.
hogy mi tanitassunk	— látassunk	— kéressünk	— szeretessünk.
hogy ti tanitassatok	— látassatok	— kéressetek	— szeretessetek.
hogy ők tanitassanak	— látassanak	— kéressenek	— szeretessenek.

čas wýminkowý:

én tanitatnám	— látatnám	— kéretném	— szeretném.
gabych byl učēn	— widěn	— prosen	— milowan.
te tanitatnál	— látatnál	— kéretnél	— szeretetnél.
ő tanitatnék	— látatnék	— kéretnék	— szeretetnék.
mi tanitatnánk	— látatnánk	— kéretnénk	— szeretnénk.
ti tanitatnátok	— látatnátok	— kéretnétek	— szeretetnétek.
ők tanitatnának	— látatnának	— kéretnének	— szeretetnének.

čas wýmínkowý pomínulý:

én tanitattam volna	— szeretettem volna.
gá bych byl býmal učn	— milowan.
te tanitattál volna	— szeretettél volna.
ty bys byl býmal učn	— milowan.
és így tovább	— a taf dále.

Z čtanj a cwičenj se: A' mi szüleink kívánják, hogy mi jól tanitatassunk a' mi tanítóink által (šfrje); — te azért jöttél az iskolába, hogy tanitassál; az én testvéreimet azért küldötték az iskolába, hogy tanitassék; az emberek nem azért járnak a' templomba, hogy látassanak, hanem azért, hogy énekeljenek, imádkozzanak, és magasztalják (šlávili) az Istent; ha én kívánom, hogy szerettesem másoktól, úgy szükséges, (potřebj) hogy én is szeressem a' másokat; ha a' tanuló kívánja, hogy szerettesék a' tanítótól, úgy hát jól tanuljon. —

Ha én németül tanitatnám, az nekem olly kedves volna, mint az, hogy magyarul tanítatom; ha minden tótfiú németül és magyarul tanitatnék, úgy mindnyájan beszélnének németül és magyarul; hogyha a' tolvajok (žloděgi) nem látatnának, mikor lopnak (šedýž fradnau), úgy nem büntetnének-meg (nebyli pošutowáni); — ha az emberek igazán nem szeretnének az Istentől, úgy boldogtalanok (neblahoslawenj) volnának; — hogyha az emberek nemtanitattak volna Jé'sus Krisztus és az ő Apostolai által, úgy nem esmerték volna (nebyliby požnali) az igaz Istent; — ha te nem szeretet-

tél volna a' te szüleidtől, úgy azok nem küldöttek volna az iskolába. —

§. 47. В маѣарскѣ řeči gsau nekterá takowá slowá, fterá se od tčcho prawidel odchilugj a žwláště ným žpůsobem se ohybugj, f. p.

čas přítomný:

nekem kell, gá musjm;	nekünk kell, my musjme.
neked kell, ty musjš;	nektek kell, wy musjite.
neki kell, on musj;	nekik kell, oni musjegj.

čas pomínulý:

nekem kellett gá sem musel;	nekünk kellett, my sme museli.
(kelle)	

čas budúci.

nekem fog kelleni, gá budu muset a t. d.

čas wýmínkowý:

nekem kellene, gá bych musel, a t. d.

čas wýmínkowý pomínulý:

nekem kellett volna, gá bych byl musel, a t. d.

A čítanj a cvičenj se: A' tanúlónak kell tanulni, én is tanuló vagyok, tehát nekem is tanulni kell; a' szabónak varrni kell ruhát, de néktek nem kell varrni a' ruhát, mert ti nem vagytok szabók; a' katonának harczolni (potjfatí se) kell; nekünk nem kell harczolni, mert mi nem vagyunk katonák; — Míg (došauš) olvasni nem tudtam, addig kellett tanulnom olvasni; a' fiúknak tegnap nem kellett jönni az iskolába, mert ünnep volt; de holnap fog kelleni nekik jönni az iskolába, mert hónap nem lesz ünnep; — Ha te már tudós ember lennél, úgy nem kellene tanulnod; ha a' szántóföld magától teremne (fedyby role sama od sebe robíla) gabonát (žito), úgy a' parasztok-

nak nem kellene szántani és vetni (sáti),
hanem csak kellene nekik aratni; — ha a'
mi szomszédunk akart volna dolgozni, úgy
nem kellett volna neki kóldúlni (žebati);
sok parasztgyermek jól tanult volna, ha
neki nem kellett volna ökröket vagy lova-
kat legeltetni (pásti.)

§. 48. Gine takowé slowo, které se mimorádně ohy-
buge, gest: *lehet*, műze. f. p.

nekem lehet gá műžem; nekünk lehet my műžeme.
nekem lehetett gá sem mohł; nekünk lehetett my sme mohłi
nekem lehetne gábych mohł; nekünk lehetne —
nekem lehetett volna gá bych byl mohł. a t. d.

tať tež se ohybuge: *tetszik* ljbj se, f. p.

nekem tetszik mne se ljbj; nekünk tetszik —
nekem tetszett mne se ljbilo; nekünk tetszett. —
nekem fog tetszeni, mne se bude ljbiti. a t. d.
nekem tessék, nechať se mne ljbj.
nekem tetszene, mne by se ljbilo.
nekem tetszett volna, mne by se bylo ljbilo.

§. 49. Gcsťte gsau y giná slowá, která se mimorádným způsobem ohybugj, f. p. *enni* gisti, *inni* pjtí, *úszni* pláwati, *esni* padati;

Táto slowá takto se ohybugj:

eszem gjm;	iszom pigem;	úszom pláwám;	esem padám.
eszel	iszol	úszol	esel.
eszik	iszik	úszik	esik.
eszünk	iszunk	úszunk	esünk.
eszte	isztok	úsztok	estek.
esznek	isznak	úsznak	esnek.

Když pať mje wýpowedj spogugeme, tedy
táto slowá takto ohybowať máme:

hogy egyem	igyam	ússzam	essem.
abych gedi	pil	pláwal	padl.
hogy egyél	igyál	ússzál	essél.
hogy egyék	igyék	ússzék	essék.
hogy együnk	igyunk	ússzunk	essünk.
hogy egyetek	igyatok	ússzatok	essetek.
hogy egyenek	igyanak	ússzanak	essenek.

čas wýminřowý:]

én enném	innám	úsznám	esném.
gábych gedl	pil	pláwal	padl.
te ennél	innál	úsznál	esnél.
ő ennék	innék	úsznék	esnék.
mi ennénk	innánk	úsznánk	esnénk.
ti ennétek	innátok	úsznátok	esnétek.]
ők ennének	innának	úsznának	esnének.

- K čítanj a cwičenj se: Én akkor eszem, mikor éhes (lačný) vagyok, akkor iszom, mikor szomjas (žjžnivy) és akkor alszom (spjm), mikor álmos (ospanlivý) vagyok; te gyakran akkor is eszel, mikor nem vagy éhes, és iszol, mikor nem vagy szomjas, de már akkor nem alszol, mikor nem vagy álmos; a' ki akkor eszik és iszik, mikor nem éhes és szomjas, az egészségét (swé ždrawj) rontja (řazj); — a' hal úszik a' vízben, a' lúd is úszik, de nem a' vízben, hanem csak a' vizen; én is gyakran úszom, mikor a' folyóban fürdöm (řaupam se) hát te úszol-e? — ha az ember a' jégen jár (na lede chodj) és nem vigyáz, könnyen (snadno) leesik; ha én leesem, akkor felkelek (wřstanu), de azt nem akarom, hogy leessem, és tudom, egy ember sem akarja, hogy leesék; Tegnap nálunk egy szegény idegen (cijj) ember ebédelt, az atyám intette (napomjnal) és kínálta (nufal ho) hogy egyék és igyék, de bezzeg evett is ivott is anynyit, hogy nekem majd kevés jutott (málo se mi dořtalo); ha én nem enném, mikor éhezem, és nem innám, mikor szomjúhozom, akkor éhen és szomjan kellene meghalnom; de engem bizony soha sem kell

kináltni (nutiti) hogy egyem és igyam, ha enni és inni valóm vagyok.

§. 50. To slowo moci, *hatni* aneb *hetni* w maďarské reči samostegně se neužívá, ale se vždycky přispoguje k giným slowům a spolu s nimi možnost účinkování wygadruje; t. p.

adhatni moci dati; — *én adhatok* já můžem dati.
irhatni moci pjsati; — *én irhatok* já můžem pjsati.
segithetni moci napomáhati; *én segithetek*. —
ülhetni moci seděti; — *én ülhetek* můžem seděti.

§. 51. Táto slowá možnost wygadrujeť tak se obhubuj, gaťo kteraľkoli gina slowá, tak gať toho určity neb neurčity smysl wyhledává, t. p.

w určitem smyslu:

én adhatom	gá můžem	te	mi adhatjuk	my můžeme	te
te adhatod	ty můžes	ti	adhatjátok	wy	můžete
ő adhatja	on může	ati.	ők adhatják	oni	mohau.

aneb:

én segithetem	gá můžem	napomáhati.	mi segithetjük	—	—
te segitheted	ty můžes		ti segithetitek	—	—
ő segitheti	on může		ők segithetik	—	—

pať w neurčitem smyslu:

én adhatok	mi adhatunk	my můžeme	dati a t. d.
te adhatsz	ti adhattak		
ő adhat	ők adhatnak.		

aneb:

én segithetek	mi segithetünk	my můžeme	napomáhati a t. d.
te segithetsz	ti segithettek.		
ő segithet	ők segithetnek.	a t. d.	

Tať y w giných částech a způsobech: t. p.

én adhattam,	te adhattál,	ő adhatott a t. d.
én adhattam,	te adhattad,	ő adhatta —
én segithettem,	te segithettél,	ő segithetett —
én segithettem,	te segithetted,	ő segithette —

hogy én adhassam,	hogy te adhassad,	hogy ő adhassa at.d.	
hogy én adhassak,	hogy te adhass,	hogy ő adhasson —	
hogy én segíthessem,	te segíthessed,	ő segíthesse —	
hogy én segíthessek,	te segíthess,	ő segíthessen —	
én adhatnám,	te adhatnád,	ő adhatná —	
én adhatnék,	te adhatnál,	ő adhatna —	
én segíthetném,	te segíthetnéd,	ő segíthetné —	
én segíthetnék,	te segíthetnél,	ő segíthetne —	

A čítanj a cwičenj se: Én nem adhatok kenyeret a' kóldusnak, ha magamnak sintsen kenyerem; te nem adhatsz kenyeret a' kóldusnak, ha magadnak sintsen kenyered; 's a' t. Én mindeniknek örömet segíték az ő inségében (w geho nedostatku) ha csak segíthetek neki; ha te nem segítsz annak, a' kinek segíthetsz, úgy rossz Keresztény vagy; az anyám örömet segíti a' nyomorúltakat (mjserný) ha őket segítheti; én nem adhatom az én ruhámat másnak, de ha két kabátom volna, akkor az egy kabátomat oda adhatnám annak, a' kinek nints kabátja; az én anyám tegnap sajnálta (litowala) hogy egy éhes gyermeknek, ki kóldúlni jött, nem adhatott egy darab kenyeret; az boldog ember, a' ki másnak alami'snát (almužnu) adhat az övéből; hogy én minden szegénynek alami'snát adhassak, úgy gazdagabbnak kellene lennem, mint valóban vagyok.

§. 52. Když něco poručíme aneb rozkazujeme, aby se stálo, tedy takto obybugeme slová: f. p.

fűjtök, fűjtem —	én fűjtetek	fűjtem fűriti.
	te fűjtetsz	fűjtesz fűriti.
	ő fűjtet	fűjje fűriti.
	mi fűjtetünk	fűjzeme fűriti.
	ti fűjtettek	fűjzete fűriti.
	ők fűjtetnek	fűjzau fűriti.

- olvasok čjtám — olvastatok fážem čjtati.
 olvastatsz fážes čjtati. a t. d.
 ülök sedjm — ültetek fážem seděti — posážjm.
 ültetsz fážes seděti — posážjš.
 irok pjssem — iratok fážem pjsati.
 iratsz fážes pjsati. a t. d.
 árúlok prodámám — árúltatok fážem prodámati.
 árúltatsz fážes prodámati.
 tanítok učjm — taníttatok dām aneb fážem učiti.
 taníttatsz dās aneb fážes učiti.

Zčjtanj a cwíčenj se: Mikor la' gazdasz-
 szony télben felél (wstáwa) az ágyból, fűjteti
 a' szobát; a' szolgáló nem fűjteti, hanem
 maga fűjti a' kályhát, és ha a' gazdasz-
 szonynak nintsen szolgálója, akkor ő nem
 fejteti, hanem maga fűjti a' szobákat; a'
 szabó varr ruhát, és az úr nem varr, de
 varratja magának szabó által a' ruhát; né-
 ha a' Tanító maga olvassa, néha pedig ta-
 nitványaival olvastatja a' kézi-könyvet;
 mikor a' tanító felszólítja a' tanítványt,
 hogy feleljen, és a' tanítvány felelni nem
 tud, akkor a' Tanító leülteti a' tudatlan és
 ostoba tanítványt; a' nagy urak ritkán ir-
 nak magok, hanem többnyire iratják ma-
 goknak mások által a' leveleket és más szük-
 séges (potřebné) irományokat (pjsma); az én
 anyámnak tyúkjai sok tojásokat tojnak,
 mellyeket ő minden Szerdán árúltat szol-
 gáló által a' piacon; némelly szülék ma-
 gok is tanítják gyermekeiket, de a' melly
 Szülék magok nem taníthatják gyermekei-
 ket, azok őket más személyek által, kik
 Tanítóknak neveztetnek, taníttatják és
 oktattatják. —

§. 53. Temer od každého Časoslowa dagj se odwoditi wsseligaká gméná, která něgakau wlastnost aneb staw věci wyznamenawagj, a proto tak, gako přjpadná gméná powažowati se mohau, t. p.

olvasni čjti	— olvasó čtenár, t. g. který čtá.
kérni prořiti	— kérő pitač, t. g. ten který pítá, prořj.
szeretni milowati	— szerető milownjš, t. g. který miluge.
lopni kradnauti	— lopó žloděg, t. g. který kradne.
járni choditi	— járó chodák, t. g. který chodj.
aratni žjti	— arató žnec, t. g. který žně.
csépelni mlátiti	— cséplő mlatěc, t. g. který mlátj.
fonni prásti	— fonó pradlec.
változni proměniti se	— változó proměnitelný.

Giná gména, která se tež od Časoslow odwozugi, gistý způsob činenj znamenagj, t. p.

futni utjfatj,	futván	aneb futva utjgagj.
nevetni smáti se,	nevetvén	— nevetve usmjwagj.
felelni odpowětjti,	felelvén	— felelve odpowjdagj.
fejni dogiti,	fejvén	— fejve dogj.
oltalmazni brániti,	oltalmazván	— oltalmazva bránj.
szólni mluwiti,	szolván	— szólva mluwj.
panaszolkodni ponosowati se,	panaszolkodván	aneb panaszolkodva ponosugj.

A čitanj a cwičenj se: A' šzüleít szerető gyermek azoknak örömet engedelmeskedik; a' tanuló futván az iskolát semmitsem tanulhat és így tudatlan és ostoba mindég marad; — a' ki sir, az nem nevet, és a' ki nevet, az nem sir, de néha (nědy) a' gyermekek nevetve sirnak és sirva nevetnek; ha a' tanító valamit kérdez (jeptává se) a' tanítványtól, akkor az felkél (hore wstane) és állva felel és felelve áll és nem felel ülve; az aratók énekelve aratnak, és aratva énekelnek; a' leányzók fejve a' teheneket ülnek és ülve fejk a' teheneket; sok jó és

bátor katonák óltalmazva a' hazát estek-el a' háborúban; Tegnap egy ember panaszkodva jött a' Bíróhoz (bíróházi) és sirva beszélt, hogy szomszédja ellopta az ő pénzét, és a' bíró meghallván e' nagy vétket (bűnt) hajdúját elküldötte (küldte) e' bűnös (bűnös) emberhez, őtet magához hivatta (hozzáhozza), a' ki eljövén megvallotta (bevallja) a' maga vétvét, és vissza adván az ellopott pénzt, a' tömlöczbe (dobozba) tétetett (betette).

В гинých částečkách řeči maďarské.

§. 54. Krom těchto již posavad vysvětlěných částek — (takové jsou: podstatné jméno, případně jméno, místojméno, a časoslovo) — má ještě maďarská řeč mnohé jiné částčky, které ještě na krátce vysvětlíme.

I. D Připogěch.

§. 55. Připogka nazývá se takové slovíčko, které se k jménu připoguje, aby smysl řeči tím patrnější a dokonalejší byl; t. p. *az asztal* stůl, *az asztal-on* na stole; *a' viz* voda, *a' vizben* ve vodě; v těchto příkladech tá slovíčka *on* a *ben* jsou připogky, poněvadž se k těm jménům *asztal* a *viz* připogují, aby smysl řeči dokonale vysvětlěn byl, t. p. *hol van a' tál?* kde je miska? *a' tál* vagon *az asztalon*, miska je na stole; *hol úszik a' hal?* kde plavá ryba? *a' hal úszik a' vizben*, ryba plavá ve vodě.—

§. 56. Připogky gsau dwognásobné, totižto:

1. Neodlučitedlné, t. g. takové, které k druhým gménům tak se připogugj, že s njmi gedno slovo působj, t. p. *a' templomba* do kostela, *a' városba* do města.

2. Připogky samostegné, které od gmen vždy oddělené zůstávají a nikdy s njmi w gedno slovo spogené nebývají, t. p. *az asztal alatt*, pod stolem; *az asztal felett*, nad stolem.

§. 57. Neodlučitedlné připogky gsau nasledugjcj:

ba, be — do; t. p. *a' városba* do města.

a' tűzbe do ohně.

ban, ben — w, we — az iskolában we škole.

a' könyvben w knize.

ból, ből — z, ze — *a' vasból* ze železa:

az üvegből ze skla.

ért — za, pro — *a' pénzért* za peníze.

— *a' húsert* pro maslo.

hoz, hez — k, ku — *a' házhoz* k domu.

a' kemenczéhez k peci.

ig — a' do — *a' folyóig* a' k potoku.

az égig a' k nebi.

-n, on — na — *a' pálcán* na palici, *az asztalon*.

en, ön — na — *az égen* na nebi, *a' földön* na zemi.

nál, nál, — při — *a' fulunál* při dedině, *az embernél*.

ra, re — na — *a' kályhára* na pec, *a' székre* na stolec.

ról, ről — ze, z — *a' toronyról* z věži, *a' mezőről* z pole.

tól, től — od — *az úrtól* od pána, *a' tűztől* od ohně.

val, vel — s, se — *a' villával* s vidličkou, *a' késsel* s křesau.

Tyto připogky *val, vel* gen k těm slovům se připogugj, která samohlasnau literau se skončují; když ale gméno na spoluhlásku vychází, tedy táto ostatnj spoluhláska dwognásobněná býwa, a potom k nj se *al* neb *el* připoguge, t. p.

szamár osel — *szamárral* s oslem.

kés nůž — *késsel* s nožem.

toll péro — *tollal* s pěrem a t. d.

§. 58. Předgmenowané přjpogky bagj se dle osob a počtů ohybowati na tento způsob: f. p.

<i>ban, ben:</i>	bennem we mne bennünk w nás	benned w tebe bennetek we wás	benne. w nem. bennök-nük. w nich,
<i>ért:</i>	érettem pro mne érettünk pro nás	értted pro tebe érettetek pro wás	érette. pro neho. érettök-tük. pro nich.
<i>hoz, hez:</i>	hozzám f mně hozzánk f nám	hozzád f tobě hozzátok f wám	hozzája. f němu. hozzájok. f nim.
<i>nál, nél:</i>	nálam u mne nálunk	nálád u tebe nátatok	nála. u něho. nálók-luk.
<i>val, vel:</i>	velem semnau velünk s námi	veled s tebau veletek s wámi	vele. s njm. velök-lük. s nimi.

§. 59. Přjpogky samostegné, t. g. fteré s giným slo-
wem nikdy spogené nebýwagj, gsau nasledugicj:

- alatt* pod; f. p. a' fa alatt fekszik, pod stromem ležj.
alá pod; — a' fa alá lefeküdt, pod strom si lehnul.
alól z pod; — a' viz alól jött ki, z pod vody wyššel.
ellen proti; — az ellenség ellen harczol,
 proti nepříteli bojuje.
előtt před; — semmi nincs elrejtve Isten előtt:
 nic není skrytého před Bohem.
elébe wstrjc; — mentem az atyám elébe,
 ššel sem wstrjc otcowi.
elől z před; — mennj-el szemem elől, gdi mi z před očí.
eránt štrj; — kérlek ezen dolog eránt,
 (pro, z strany) prosím te z strany této věci.
felett nad; — fejem felett, nad mau hlavau.
felül zhůry; — az Isten' fia felül jött,
 Syn boží zhůry přiššel.
felé f, fu; — az egér fut a' lyuk felé, myš utíká f dšře.
 f (proti)

- felől* o; f. p. az oroszán felől mondják, hogy az állatok' királya, o lwu prawj se že ge frál žwjrat.
- gyanánt na žpűsob*; — nem kell a' képeket Isten gyanánt imádni, netřeba obražy na žpűsob Boha wjwati.
- helyett* mįsto; — megfogott egy kigyót a' hal helyett. čytil hada, mįsto ryb.
- körül* ofolo; — az asztal körül tánczolt, ofolo stola tancewal.
- között* mežy; — az állatok között legnagyobb a' czethal, mežy žwjraty negwětřij gest Wselryba.
- köze* mežy; — jutott a' latrok közé, upadl mežy lotry.
- közül* ž, že; — legjobb a' tanulók közül, najlepřij ž učeđlnjů.
- megett* ža; — az ajtó megett áll, stogj ža dwěrmi.
- megé* ža; — az ajtó megé vonúlt, žtáhnul se ža dwere.
- megül* ž poža; — kibújt a' kályha megül, wytrčil se žpoža peči.
- mellett* při; — a' szekér mellett, při woze.
- mellé* wedlé; — leült a' kályha mellé. sednul wedle peči.
- miatt* od, přo; — sirt a' fájdalom miatt, plařal od boleřti — pro boleřt.
- nélkül* bež; — meghall örökös nélkül, žemrel bež dědiče.
- szerint* dle; — megbüntettetett a' törvény szerint, byl pokutowan dle žáfona.
- után* po; — ebéd után fogunk irni po gjdle budeme wřati.
- innen* ž této strany; — Dunán innen, Tiszán innen.
- túl* ž oné strany; — Dunán túl, Tiszán túl.
- keresztül* přes; — a' folyón keresztül úszott, přes potok plával.
- által* přes, řez; — egy héten által dolgozott, přes geden řyden pracowal.
- kivül* žewnjtř; — a' városon kívül lakik, wen ž měřta býwá.
- belől* wnjtř; — az országon belől van az ellenség, wnjtř w fragine ge nepřitel.

II. D P ř j č a s o s l o w k á y.

§. 60. P ř j č a s o s l o w k y g s a u t a k o w á s l o w á , k t e r á s e k č a s o s l o w ů m p ř i d á w a g j , a b y z p ů s o b k t e r ý m s e n e c o d ě g e , w y s w ě t l i l y ; k . p a z a t y á m s o k á ě l t , m ů g o t e c d l u h o ž i l , — s o k á g e s t p ř j č a s o s l o w k a , (A d v e r b i u m) p o n e w á d ž w y s w e t l u g e t e n č a s , p ř e š k t e r ý o t e c ž i w b y l ; a ' t a n ů l o j ó l f e l e t t , u č e d l n j š d o b ř e o d p o w ě d ě l , — j ó l g e s t p ř j č a s o s l o w k a , p o n e w á d ž w y g a d r u g e t e n z p ů s o b , g a k o u č e d l n j š o d p o w ě d ě l . —

§. 61. N ě k t e r é p ř j č a s o s l o w k y z n a m e n a g j m j s t o , a s j c e :

1. N a t u o t á z k u : *hol* ? k d e ? t ě m i t o p ř j č a s o s l o w k á m i o d p o w j d á m e : *itt* , *ott* , *amott* t u t o , t a m t o ; *lent* , *alant* d o l e ; *fent* , *felül* h o r e ; *messze* , *távol* d a l e k o ; *közel* b l i z k o ; *sehol* n i k d e

2. N a t u o t á z k u : *hová* ? k a m ? o d p o w j d á m e t ě m i t o p ř j č a s o s l o w k á m i : *ide* s e m , *oda* , *amoda* t a m ; *akárhová* k a m k o l i ; *jobbra* n a p r a w o , *balra* n a l e w o ; *előre* n a p ř e d , *hátra* n a z a d ; *ki* w e n ; *le* d o l u ; *föl* h o r e ; *egyenesen* r o w n o ; *valahová* n ě k a m .

3. N a t u o t á z k u : *honnán* , *honnét* ? o d k u d ? o d p o w j d á m e t ě m i t o p ř j č a s o s l o w k á m i : *innen* , *innenét* o d t u d t o ; *onnan* o d t u d ; *másunnan* o d g i n u d ; *mindünnen* z e w s š e c h s t r á n ; *messziről* ž d a l e k a .

4. N a t u o t á z k u : *meddig* ? d o k u d ? o d p o w j d á m e t ě m i t o p ř j č a s o s l o w k á m i : *eddig* d o t u d t o ; *addig* d o t u d ; *tovább* d á l e ; *idáig* a ž d o t u d t o ; *odaig* a ž d o t u d ; *idebb* s e m b l i ž ; *odebb* t a d á l e .

§ 62. *Giné* přjčasoslowky znamenají čas kterými odpowjdáme na tu otázku: *mikor?* kdy aneb kdy? — a sice

1. Čas přítomný, ř. p. *ma* dnes, *már* již, *most*, *mostan* nyní; *ezennel*, *tüstént* náhle.
2. Čas pominulý, ř. p. *hajdan*, *hajdanában*, *régen*, *régenten* dávno, *zaszlarodáwna*; *valaha* někdy; *taval* w loni; *imént* nedávno; *minap* w onehdy; *tegnap* wčera *tegnapelőtt* před wčerem.
3. Čas budoucí, ř. p. *ezután*, *annakután* potomně; *holnap* zytřa; *holnapután* pozjétrj; *jövendőben* budoucně; *mindjárt* hnedky.
4. Negistý čas znamenají tyto přjčasoslowky: *akkor* wtedy; *estve* wečer; *nappal* wečně; *reggel* ráno; *gyakran* wčasto; *ritkán* zřjďka; *jókor*, *korán* za wčasu; *későn* pozdě; *mindég* wždycky; *örökké* wečně; *ollykor* w tom čase; *soha* nikdy. —

§. 63. Něttere přjčasoslowky wygadrují způsob, gačo se něco děje, a odpowjdají na tu otázku: *mint?* *miképen?* gač? gačo? *így* takto; *úgy* tak; *a képen*, *azonképen* takowjm způsobem; *jól* dobře; *rosszúl* zle; *szépen* pěčně; *ritúl* špatně; *nagyon* welmi.

Giné znamenají ugistowánj, ř. p. *biz*, *bizony*, *bizonyára*, *bizonyal*, wěru, *zagisté*; *igen*, *igenis* áno, owšsem; *igazán*, *valóban* gistotně.

Giné pač pochybowánj a tagenj wyznamenáwagj, ř. p. *korántsem* wěru ne; *nem*, *nemúgy*, ne; *talán* asnad; *alig* sotwa.

Giné pak náhlost aneb spešnost a wolnost znamenagj, ř. p. *hamar tüstént, szaporán* bystro, chytro; *nossza, rajta* núže tedy! *lassan* pomálu.

Giné pak společenstwj wyznamenáwagj, ř. p. *együtt, egyszersmind* společně.

§. 64. Zéměr z každého gak samostatného tak y přjpadného gména mohau přjčasoslowky formowány byti, když se ř nim tyto syllaby: *ul, ül, an, en, on* a t. d. přivesj, ř. p.

Magyar Maďar	—	magyarúl po maďarsky.
Tót Slowák	—	tótúl po slowensky.
Német Nemec	—	németúl po nemecky.
rest leňoch	—	restúl leniwě.
okos maudrý	—	okosan maudrě.
drága drahý	—	drágán draze.
magas wysoký	—	magasan wysoko.
rút špatný	—	rútúl špatně.
nyájas přjwetiwý	—	nyájasan přjwetiwě.

§. 65. Mnohé přjčasoslowky také swůg smysl zwelíčugj dle stupňů, ř. p.

<i>jól</i> dobře,	<i>jobban</i> lépe,	<i>legjobban</i> naglépe.
<i>korán</i> wčas,	<i>korábban</i>	<i>legkorábban.</i>
<i>gyakran</i> wčasťo,	<i>gyakrabban,</i>	<i>leggyakrabban.</i>
<i>szépen</i> pěkně,	<i>szebben,</i>	<i>legszebben.</i>
<i>okosan</i> maudrě,	<i>okosabban,</i>	<i>legokosabban.</i>

III. D Spogláč.

§. 66. Spogka nazjwá se takowá částka řeci, kterau rozličná slowá aneb wýpowědě spogugeme, aneb

η gednu ob druhé dělíme, f. p. a' *kutya és a' matska házi állatok*, pes a mačka gsau domovní zvěratá, — to slovíčko és ge Spogka, poněwadž tá dvě slová pes a mačka spoguge a gakoby do gedného smyslu swazuge.

§. 67. Spogky gsau tež wsseligaké, totižto:

1. Spogugjcy f. p. *és a, η*; — *is* tež.
2. Rozdělugjcy, f. p. *vagy, avagy* aneb; *akár-akár* třebaš; *sem-sem* aniž.
3. Wýminěu znamenagjcy, f. p. *ha, hogyha, hacsak, hapedig* gestliže.
4. Odporugjcy aneb nadwrhugjcy, f. p. *de, hanem úgy de* než ale; *holott, mindazonáltal* předce.
5. Dopaußstegjcy, f. p. *noha, jöllehet, ámbár, bátor* ačkoli; *még is, mindazonáltal* předce.
6. Žádagjcy f. p. *bár, bárcsak*, kdyby gen!
7. Přjčinu wyznaměnáwagjcy, f. p. *mert, mivel, mivelhogy, minthogy* poněwadž, *azért* proto; *tehát* tedy.
8. Následownost znamenagjcy: f. p. *azután, annakutána* potom; *minekutána, minekelőtte, midőn* když; *azonközben* mezytím.
9. Wyswetlugjcy, f. p. *mint* jako; *tudniillik, az-az*, to gest; *főképen, hivaltképen* zwlášte.

IV. D Wykřičák.

§. 68. Wykřička nazýwá se tá částka řeči, kterau nasse cicy wygemugeme, když neb radost, neb

žalost neb giné wáſſně a náruživosti w nás
powstáwagj, f. p.

1. Když se radugeme, tedy obyčegně řkáme: haája!
húja! húj! uczu!
2. Když po nečem taužíme: óh! ha! bár! bár-
csak! vajha! o fdyby!
3. Když se ponosugeme: jaj! běda! Istenem!
Bože můg! oh Egek! ó kár! óbekár! ſſkoda!
4. Když něco sobě zoſſſliwugeme: oha! piha!
5. Když poſog a utiſſenj poraučjme: csitt! pszt!
hallgass!

A' MAGYAR OLVASÓ-KÖNYV.

Maďarstá Čtanfa.

§. 1. Az Isten' hatalma. — Moc božj.

Az Isten a' legtökéletesebb 1) lélek 2), ki e' világot 3) semmiből 4) teremttette 5). — Az emberek szinte sokattehetnek 6), mert sok szep lelki és testi erővel birnak 7); példának okáért: 8) szántó-földeket mivelhetnek 9), szánhatnak 10), anathatnak 11), házakat épithetnek 12), mesterségeket üzhetnek 13), és sok eszközökkel 14) mindenféle dolgokat 15) készíthetnek 16), p. o. a' fejszével 17) fákat vagdalhatnak, a' fűrészszel 18) fűrészselhetnek, a' furóval 19) lyukakat 20) fúrhatnak 21), a' kalapácsal 22) kőveket 23) verdeshetnek 24) széttörhetnek 25), a' késsel 26) szeldelhetnek 27) a' tővel 28) szur-

- 1) negdofonálejší; — 2) duch; — 3) svět; — 4) z ničeho; — 5) stvoril; — 6) mohou tež mnoho učiniti; — 7) mlaďnau duchovním a tělesným spůsobem; — 8) ku příkladu; 9) role mohou obráběti; — 10) orati; — 11) žiti; — 12) domy stavěti; — 13) řemesla konati; — 14) nástroji; — 15) všelijakými věci; — 16) dělati; — 17) sekati; — 18) pilou; — 19) nebožecem; — 20) díry; — 21) vrtati; — 22) kláditi; — 23) štěpiti; — 24) dítiti; — 25) rozlámati; — 26) nožem; — 27) rezi; — 28) jehlou;

kálhatnak 29) és varrhatnak 30), a' tollal és téntával 31) irhatnak; ezt mind az emberek tehetik, mert arra való 32) erejük vagyon; de ők semmit sem teremthetnek. Mert a' legerősebb ember nem képes 33) csak egy kis fűvetskét 34) semmiből teremteni; nem képes csak egy kis madárkának 35) vagy férgecskének 36) életet adni 37). —

Az Isten pedig ezen igen igen nagy világot 38) alkotta 39); az égen 40) a' számtalan 41) ragyogó 42) csillagokat 43), a' napot 44), a' holdat 45) és ezen földet semmiből teremtette; — ő váiasztotta el 46) a' vizeket 47) a' száraz földtől 48); ő parancsol 49) folydogálni a' folyóknak 50), fújni 51) a' szeleknek 52), ő cselekszi 53), hogy a' tengerekben 54) és folyóvizekben ússzanak 55) a' halak 56); hogy a' levegőben 57) repüljenek 58) a' madarak; hogy a' földön másszanak 59) a' férgek 60) és a' bogarak 61); hogy az erdőkben 62) lakjanak 63) a' vadak 64); hogy a' réteken 65) nőljenek 66) és virágozzanak 67) a' sok színű 68) virágok

---

29) pichati; — 30) šiti; — 31) perem a černidlem; — 32) na to prjehodnau moc; — 33) nenj w stare; — 34) trávjęš fu; — 35) ptáčikowi; 36) čerwjěfu; — 37) šivot dati; — 38) tento welmi weliký swět; — 39) štworil; 40) na nebi; — 41) nežčišné; — 42) štkwaucj; — 43) hwězdy; — 44) slunce; — 45) mešjc; — 46) on oddělil; — 47) wody; — 48) od suché zemi; — 49) rozkazuje; — 50) těci potočum; — 51) witi; — 52) metrum; — 53) on to činj; 54) aby w morjch; — 55) pláwali; — 56) řiby; — 57) aby w powetrj; — 58) ljtali; — 59) plazili; — 60) čerwjy; — 61) hmižowé; — 62) w horách; — 63) bjdleli; — 64) diwofé zwery; — 65) na laufách; — 66) grůštali; — 67) prořwětali; — 68) wšeligaťe barwy;

69); hogy a' szántóföldeken a' gabona 70) és a' szőlőkertekben 71) a' bor 72) teremjen 73). Az Isten felemelte 74) a' hegyeket 75) és azokat fákkal és bokrokkal 76) beültette 77); az Isten elterjesztette, 78) a' mezőket 79) és azokat füvekkel 80) és plántákkal 81) felruházta 81). — Az Isten okozza azt 83), midőn vilámlik 84) és mennydörög 85), mikor eső 86) vagy hó esik 87); mikor köd 88) vagy éjszaka 89) elborítja 90) a' mi földünket. Vallyon melyik ember 91) teheti azt, a' mit a' nagy Isten tehet? O bizonyára egyik sem! 92). Az Isten tehát a' leghatalmasabb 93) lélek, a' kit én mindenkor 94) mint e' világnak hatalmas és bölcs alkotóját félre imádni 95) és tisztelni 96) fogok. —

§. 2. Az Isten' jósága, — bozj dobrotá.

Az Isten, kinek hatalmát 1) félve imádom 2), egyszer'smind 3) jó és jóságos is 4). — Az emberek között is sokan találtatnak 5) olyanok, kik nekem és másoknak sok jót tesznek; így p. o. mikor éhezem 6) és az édes Anyám

69) řwjtřy; — 70) obilj; — 71) we winiceř; — 72) wjno; — 73) rořtřo; — 74) powjřřil; — 75) wrčny; — 76) řrowinami; — 77) obřadil; — 78) rořřřřil; — 79) pole; — 80) trawau; — 81) řrořřřlinami; — 82) řaodřř; — 83) řřřřobj řo; — 84) řdyř ře řlřřřa; — 85) a řrmj; — 86) řdyř řeřřř; — 87) aneb řřřř řadá; — 88) řmla; — 89) noc; — 90) řřřřřřwa; — 91) a řa řřřř řřřřřřř; — 92) řagjřř řadny; — 93) neřmocreřřřř; — 94) wřřřřřř; — 95) w řáři wřřřřř; — 96) řřřř. —

1) řeřřřř řo; — 2) řáři wřřřřř; — 3) řřřř řa řř; — 4) řobrotiwř; — 5) řa řřřř ře; — 6) řdyř ře řa řřřř; —

egy darab kenyeret 7) nyujt 8) kezembe, akkor ő velem jót tesz; ha télben 9) fázom 10) és akkor valaki meleg bundába bétakar 11), vagy befűtött szobába 12) elvezet 13), az szinte jól tesz velem; vagy ha beteg 14) vagyok, és az orvos 15) orvosságot 16) nyujt, melly engem' egészségesse 17) tesz; az szinte jóságos erántam 18); vagy ha a' rossz kutya rám ugat 19) és engem megharapni 20) akar, és akkor valaki a' kutyát elkergeti 21) tőlem, az szinte jóltévőm 22); vagy ha valamelly más veszedelembe 23) estem 24), és egy valaki onnét kiszabadított 25), az is jót tett velem 26). — De az Isten még is legtöbb és legnagyobb jótéteményeket, 27) áraszt 28) reám és más emberekre. Mert az ő kegyelméből 29) kaptam 30) olly jó szüléket 31), kik engem' szeretnek, táplálnak 32) ruháznak 33) és gondosan nevelnek 34); Isten az, ki nekem az én életemet adta 35), hogy édes szüleimmal és testvéreimmal együtt 36) élhessek, örvendezhessek 37); Isten az, ki az én testembe 38) okos lelket 39) és az én fejem-

-
- 7) fuš chleba; — 8) podáwa; — 9) gęſſi w zimie; — 10) mrzmem; — 11) zaſkrautj; — 12) do zaſaurené chuže; — 13) domede; — 14) nemocný; — 15) lefár; — 16) lefárſtwj; — 17) zdrowým; — 18) fe mne; — 19) na mne břeſſe; — 20) ubrižnuti; — 21) odehnati; — 22) ten ge teſ mŕga dobrodinec; — 23) do giného nebezpečenſtwj; — 24) upadł ſem; — 25) oſtaud wyſwobodil; — 26) uſinił ſem nau; — 27) nawię a nawięſſj dobrodijnj; — 28) wylęwá; — 29) z geho miłoſti; — 30) obdržel ſem; — 31) rodičů; — 32) chowaj; — 33) zaodjwaj; — 34) pečliwě wychowáwaj; — 35) żywot mi dał; — 36) ſpolu z mými bratřimi; — 37) radowati ſe mohl; — 38) do mého těla; — 39) mądrau duſſi; —

be 40) értelmet 41) adott; Isten az, ki a' napnak ragyogni parancsol 42), hogy világosítsa 43) és melegitse 44) a' mi földünket; Isten az, ki a' felhőkből 45) hullatja 46) az esőt és a' harmatot 47) és az által nedvesíti 48) és áztatja 49) a' mi kerteinket 50) réteinket és mezeinket 51), hogy rajtok nőlhessenek 52) azon füvek, plánták és pázsitok, 53), mellyek nekünk mindennapi eledelül 54) szolgálnak, úgy mint 55) a' káposzta, a' kukoricza, a' burgonya 56), a' répa, a' saláta, a' búza 57) a' rozs, az árpa 58), a' zab 59) és más szükséges növények 60), mellyek a' hosszú hőségben 61) elszáradnának 62), ha a' jó Isten esővel 63) nem frissitené 64) meg azokat. — Mind ezeket és még ezer és ezer más jótétemenyeket 65) a' jó Isten adja nekünk. Ő tehát a' mi legnagyobb Jóltétvőnk; ő a' mi mennyei Atyánk 66), ki minket, mint kedves gyermekeit 67) szeret, rólunk gondot visel 68), minket éltet 69) és táplál 70), és minden kár ellen 71) kegyelmesen 72) oltalmaz 73). — Óh! hát én is őtet forrón szeretni 74), az ő

---

40) do mé hlawi; — 41) rozum; — 42) swjiti fáže; — 43) aby oswěcowało; — 44) zahřívalo; — 45) z obla-
ků; — 46) přišetí fáže; — 47) rosu; — 48) swlažuge;
— 49) namáčí; — 50) zahrady; — 51) pole; — 52) aby
zrůstati mohli; — 53) trávu; — 54) fu každodennjmu
pokrmu; — 55) gakožto; — 56) frumple; — 57) pšence;
— 58) zelen; — 59) oves; — 60) jiné potřebné rost-
liny; — 61) w dluhotrwanlité horučosti, — 62) by wy-
šchly; — 63) deštěm; — 64) neobčerstwí; — 65) tisíc a
tisíc jiných dobrodiní; — 66) náš nebeský otec; — 67)
gako své milé děti; — 68) o náš starost má; — 69) ži-
vj; — 70) chová; — 71) proti wšeliké škále; — 72) mi-
lostitvě; — 73) chrání; — 74) wraucně milovati; —

szent akaratját 75) teljesíteni 76) fogom; az ő szent parancsolatinak 77) mindenkor 78) engedelmeskedni 79) kész leszek 80), hogy a' képen 81) ezen nagy jóságát 82) és kegyelmét 83) megérdemelhessem 84).

§. 3. *Az Isten' igazsága, — spravedlnost božj.*

De ezen mindenható 1) és jó mennyei atyánk sok bölcs törvényeket 2) adott az embereknek, hogy azok szerint 3) éljenek e' földön. Ezen isteni törvényeket és parancsolatokat mi gyermekek az oskolában tanuljuk 4) a' mi katekismusainkból 5). De az még nem elég 6) ha valaki azokat a' parancsolatokat csak megtanúlja; hanem szükséges egyszer'smind 7), hogy teljesítse 8) és kövesse is 9) azokat az életben 10). — Mert az Isten csak olyan emberek iránt jószágos menyei atya, és csak olyanokat szeret és kedvell 11), és csak olyanoknak az ő áldását 12) megadja, a' kik szent akaratját buzgón 13) teljesítik, és az ő szent parancsolatinak engedelmeskednek. Az Isten nem szeretheti a' rosszakat és nem kedvellheti az engedetleneket 14). Azt én jól tudom, hogy az én szüleim is csak

---

75) geho swatau mŭli; — 76) plniti; — 77) geho sw. přikázaním; — 78) wždycky; — 79) poslauchati; — 80) hotowý budem; — 81) aby tak; — 82) geho dobrotu; — 83) a milost; — 84) zaslaugiti mohl. —

1) než tento wšemohaučý; — 2) mnohé moudré zákony; — 3) aby podle nich; — 4) učíme se we škole; — 5) z našeho Katechismusu; — 6) ale to ještě není dosti; — 7) než spolu v potřebi; — 8) aby plnil; — 9) a následowal; — 10) w životě; — 11) miluje a oblibuje; — 12) své požehnání; — 13) ochotně; — 14) neposlušných;

akkor szeretettel ápolnak 15) engem, ha engedelmeskedem és szót fogadok nekik; ellenben 16), ha valamit akaradjuk ellen 17) cselekszem 18) és nem teszem azt 19), a' mit ők parancsoltak 20), vagy azt teszem, a' mit ők megtiltottak 21), akkor megbántom 22) és megharagítom 23) őket, és ők megbüntetnek 24) és megfenyítenek 25) engemet, a' végett 26), hogy magamat megjobbitsam 27), a' vétket 28) elhagyjam, 29), és az erkölcs' útján 30) járni szokjam 31). Épen úgy tesz a' jó Isten is minden emberekkel, kiket ő, mint bölcs atya édes gyermekeit, erkölcs' törvényei szerint 32) nevel 33), hogy már ittezen földön szerencsésen 34) élhessenek, és valaha 35) a' mennyországban 36) boldogok 37) lehessenek 38). — Az Isten tehát egy szent és igazságos 39) Bíró 40), ki a' mi gondolatinkat 41) és érzelmeinket 42) vizsgálja 43) és a' mi cselekedeteinket 44) bírálja 45), ha az ő parancsolatival megegyeznek-e 46), vagy sem? 47); ha megegyeznek, akkor mi az ő jó engedelmes fiai és leányai 48) vagyunk, és ő megáld 49), meg-

---

— 15) lašťawě opatrugi; — 16) naproti tomu; — 17) proti gegich wůli; — 18) konám; — 19) a nečinjm to; — 20) co oni rozkázali; — 21) co zabránili; — 22) ublížim; — 23) rozhněwám; — 24) a oni pokutuji; — 25) řáragi; — 26) k tomu cíli; — 27) abych se polepšil; — 28) hřích; — 29) zanechal; — 30) a na cestě ctnosti; — 31) kráčetí přivikal; — 32) podle zákonů mravnosti; — 33) vychowává; — 34) štastně; — 35) a někdy; — 36) w kráľowstwj nebes; — 37) blahoslavený; — 38) byti mohli. — 39) swatý a spravedlivý; — 40) soudce; 41) náše myšlénky; — 42) náše city; — 43) zkoušuge; — 44) naše skutky; — 45) soudi; 46) či se stowánawagi s jeho příkazý? — 47) čili ne; — 48) jeho roslusný synové a dcery; — 49) požehná; —

jutalmaz 50) 'minket; ha pedig a' mi cselekedeteink 51) és gondolataink 52) az ő szent törvényeivel ellenkeznek 53), akkor ő haragszik reánk 54) mint rossz engedetlen gyermekeire 55), elvonja 56) az ő isteni áldását 57) tőlünk 58) és minket előbb vagy utóbb 59) megbüntet 60). — Oh te hatalmas uram 61)! szent és igazságos Bíró 62)! ki a' mennyben 63) uralkodol 64)! én egész erőmből 65) iparkodni fogok 66), hogy szent parancsolatodat mindenkör megtarthassam 67), mert szeretem és tisztelem 68) a' te atyai szerelmedet 69) erántam; és semmitől sem félek 70) annyira 71) mint a' te isteni haragodtól 72), melly engem' örökre 73) szerencsétlenné 74) és boldogtalanná 75) tehetne 76). —

§. 4. *A' teremtetett dolgokról.* — *О stworенých věcech.*

Minden, a' mit a' mindenható, bölcs és jó Isten teremtetett 1), teremtésnek 2) vagy természeti testnek 3) nevezetik 4). — De ezen te-

---

50) odplatj; — 51) nasse skutky; — 52) myšlénky; — 53) odporují; — 54) hněvá se na nás; — 55) jako na zlé a neposlušné dítě; — 56) odtáhne; — 57) božské požehnání; — 58) od nás; — 59) dřív neb později; — 60) pokutovati bude; — 61) ty mocný Pane! — 62) smátý a spravedlivý soudce; — 63) v neby; — 64) panuješ; — 65) z celé mé síly; — 66) vynasnažovati se budu; — 67) aby zachovati mohl; — 68) milujem a ctím; — 69) tvau otcovskou lásku; — 70) ničeho se nebojím; — 71) tak velice; — 72) jak tvého božského hněvu; — 73) na věky; — 74) nešťastným; — 75) a neblahoslaveným; — 76) učiniti mohl. —

1) všechno co stvoril; — 2) stvořenj; — 3) přirozené tělo; — 4) quicunque se; —

remtések vagy természeti testek nagyon különböznek 5) egymástól 6). Mert némelly teremtések 7) se nem élnek 8), se nem éreznek 9) se nem mozoghatnak 10), mint p. o. a' föld, a' kövek 11) az érczek 12) úgymint: az arany 13), az ezüst 14), a' réz 15), a' vas 16), a' czin, az ólom 17), mellyek egy szóval 18) ásványoknak 19) neveztetnek, mert a' földből ástatnak ki 20). Más természeti testek olyanok, mellyek élnek és nőnek 21) ugyan 22), de nem éreznek 23), sem pedig önkényt 24) nem mozoghatnak 25), és azokat növényeknek 26) nevezzük, milylenek 27): a' fák, a' bokrok 28), a' kerti és mezei fűvek 29) és palánták; mert ezt már tapasztalásból 30) tudom, hogy a' búza vagy rozs a' magból 31) nő és így tehát él is, de nem érez, se nem mozoghat; mert midőn a' szél fúj 32) és a' vetések 33) lógnak 34), akkor ezen lógás 35) a' szélről jön 36), és így nem önkényes lógása 37) a' vetésnek 38). A' növények 39) már tökéletesebb teremtések, mint az ásványok, az által 40), hogy ezekben már megvan

---

5) melice rozdiľná gšau; — 6) wespoleť; — 7) nešterá štworenj; — 8) ani nešij; — 9) ani necitj; — 10) aniž se hýbatí mohau; — 11) šfály; — 12) fowu; — 13) žlato; — 14) štribro; — 15) meš; — 16) železo; — 17) olowo; — 18) gedným šlowem; — 19) kopaniny; — 20) wškopáwané býwagi; — 21) rostau; — 22) šje; — 23) neš necitj; — 24) aniž wšastnau wúlj; — 25) hýbatí se mohau; — 26) žrostliny; — 27) gašowé gšau; — 28) frowu; — 29) žahradnj a polnj biliny; — 30) že žšauššenošti; — 31) že šemene; — 32) řdyž wjtr wege; — 33) a ošenj; — 34) se řjwa; — 35) toto řjwánj; — 36) od wetra pochoďj; — 37) nenj šwéwolné; — 38) obilj; — 39) žrostliny gšau giž defonálejššj šštworenj; — 40) šřže to; —

az élet 41) és a' növés 42), a' mi amazokban nincsen meg. — De még olly teremtések is vannak, mellyek a' növényeknél is 43) sokkal tökéletesebbek 44), úgymint a' mellyek nem csak élnek és nőnek, hanem éreznek is, és szabadon 45) mozoghatnak; és ezek neveztetnek állatoknak 46), mellyek szinte igen különböznek egymástól 47). Mert némelleyek 48) csak mászkálnak 49), úgymint a' férgek 50); mások 51) majd repdesnek a' levegőben 52), mint a' lepkék 53), a' legyek 54), a' méhek 55), a' darázsok 56); majd úszkálnak a' vizekben 57), mint a' rákok; majd szökdécselnek 58), mint a' tücsök 60), vagy a' bolha 61); majd a' mi házainkban velünk laknak 62), mint a' pók 63) és a' tetű 64), 's mind ezen kis állatatskákat 65) bogaraknak 66) hívjuk 67); Ismét mások 68) úgy a' vizben, mint a' szárazon is 69) élhetnek, és mikor vizben vannak, akkor úsznak, ha pedig a' szárazon tartózkodnak 70), akkor másznak 71), és így úszni is mászni is tudnak, mellyokból 72) úszómászóknak 73) neveztetnek, mint

---

41) že w tčhto aiž gest život; — 42) a žrůst; — 43) v od žroftlin; — 44) mnohem dokonálejší; — 45) a slobodně; — 46) živočichy se gmenují; — 47) tež gsaurožbjí; — 48) některý; — 49) pláží se; — 50) jako čerwjí; — 51) jiní; — 52) hned litají w powetří; — 53) jako motýle; — 54) muchy; — 55) w čelý; — 56) řssně; — 57) pláwají we wodě; — 58) hned poskakují; — 60) jako kobylky; — 61) aneb blecha; — 62) s námi; 63) jako pavouk; — 64) a weš; — 65) a wšecá táto žwiratká; — 66) hmyžy; — 67) nazýváme; — 68) jaž jiná; — 69) ať y na suchu; — 70) řdyž se na suchu ždržují; — 71) pláží se; — 72) pro fterau přjčinu; — 73) žemepážy; —

p. o. a' béka 74) a' kigyó 75), a' gyík 76), a' tekenős béka 77); — ellenben pedig némelly állatok csak a' vízben élhetnek és a' szárazon csak hamar 78) megdögölnek 79), 's olyanok a' halak 80); ismét más állatok tollakkal 81) befedve 82), két lábbal 83), két szárnyal 84) ellátva vannak 84), repülni tudnak, fészkeket raknak, 85) és azokba tojásokat tojnak 86), 's ezen állatokat madaraknak 87) nevezzük. — Azon állatok pedig, melyek négy lábon járnak 88), és többnyire 89) szőrös bőrrrel 90) fedvék, 91) nem tojásokat, hanem eleven fajzatokat 92) e' világra hoznak 93), melyeket szoptatnak 94), négylábú 95) vagy emlős 96) vagy szoptató 97) állatoknak neveztetnek.

§. 5. Az emberről, o člowěču.

Az ember szinte 1) állat, mert neki is olyan teste vagyon 2), melly szerint 3) él, érez és önként 4) mozoghat, úgy mint a' juh 5) vagy a' ló 6), vagy akármelly más állat 7). — De az

74) žaba; — 75) had; — 76) geššterka; — 77) foryta náčka; — 78) hnečny; — 79) ždechynagi; — 80) tafowé gšau tyby; — 81) přejm; — 82) přikřyp; — 83) dwema nohami; — 84) dwema frjdlámi; — 84) žaopatrené gšau; 85) hnžda dčlagj; — 86) do nich wegca fladau; — 87) ptácy; — 88) na čtjrech nohách chodj; — 89) a neywjce; 90) řstj obrastenu fůžj; — 91) přikřitá gšau; — 92) žiwé plody; — 93) na swět přinášegj; — 94) které nadá-gagj; — 95) čtwernožná; — 96) dogná; — 97) nadága-gjci žwjratá se gmenugj.

1) geš tež žwjre; — 2) ma tafowé tělo; — 3) dle kterého; — 4) wlasínau wůlj; — 5) gašo owca; — 6) neb fůň; — 7) neb giné kteréfoli žwjre; —

ember sokkal nemesebb isteni teremtés 8), mint a' más állatok, ment a' jó Isten egyedül 9) őtet megajándékozta 10) okos 11) és értelmes 12) lélekkel 13), melly szerint 14) az ember sokkal tökéletesebb 15) teremtés lett 16), mint akár-melly más állat e' földön. — És minthogy én is 17) ember vagyok, úgy tehát én is sokkal nemesebb teremtés vagyok, mint a' ló, bár az 18) legszebb állat is 19), mellyet esmerek 20), mert a' lónak nincsen olly okos és értelmes lelke 21) vagy szelleme 22), mint nekem. Igaz ugyan 23), hogy a' lóban is megvan olly lelki erő 24), melly őtet élteni 25) melly az ő testét mozgatja 26); de az nem okos és értelmes lélek, hanem csak életpára. — Az okos lélek vagy szellem 27) egyedül 28) az emberben vagyon. — Mert tud-e 29) a' ló vagy a' kutya úgy *gondolkodni* 30) mint én tudok? Valóban nem tud 31)! — a' macska szeret ugyan heverni 32) a' meleg kályhánál 33), de nem tudja az okát 34), miért van a' szoba befűjtve 35)? én pedig tudom, mert az értelmes lélek bennem 36) gon-

---

8) mnohem zwłáŝtniejszy stworzeni boŝy; — 9) gedině; — 10) geho obdarował; — 11) maudrau; — 12) a rozumnau; — 13) duffj; — 14) dle fteré; — 15) mnohem dokonalejszym; — 16) stworzenim ſe ſtał; — 17) a ponowáŝ y gá; — 18) aŝoli on; — 19) y to nejkráŝniejszy zwjre geſt; — 20) fteré znám; — 21) fůň nemá takowau maudrau a rozumnau duffi; — 22) neb ducha; — 23) prawda geſce; — 24) ŝe y w ſoni geſt takowá duffnj moc; — 25) fterá ho obŝiwuge; — 26) geho tělo pohybuje; — 27) maudrá duŝſe aneb duch; — 28) gedině; — 29) nebo znáti? 30) taŝ premyslowati; — 31) jagiſte ne; — 32) ráda ſe ſjce powaluge; — 33) pri teple peci; — 34) ale nezná pŕičinu; — 35) proč ge chýŝe ŝakautená; — 36) we mne;

dolkodik 37); vagy pedig az a' hamis macska 38) tud egeret fogni 39), de azt nem tudja, miért van az egérfogó 40) felállítva 41? miért van a' fazéknak füle 42? miért vannak az ablakok a' szobákon? miért van a' tűzhely 43) kőből és agyagból 44) és nem fából? — A' ló nem tudja, miért nem szabad neki a' búzában legelni 45), azt sem tudja, miért patkoltatják őtet 46)? a' juh nem tudja, miért nyirják le 47) a' gyapját 48)? a' tehén nem tudja, miért feji őt 49); a' gazdasszony? a' disznó nem tudja, miért hizlalják őt 50)? a' méh nem tudja, miért szedi ki 51) a' méhgazda 52) a' mézet 53)? az ökör nem tudja, mért vonja maga után 54) az ekét 55)? Ugyan hát miért nem tudják azok az állatok mind ezeket? és mért tudom én, ámbár még csak fiatal 56) és kicsin vagyok? azért, hogy azok oktalan 57) állatok, a' mellyek gondolkodni és itélni 58) nem tudnak; én pedig ember vagyok, kiben az okos és értelmes lélek vagy szellem lakik 59) és ezen szellem az 60) a' mi bennem gondolkodik és itél 61.) —

Vagy pedig mellyik állat tud úgy beszélni

---

37) přemysluje; — 38) tá lštívá mačka, kočka; — 39) myš lapiti; — 40) šlopec na myši; — 41) postaven; — 42) proč má hrnec ucho; — 43) ohniště; — 44) z kamené a z hlíny; — 45) w žitě se pásí; — 46) proč ho mají podkovati; — 47) proč strhají; — 48) gaj wlnu; — 49) proč jí dojí; — 50) proč jí frmí; — 51) proč vybírá; — 52) včelár; — 53) med; — 54) proč táhne za sebou; — 55) pluh; — 56) ačkolí jen mladý a malý sem; — 57) poněmáh nerozumná zvířata gsau; — 58) mysliti a rozšuzovati neznají; — 59) přebývá; — 60) tento duch je to; — 61) co we mne přemysluje a rozšuzuje; —

62) mint én tudok? bizonyára egy sem 63)! Az a' Dunaj a' mi házi kutyánk 64) mindég emberek között van 65), sok emberi szókat 66) hall 67); én minden nap vele játszodozom 68), gyakran megszólítom őtet 69), de ő mindég néma marad 70), 's ha nevét kiáltom 71): „Dunajne!“ akkor csak reám bámúl 72) füleit hegyesíti 73) farkát csóválja 74), de felelet nemád soha 75), se tótót, se magyart, ámbár szája 76) és nyelve 77) vagyon, mint nekem; én pedig fiatalabb is vagyok nálanál 78), még is tudok mindenkör feleletet adni 79), ha hínak 80) vagy kérdeznek 81) valamit, még pedig nem csak tótól 82), melly nyelven 83) már régen tudok beszélni 84), hanem magyarul is 85), mellyet csak egy vagy két esztendő előtt 86) tanulni kezdettem 87.)— És itten ismét kérdezhetem 88): miért tudok én beszélni és más állatok nem tudnak? azért, hogy én lelkes szellemes 89), okos, értelmes 90) teremtes vagy ember vagyok, a' más állatok pedig oktalának 91).

---

62) zná tať mluwiti; — 63) žagiste žádne; — 64) náš domácí pes; — 65) vždycky se mezi lidmi; — 66) lid-
ská slova; — 67) slyší; — 68) s ním se pohrávám; — 69) často se k němu přimluvám; — 70) němý žůstá-
vá; — 71) gestli geho jméno zavolám; — 72) na mně se dívá; — 73) ušši vytřež; — 74) chvostem frtí; — 75) odpověď nedá nikdy; — 76) ačkolí pyš; — 77) a
gazyť má; — 78) já ale v mladší jsem od něho; — 79) odpověď dati znám; — 80) gestli mne wolagj; — 81) něco se mne zeptawagj; — 82) ne jen slowensky; — 83) w kterě řeči; — 84) již dávno znám mluwiti; — 85) v maďarsky; — 86) před gedným neb dwema roky; — 87) učiti se počal; — 88) můžem se zaš zeptati; — 89) dušši, duchem obda-
rený; — 90) maudrý, rozumný; — 91) nerozumná.

§. 6. Az emberi testről, o lidstém tēle.

Az ember tehát két részből 1) áll 2), úgymint: testből és lélekből vagy szellemből 3). — A' test szerint 4) az ember úgy él, érez és mozog, mint más állatok. — Mert valamin minden állatnak szüksége vagyon 5) az eledelre 6), hogy élhessen, úgy az embernek is. — Ha az ember nem ennék 7) úgy éhen 8) kellene meghalnia 9); valamin minden állat is megdögölne 10) ha hosszabb ideig 11) éhséget 12) szenvedni 13) kénytelen lenne 14); mert az étel 15) táplálja 16) a' testet. Az ember tudniillik 17) szájába veszi 18) az étkeket 19), fogaival 20) megrágja 21) és azután elnyeli 22) azokat; a' lenyelt eledel 23) azután a' gyomorba 24) kerül 25), és miután 26) a' gyomor megemésztette 27) az étkeket, azok vérré válnak 28), melly vér az erekben 29) folydogálva 30), az egész testet élteti úgy 31), mint a' kis patakocskák 32) és csermelykéek 33) áztatják 34) a' rétet, mellyen keresztül csordogálnak 35). Azonképen 36) italra

-
- 1) je dwau částeť; — 2) jáleží; — 3) i těla a i ducha; — 4) dle těla; — 5) potřebu má; — 6) na pořm; — 7) kdyby člověk nejedl; — 8) od hladu; — 9) muselby zemřiti; — 10) zдохloby; — 11) gestlby za dlouhý čas; — 12) hlad; — 13) trpeti; — 14) přinaucené bylo; — 15) nebo pořm; — 16) chová; — 17) totižto; — 18) do ust vezme; — 19) jídla; — 20) zubami; — 21) pohrize; — 22) přežre; — 23) přežrené jídlo; — 24) do žaludka; — 25) přichodí; — 26) a když potom; — 27) ztrouíl jídla; — 28) obrácejí se na krev; — 29) která krev po žilách; — 30) tělau; — 31) obživuje celé tělo; — 32) jako malé potaučky; — 33) a žížděká; — 34) (máží); — přes která tělau; — 36) na ten způsob; —

is 37) szüksége vagyon 38) az embernek, mikor szomjúhozik 39). — Az állatok csak vízzel oltják 40) szomjukat 41); de az ember más italokat is 42) szeret inni 43), p. o. bort 44), sert 45), pálinkát; — azomban 46) ha ezen szeszes italokat 47) nagyon gyakran, 48) és bőven 49) issza, úgy az egészségét rongálja 50); mert ezen erős szeszek 51), kivált 52) a' bor és a' pálinka nagyon felhevitik 53) az ő vérét; azért a' tiszta kúti víz 54) legegészségesebb itala 55) az embernek. — Továbbá 56) az állatoknál azt is tapasztalom 57), hogy ha sokáig mozognak és hosszú mozgásuk alatt 58) elfáradnak 59), akkor vagy leülnek valahová 60) és pihennek 61), vagy lefeküsznek 62) és alusznak 63). — Az ember szinte mindennapi munkája mellett 64) kifárad 65) és ellankad 66), 's akkor neki is pihenésre 67) és nyugvásra 68) szüksége vagyon 69). Azért leül valamelly székre 70) vagy lóczára 71) és estve 72) ágyba lefekszik 73) és

---

37) v nápoqe; — 38) potrebuge člowěf; — 39) řduř žiřnj; — 40) gen wodau hařj; — 41) řwřa řmed; — 42) v ainė nápoqe; — 43) rád pige; — 44) ř. p. wjno; — 45) řjwo; — 46) meřytjm; — 47) geřtliře řjto opogné nápoqe; — 48) welmi wčasto; — 49) a hogné pige; — 50) řaf řwé řdrawj řařj; — 51) opogné nápoqe; — 52) řwłářřtě; — 53) welmi rozpalugi geho řrew; — 54) řiřřá řludničná woda; — 55) napřdrawřřj nápoq; — 56) dále; — 57) to řemerčuwám pri řwřřetěč; — 58) pri řludem pohybowánj; — 59) ře unawj; — 60) něřde ře pořadj; — 61) ořpočřwagj; — 62) dole ři řehnau; — 63) a řpj; — 64) pri řwé řařřdobennj práci; — 65) ře unawj; — 66) a ořlabbě; — 67) obřečřnutj; — 68) a ořpočřřřka; 69) potrebuge; — 70) na řtolec negařř ře pořadj; — 71) aneb na řawicř; — 72) a mečř; — 73) do pořřřř ři řehne; —

ejszakán által 74) pihenve alszik 75) addig, míg 76) az ellankadt test 77) újra 78) megerősödik 79).

§. 7. Az érzékenységről, o cytedlnosti.

Hanem az állatok nem csak élnek 1), de éreznek is 2). Az ember is érez, mivelhogy 3) testénél fogva 4) az állatok közé tartozik 5). Érezni pedig annyit tészem 6) mint észrevenni 7) azt, a' mi rajtunk 8) és körülöttünk 9) történik 10). Én veszem észre 11), mi rajtam történik akkor, midőn valaki bottal 12) hátamra üt 13), azaz érzem az ütést 14); azt is veszem észre, midőn valaki megettem 15) fütyöl 16), az az hallom a' fütyülést 17); azt is veszem észre, midőn estve villámlik 18) az az látom a' villámlást 19); azt is veszem észre, midőn olyan helyre jutok 20), hol döglött kutya 21) hever 22), bár még nem is látom azt 23), mert megszagolom 24) a' döglött állatnak 25) bűdös kigőzölgését 26); még azt is veszem észre, ha

---

74) přes noc; — 75) odpočíváše spj; — 76) až posaud; — 77) unavené tělo; — 78) znovu; — 79) se posílí.

1) nejen žijí; — 2) než v cítí; — 3) ponemadž; — 4) dle svého těla; — 5) přináleží mezi; — 6) toliko poznám; — 7) pomerkovati; — 8) co na nás; — 9) vůkol nás; — 10) se děje; — 11) já poznám, pomerkujem; — 12) řdyž někdo palí; — 13) na můj hrbet udělí; — 14) t. g. cítím udělení; — 15) za mnou; — 16) hvízdá, vísí; — 17) slyším hvízdání; — 18) řdyž se večer blýska; — 19) vidím blýskání; — 20) řdyž na takové místo přijdem; — 21) kde zdechnutý pes; — 22) leží; — 23) ažkoli ho ještě ani nevidím; — 24) zvoním; — 25) zdechnutého zvířete; — 26) smradlavé páchnutí; —

valamit a' számba teszek 27), só-e az, vagy méz 28), alma-e vagy burgonya 29) mert megízlelem 30) annak ízét 31). És így minden embernek, a' ki ép és egészséges testtel bir 32), öt érzékei vannak 33), úgymint: látása 34), hallása 35), szagolása 36), izlése vagy kóstolása 37) és tapogatása 38).

§. 8. *A' látás' érzékéről*, — *О зрафу.*

A' látásnak eszköze 1) a' két szem 2), melly homlok alatt 3) egy egy gödröcskében 4) fekszik 5). Ez legnemesebb érzéke az embernek 6), mert általa 7) legtöbbet tapasztalni és tanulni lehet 8); úgymint a' szemek által 9) megtudjuk különböztetni 10) a' színeket 11), mi fejér és mi fekete 12)? mi sárga 13) mi barna 14), mi zöld 15), mi veres 16) mi kék 17) és mi szürke 18), — azután látás által nem csak azon dolgokat 19), mellyek közel vannak hozzánk 20), hanem távolabbi 21) tárgyakat is

---

27) když něco do uší vložíme; — 28) gelí sůl, neb med; 29) gelí jablko, či brambora; — 30) ochutím, ochutím; — 31) jeho chuť; — 32) který člověk a zdravím tělem vládně; — 33) pět smyslů, jich má; — 34) zrak, vidění; — 35) sluch, (slyšení); — 36) vonění; — 37) smákanj, chutnání; — 38) mačkanj.

1) nástroj vidění; — 2) dvě oči; — 3) pod čelem; — 4) v jamkách; — 5) leží; — 6) nejvyšší smysl; — 7) nebo slyší; — 8) nejvíce zkoumá a učí se moudrosti; — 9) slyší oči; — 10) známe rozoznati; — 11) barvy; — 12) co je bílé a černé; — 13) žluté; — 14) brnáté; — 15) zelené; — 16) červené; — 17) běláse; 18) šedé; — 19) ty věci; — 20) které jsou blízko nás; 21) oddálenější; —

22) kiesmérhetjük 23); úgy p. o. ha látok a' mezőn valamelly állatot legelni 24), éles szemem által 25) már messziről 26) rá esmerek 27), hogy nem borjú 28), hanem tehén 29), vagy hogy nem juh 30), hanem kecske 31); vagy ha látok magasan a' levegőben 32) valamelly madarat szállni 33), éles szemem által azt is mindjárt megesmerem 34), hogy az ölyv 35) és nem vadlúd 36). — Mi lyen szerencsétlenek 37) tehát olyan emberek, a' kik nem látnak, a' kik vagy vakon születtek 38); vagy valamelly szerencsétlen eset által 39) megvakultak 40)! Azok bizonyára sok gyönyörűséget 41) nélkülözni kénytelenek 42), melyet külföldben éreznének 43), ha ép és egészséges szemeik 44) volnának; de ők szegények 45) soha sem láthatják 46) a' ragyogó napot 47), mely minket olly jótévéleg melegít 48); ők nem szemlélhetik örömmel 49) a' kertek' és réteknek kellemetes virágait, melyeket mi ép szeműek 50) olly édes gyönyörrel 51) szemlé-

---

22) předmět; — 23) rozejnati mŕžce; — 34) negafé zwjre se pásti; — 25) sřřž mé ostré oko; — 26) giž žda-leka; — 27) ge poznám; — 28) že není těle; — 29) než frawa; — 30) není ovce; — 31 než koza; — 32) wysoko w powětrj; — 33) létati negafého ptáka; — 34) hnedly poznám; — 35) že ge gestrah; — 36) ne divá huš; — 37) gať nešťastnj; — 38) slepý se narodili; — 39) sřřž negafau nešťastnau přjvodu; — 40) oslepli; — 41) mnohé radosti; — 42) pozbawenj byti musej; — 43) kterauby gináče cýtli; — 44) řdyby ždrawé oči; — 45) oni miserácy; — 46) niřdy nemohau wideti; — 47) řřřwaucj slunce; — 48) tať dobrotiwě ohřiwá; — 49) nemohau patřiti s radostj; — 50) my se ždrawým okem; 51) tať řladkau blaženostj; —

lünk; ők nem örülhetnek 52), ha valamelly nagy és szép városba jönnek 53); mert nem láthatják azon pompás útszakat 54), ékes boltokat 55), gyönyörű házakat és palotákat 56), diszes templomokat 57) és a' magas tornyokat 58); ők nem tudják millyen szép az oltár a' mi templomunkban, mert nem láthatják azt a' szép képet 59), mellyen a' mi drága Idvezétónk 60) Jézus Krisztus a' keresztfára 61) felfeszítve 62) és alatta 63) a' búslakodó és könnyező 64) Szűz Mária 65) lefestve vagyon 66). — Oh valóban a' vakok 67) szánakozásra méltók 68); én szivemből sajnálom 69) szomorú sorsukat 70) és soha sem leszek erántok 71) olly érzéketlen és kemény szívű 72), mint némelly rossz, pajkos 73) és vad gyermekek 74), kik ha valahol egy vakot látnak, kinevetik 75) és kicsúfolják őtet 67); nem valóban, én azt soha nem fogom tenni, hanem megszanom 77) a' vakot, és segítek rajta 78) a' mint lehet; az Istenemnek pedig hálaadó szívvél 79) köszönöm 80), hogy

---

52) nemohau se radowati; — 53) do mesta přigbau; — 54) nádherné ulice; — 55) okrášlené šlepy; — 56) utěšséné domy a paláce; — 57) krásne kostely; — 58) a wišoké weže; — 59) ten krásný obraz; — 60) na kterém náš drahý Spasitel; — 61) na kříži; — 62) rozpiatý; — 63) pod ním; — 64) traučlivá a naríklavá; — 65) Panna Márya; — 66) wyobražená gest; — 67) ach žagisté šlepy; 68) politovánj asau hodnj; — 69) ze srdce litugem; — 70) gich smutný loš; — 71) nikdy nebudem k nim; — 72) tak necitedlným a twrdým srdcem; — 73) samopassný; — 74) a divný chlapcy; — 75) wysmjwagj; — 76) a posmjwagj se; — 77) politugem; — 78) a na pomoci gemu budem; — 79) wděčným srdcem; — 80) děkugem; —

erántam olly kegyelmes 81) vólt, és nekem ép és egészséges szemet adott; aztán vigyázni fogok 82) az én szememre, mint a' legdrágább kincsemre 83), hogy azt meg ne sértsem 84). Mert imé 85) az úr Isten is azért olly gödröcskébe 86) elrejtette 87) az én szememet, hogy úgy könnyen 88) valami kárt 89) ne valljon 90) és azért felül is 91) alúl is 92) héjjal betakarta 93), hogy hozzá 94) az ártalmas 95) por 96), vagy bogár 97) ne férhessen 98)

§. 9. *A' hallásról; o sluchu, slyssenj.*

A' hallásnak eszköze 1) a' két fül 2), melly által vesszük észre a' külömbféle hangokat 3) és azokat egymástól megkülömböztetjük 4). Így p. o. mikor a' harang kong 5), ezt a' hangot én fülemmel hallom 6) és azt jól tudom elkülönözní 7) azon hangtól, mellyet a' menydörgés okoz 8). Ha egy cigány a' hegedűn játszik 9), más cigány pedig czimbaláz, a' harmadik trombitáz 10) és a' negyedik sipol 11), úgy-e hogy

---

81) že se mne tak milostivý; — 82) potom pozor dám; — 83) gať na můj nedražší poklad; — 84) abych se neurazil; — 85) nebo hle! — 86) do gamků; — 87) skřel; — 88) aby lehce; — 89) negafau škodu; — 90) netrpělo; — 91) gať zhora; — 92) tak y zdola; — 93) fosťičkau přikřil; — 94) aby k němu; — 95) škodlivý; — 96) prach; — 97) neb hmyž; — 98) dostati se nemohl; —

1) nástroj slyssenj; — 2) dve uši; — 3) rozličné hlasy; — 4) se rozeznávámé; — 5) když zvon znege; — 6) mjm uchem slyssim tento hlas; — 7) rozeznati; — 8) který hrjmánj působj; — 9) když geden Cygán na huslech hrá; — 10) tretj traubj; — 11) a čtvrtj píšťá; —

mindenik 12) másféle hangokkal 13) muzsikál 14); és a' ki ezt a' muzsikát hallja, az megkülömbözteti 15), mellyik hang a' hegedűé, mellyik a' czimbalomé, mellyik a' trombitaé és mellyik a' sípé? és ha mind a' két füledet 16) tenyereddel 17) erősen betartod 18), akkor semmitsem hallani fogsz. — A' hallás szinte igen nemes érzék 19) az embernél, melly által az sokat tanul. — Mert ha a' gyermekek nem hallának 20), vallyon mit tanulhatnának az iskolában 21)? ha a' tanítónak beszédét 22) nem értenék 23); vagy a' templomban volna-e valami haszna a' szép prédikáczióknak 24), ha a' hallgatók 25) a' Tiszteletes Úr szavait 26) nem hallanák? — És mikor fülmile 27) vagy a' csiz 28) vagy a' stiglicz 29) vagy a' pacsirta 30) vagy a' fűrj, vagy a' rigó 31) énekel 32), úgy-e hogy minden ember, ki azoknak éneklését hallja 33) szívében örül 34)? — És kinek köszönhetjük 35) mi tehát ezen örömet 36), mellyet nekünk a' madarak zengése 37) szerez 38)? úgy-e bár

---

12) čakvěru gedenkažďb; — 13) gíným a gíným hlasem; — 14) muzykage; — 15) ten rozejná, který hlas ge huší, který cymbale, který trauby, a který píšťalky? — 16) gestli obě uši; — 17) twau dlanj; — 18) mocně zacpás; — 19) welmi znamenitý smysl; — 20) řdby dítly nestýšeli; — 21) čibý se neco mohli učiti; — 22) řdby řeč učitele; — 23) nerozumeli; — 24) čibý pěkná řázen měla negať učitel; — 25) řdby poslušáci; — 26) slova Belebného Vána Faráre; — 27) řdž sláwí; — 28) čjžik; — 29) stehlí; — 30) šřwánek; — 31) přepelica aneb drozd; — 32) zpíwá; — 33) který gegich zpew (slyší); — 34) w řdci se raduge; — komu můžeme děkowati; — 36) tu radost; — 37) kterau nám ptáků zpew; — 38) působj; —

39) a' jó Istennek, a' ki nekünk fület adott ?
 hogy az által a' hangokat megérthessük 40).
 Úgy vagyom! az ép és elénk fül 41) nagy jóté-
 teménye a' mi Teremtőknek 41) és én mindég
 sajnálni fogom 43) a' süketeket 44); mert azok-
 nak állapotjuk 45) szinte olly nyomorúlt 46)
 mint a' vakoké 47).

§. 10. *A' többi érzékekről.*

A' harmadik érzék a' szagolás 1), mellynek
 külső eszköze 2) az orr 3). Mert az orrai vesszük
 észre a' testeknek kellemetes vagy kellemetlen
 illatozását 4); így p. o. hogy rózsa szép virág 5)
 azt szememmel látom; de hogy a' rózsa kelleme-
 tesen illatozik 6), azt csak orrommal megszagol-
 hatom 7). A' kellemetlen szagot 8) bűznek vagy
 bűdösségnek 9) nevezzük, millyen szag a' dö-
 gé 10) és a' ganajé 11); ha ezen bűdös testek-
 nek szagát 12) megszagolni nem akarom, ak-
 kor az orr' lyukait 13) újjaimmal bétartom 14).

A' negyedik érzék 15) izlésnek vagy kóstó-
 lásnak neveztetik, mellynek eszköze a' nyelv

---

39) íaf wěru; — 40) abyčhom hlasy rozumeti mohli; —
 41) zdrowé a ostré ucho; — 42) gest weliké dobrodinje na-
 šeho Stworitele; — 43) litowati budem; — 44) hluchý;
 — 45) gegich loš; — 46) teŝ taŝ ŝalostný; — 47) gaŝo
 ŝlepyč.

1) woněnj gest tretj smysl; — 2) ŝewnjtrný nástroj; — 3) nos;
 — 4) prjgemmau neb neprjgemmau wůni; — 5) ŝe růŝe gest
 pekný kwět; — 6) ŝe prjgemmau wonj; — 7) to gen mjm nosem
 ŝawoněti můžem; — 8) neprjgemmau wůni; — 9) smrad;
 — 10) ŝdechlný; — 11) hnoge; — 12) smradliwýč těl
 páchnutj; — 13) dŝrky nosa; — 14) prŝiv ŝacpám; —
 15) čtwtý smysl; —

16). Mert ha valamelly dolgot nyelvemmel megérintek 17), azonnal megtudom 18) minő ize van 19), az az tapasztalom 20), ha édes-e vagy keserű 21); savanyú-e vagy fanyar 22)? — A' melly étkek jól esnek 23), azokat jó ízű étkeknek 24) nevezem; a' mellyek pedig rosszul esnek 25), azokat rossz ízű étkeknek 26) nevezem. —

Az ötödik érzék tapogatás vagy tapintás, 27) mellynek eszköze az egész test; mert az egész testemmel érzek 18); ha p. o. engemet valaki megüt 29), vagy megszúr 30), vagy megcsip 31), vagy megtaszit 32), azt én jól érzem akár a' fejemet 33), akár hasamat 34), akár hátamat 35), akár kezemet, akár lábamat érte az ütés 36), vagy a' szúrás 37), vagy a' megcsípés 38), vagy a' taszítás 39). — Azonkívül 40) a' tapintás által érzi az ember, mi a' meleg és mi a' hideg 41); mi a' nedves és mi a' száraz 42); főképen 43) a' kezem újjjaival 44) ve-

16) sřmakánj, neb řhutnánj se gmenuge, řterého nářtrog ge gazyř; — 17) mjm gazyřkemi dotřnem; — 18) hneďřk poznám; — 19) gakyřé geř řhuti; — 20) t. g. řřaufřim; — 21) geli řladřé neb řorké; — 22) geli řřřřřé neb řřřřřé; — 23) řterá gřřla dobre řřmakugj; — 24) gřřla dobre řhuti; — 25) řterá řře řhutnagj; — 26) gřřla řře řhuti nařřřwám.

27) pátř řřřřř geř makánj; — 28) řřřřm řřřřm řřřř; — 29) uděřj; — 30) upiřřř; — 31) uřřřřřř; — 32) pořřřř; — 33) buďřto řřřřř; — 34) buďřto me řřřřř; — 35) buďřto řřřřř; — 36) dořřřřř to uděřřř; — 37) neb upiřřřřř; — 38) uřřřřřřřř; — 39) neb pořřřřřř; — 40) řřřř to řř; — 41) řř ge řřřř neb řřřřř; — 42) řř ge řřřřř a řřřř; — 43) řřřřřř; — 44) řřřřř;

szem észre a' testek külső formáját 45), az az, ha valamelly testet újjaimmal megtapogatok 46) tehát érzem, sima e vagy darabos 47), gömbölyű-e vagy szegletes 48), hosszú-e vagy rövid 49), széles e vagy keskeny, puha-e vagy kemény 50)?

§. 11. *A' mozgásról, o hýbánj se.*

Minden állat nem csak él és érez, hanem önként mozoghat is 1). Erről én könnyen meggyőződhetem 2), ha akármelly állatra figyelmezek 3). Mert mikor a' bolhaszökdecsel 4), akkor mozog; mikor a' ló szalad 5) vagy hátulsó lábaival kirúg 6), az is mozog; mikor a' bika döf 7) és bömböl 8) az is mozog; mikor a' tyúk a' szemétdombon 9) kapar 10), az is mozog, és így tovább 11). Az ember is az ő testével mindenféle mozgásokat tehet 12), mert az ő testén sokféle tagok 13) vannak, mellyek mozoghatnak. —

Legfőbb tagja 14) az emberi testnek a' fej

45) zewnjtrnj podstatu těl; — 46) mjma prstj omakám; — 47) geli hladké neb hroblawé; — 48) ofrauhlé neb uhlasté; — 49) dlouhé neb krátké; — 50) široké neb auké; měké neb twrdé.

1) swobodně se může hýbati; — 2) otom se lehko přesvědčit můžem; — 3) gestliže pozorujem; — 4) když blecha poskakuje; — 5) když kůň beží; — 6) zadnýmá nohama kope; — 7) když býk kóle; 8) a mumle; — 9) když slepice na smetisku; — 10) hrabe; — 11) a tak dále; — 12) všelijaké hýbánj wykonáwati může; — 13) na geho těle mnohé údj. —

14) neghlawnegssj úd; —

15), melly hajjal van benőve 16) és a' vállak felett emelve 17) úgy áll, mint egy szép korona. Én az én fejemet szabadon mozgathatom 18), jobbra vagy balra 19) fordithatom 20); ha akarok az ég felé tekinteni 21), akkor felelelem és felfordítom 22) fejemet; ha pedig a' földre 23) akarom szegezni 24) tekintetemet 25); úgy a' fejemet lehajtom 26), mert a' nyaknak 27) hajlékonysága 28), a' melly a' főt 29) a' vállakkal 30) összeköti 31) ezen mozgásokat engedi 32). — A' fejnek felső része 33) egy igen kemény csontból áll 34), melly kaponyá-
uak neveztetik, és ezen kaponya zárja magába 35) az agyvelőt 36), melly minden embernek legdrágább kintse 37), mert belőle jön és származik az ész 38).

Más része 39) az én testemnek a' közép-
test 40) vagy derék 41), melly elöl meijet 42) és hasat 43), hátul pedig a' hátat 44) és a' keresztcsontot 45) foglalja magában 46). — Ezen

---

15) ge hlawa; — 16) fterá ge wlasj zarastená; — 17) nad plecni wyzdwižená; — 18) mau hlawau slobodně mŭžem hŭbati; — 19) na prawo neb na lewo; — 20) mŭžem obrátiti; — 21) na něbe patríti; — 22) zdwiŭhnem a wywrátim hlawa; — 23) fdyž na zem; — 24) chceni obrátiti; — 25) mŭg pozor; — 26) hlawa sŭlonjm; — 27) ponewádž hrdla; — 28) hŭbkost; — 29) hlawa; — 30) s plecni; — 31) spojuje; — 32) dowoľuje toto hŭbání; — 33) wiššji částka hlavy; — 34) záležj ž twrdé kosti; — 35) w sobě zawjrá; — 36) možky; — 37) neydražšji poklad; — 38) odtuď pochodj a prjstj se ro-
zum; —

39) giná částka; — 40) prostředek těla; — 41) dřev; — 42) od předku prŭj; — 43) brjcho; — 44) ze zadu pař hrbět; — 45) prjžowau kost; — 46) w sobě obsahuje; —

részek is mozognak rajtam, mert midőn lehellek 47), akkor mind mejjem, mind hasam 48), mind hátam mind oldalaim 49) kiterjesztődnek 50) és ismét összehúzódnak 51) és így mozognak. —

De leginkább 52) mozognak és mozoghatnak testemnek azon tagjai, melyek karoknak 53) és lábaknak 54) nevezetnek. A' karnak alsóbb része 55) a' kéz 56). A' két kéz legszükségesebb eszköz 57) a' dolgozásra 58); mert kezekkel a' földmivelő emberek 59) szántanak 60), vetnek 61), aratnak 62), kévéket kötnek 63), csépelnek 64), kaszálnak 65), szénát gyűjtenek 66), sövényeket raknak 67); a' két kézzel a' vinczellérek 68) ültetik és metszik 69) a' szőlőtökéket 70); az ácsok 71) és favágók 72) váganak; az asztalosok 73) dészkákat fűrészselnek 74) és gyalulnak 75); a' czismadiák 76) és a' szabók 77) varrnak 78; a' kovácsok egy kézbe megfogják 79) a' fogóval 80) a' vasat 81), más

47) řdyř dĩchám; — 48) řaf řřřř, řaf ř řřřřřř; — 49) řaf řřřř řaf ř řřřř; — 50) řř řřřřřřřř; 51) a řřřř řř řřřřřř; —

52) ale řřřřřřřřřř; — 53) řamená; — 54) řohy; — 55) řřřřř řřřřř řřřřř řřřřř; — 56) řę řřřř; — 57) řęřřřřřřřř řřřřřřř; — 58) řř řřřřřřřř; — 59) řřřř řřřř; — 60) řřřř; — 61) řęřř; — 62) řřřř; — 63) řřřř řřřř řřřř; — 64) řřřřř; — 65) řřřř; — 66) řřřř řřřřřřřřřř; — 67) řřřř řřřřřř; — 68) řřřřřř; — 69) řřřř a řřřřřřřř; — 70) řřřř řřřřř; — 71) řřřř řřřř; — 72) řřřřřř; — 73) řřřřř; — 74) řřřř řřřřř; — 75) a řřřřřř; — 76) řřřřř; — 77) řřřřřř; — 78) řřřř; — 79) řř řřřř řřřř řřřř; — 80) řřřř řřřřř; — 81) řřřřř;

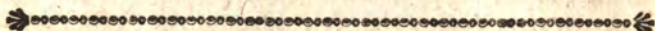

Valamint kezeivel, úgy lábaival is számtalan mozgásokat 104) tehet az ember, — a' láb arra szolgál az embernek, hogy járhasson. De az ember mindég nem jár, hanem gyakran ül is, ha jártában elfáradott 105). Ha pedig valaki valamelly távol helyre 106) rövid idő alatt 107) az az hamar 108) érkezni akar 109), akkor neki sietni kell 110); de az ember nem csak siet 111), hanem gyakran szalad is 112), hogy annál hamarébb 113) oda juthasson 114); és ha szaladásában 115) előre nem néz 116), hanem feltekint 117), vagy visszanéz 118), akkor könnyen valamelly kőbe 119) vagy göröngybe 120) megbotlik 121) és elesik 122) és valamelly tagját megsebesítheti 123), a' mi neki fájdalmat okozni fog 124. — Ha én az én térdemet lehajtom 125), akkor letérdepelhetek 126); az emberek néha térdelni szoktak 127), főképen mikor imádkoznak 128); de néha a' tanulók is térdelnek, ha valami csint elkövettek 129),

---

104) gať rukami tať y nohami nežičisné hýbání činiti můž; — 105) gestli w swém chodenj se unawil; — 106) na negať zďálené mjsto; — 107) za krátký čas; — 108) to gest spešně; — 109) přigiti chce; — 110) musí pospíchat; — 111) negen pospícha; — 112) začaste y utíká; — 113) aby tým stř; — 114) tam přigiti mohl; — 115) w utíkáni; — 116) napřed nehledj; — 117) než hore hledj; — 118) aneb nazad hledj; — 119) lehko do negať stř; — 120) neb hrudy; — 121) se potkne; — 122) a padne; — 123) můž; urazit negať úd; — 124) co mu bolest působj; — 125) řdyž gá mé koleno stř; — 126) můžem fleknuti; — 127) lidé nekdy žwiřli flečeti; — 128) žwiřst řdyž se modlj; — 129) řdyž negať žlů střet (samopas) wykonali; —

mert akkor a' tanító térdepeléssel 130) bünteti őket 131). Én még nem térdepeltem büntetés végett 132); de ájtatosságból 133) minden reggel és estve, midőn az Istenhez könyörgök 134), térdepelni szoktam 135). —

§. 12.

BESZÉLGETÉSEK NÉMELLY KÖZÖNSÉGES TÁRGYAKRÓL.

I. A' felkelésről; o wstáwánj.

Pál. Hány órakor keltél ma fel 1) Jancsi pajtás?
János. Még hat óra előtt 2).

Pál. Kicsoda költött fel olly korán reggel 3)?

Ján. Senki, én magam felébredtem 4).

Pál. 'S mit csináltál mindjárt felébredésed után 5)?

Ján. Legelőbb is 6) megmostam ábrázatomat és kezeimet 7) és a' számat (szájamat) ki-

---

130) flečenj; — 131) poľutuje; — 132) ž poľuty;
— 133) ale ž nábožnosti; — 134) když se Bohu modlím;
— 135) flečeti sem žwifnul. —

1) o které hodiny wstal si dneš; — 2) gessťe pred sľestau;
— 3) kdo te žbudil tak wčas ráno; — 4) ničo, sám sem
procitil; — 5) hned po procitení; — 6) negdriw; —
7) umil sem si twár a ruce; —

öblítettem 8), 's úgy azután rendesen felöltözködtem 9).

Pál. Azt én is cselekszem minden reggel, mert a' tisztaságot nagyon szeretem. —

Ján. Azután az Istenhez imádkoztam 10) 's hála-
lákat adtam neki 11), hogy az éjszakán
által 12) gondomat viselte 13).

Pál. Az igen dicséretes szokás 14), melly jámbor keresztyénre 15) mutat 16).

Ján. Végtére pedig 17) iskolai kötelességemet elvégeztem 18), az az, a' feladott leczkét jól megtanúltam 19).

Pál. Barátom! ha te mindig olly rendes 20) jámbor és szorgalmatos maradsz 21), úgy valóban nem csak az emberek, de az Isten is kedvelni fog 22).

Ján. A' mi engem illet 23), én mindenkor iparkodni fogok 24), hogy az Isten és a' jó emberek tetszését megnyerhessem 25).

Pál. Én pedig ezen szép példádat 26) utánózni akarom 27). —

8) vypláknul sem si usta; — 9) porádně sem se oblékl; — 10) modlil sem se k Bohu; — 11) díky sem genu činil; — 12) že přes noc; — 13) pečoval o mne; — 14) to ge chwalitebný zwik; — 15) pobožného křesťana; — 16) ukazuge, žgewuge; — 17) ostatně; — 18) školskou povinnost sem wykonal; — 19) dobře sem se naučil naručenau lekcy; — 20) tak porádný; — 21) žůstaneš; — 22) te milowati bude; — 23) co se mne týká; — 24) wynasnažowati se budu; — 25) abych wyjssłati mohl obliženj Boha y lidj; — 26) twój pefný příklad; — 27) chcem nassledowati.

II. Az írásról, o pjsánj.

Marczi. Mit irsz, Gyuri? kiméld szemedet, mert már setétedni kezd 2).

Gyuri. Leirom tisztára 3) e' mai leczkét, hogy azt annál jobban megtanúlhassam; mert én nem tanulhatom jó kedvel 4) a' mi rosszúl írva van.

Mar. Hadd lássam írásodat 5).

Gyur. Nézd-meg; tán valamelly hibát felfedezel majd 6) írásomban.

Mar. Hibát ugyan nem találok 7), de az írás nem igen szép; úgy látszik 8) hirtelenkedve írtál 9).

Gyur. Máskor szebben írok; de most a' jó írás-hoz szükséges eszközeim hibáznak 10).

Mar. Minő eszközök?

Gyur. Jó papiros, jó téntha 11), jó író toll 12); mert ezen papiros, mint látod, nagyonátver 13), a' téntha pedig nem eléggé fekete 14) és a' toll igen puha 15).

Mar. Hát mért nem szereztél magadnak 16) jó író eszközöket?

---

1) psanug twé oči; — 2) giž se zatmijwá; — 3) odpisujem na čisto; — 4) dobru wůli, wdečně, rád; — 5) dopustě ai widim twé pismo; — 6) asnad negakž omyl nalezněš; — 7) omyl sice nenacházim; — 8) tak se zdá; — 9) že si náhlivě psal; — 10) k dobrému psání potřebný nástroj mi chybí; — 11) dobrý atrament; — 12) písací pero; — 13) velmi přebíjí; — 14) není dosti černý; — 15) velmi měkký; — 16) proč sobě nezaopatřil; —

Gyur. Nem volt pénzem 17), 's most sincsen 18).

Mar. Adok én kölcsön egynéhány garast 19),
 hogy magadnak jó író eszközöket megsze-
 rezhessed 20).

Gyúr. Köszönöm ezen jó szívűségedet erántam 21).

III. A' játékról, o hře.

András. Péter pajtás! jöjj hamar 1) velem a'
 temetőbe 2).

Péter. Minek? tán temetnek valakit 3)?

And. Dehogy! hiszen akkor nem mondanám 4)
 jöjj a' temetőbe, hanem a' temetésre 5).

Péter. Tehát mi okból hívsz engem oda 6)?

And. A' Tanító Úr parancsolta 7), hogy ma
 dél után játszunk 8); már ott várnak sok
 társaink 9); jer hát 10)!

Péter. Arról én nem emlékezem 11), hogy a'
 Tanító Úr parancsolta volna; mert a' játé-
 kot nem szokták parancsolni; de hogy en-
 gedte 12), azt tudom.

András. No hiszen az mind egy 13), és te ta-
 lán nem akarnád használni 14) ezen enge-
 delmet 15)?

---

17) nemél sem penjze; — 18) aniž mám; — 19) pŭgčjm ti
 nekolič grossj; — 20) abyš mohł sobě zaopatrit; — 21)
 děfugem ti za twau srdečnou lástku; —

1) pod spešne; — 2) do cysterjna; — 3) asnad pohřebu
 někoho; — 4) tedy by nerečnul; — 5) na pohřeb; — 6)
 ž gade příčinu mne voláš; — 7) rozkázal; 8) abychom
 se popolednj hráli; — 9) tam čekají; — 10) pod tedy;
 — 11) nato se nerozpomínám; — 12) ale že dovolil;
 — 13) no wšak to wšeccko gedno; — 14) asnad byš nech-
 tel užit; — 15) toto dovolenij; —

Péter. Ha én most játszánám, az nekem nem hasznos, de káros volna 16).

And. Hogy hogy? Nem tudod-e, mit mondott maga a' tanító Úr, hogy a' vig játék 17) nem árt 18) a' gyerekeknek, sőt használ 19), mert a' testet erősíti 20) és a' lelket felderíti 21).

Péter. Azt én elhiszem 22); de én csak akkor szoktam játszani, ha iskolai kötelességemet elvégeztem 23).

And. Ma délután nincs iskolánk.

Péter. De van iskolai munkánk 24); a' vagy elfelejtetted már 25), hogy azon gyakorlást, 26), melyet mi reggel irtunk, holnap csinosan letisztázva 27) hoznunk kell 28) az iskolába?

And. Azt estve is leírhatjuk; csak te jöjj!

Péter. Nem úgy Barátom! én elébb megteszem az én kötelességemet; aztán, ha mi időm marad 29), azt játékkal töltöm 30); munka után édesebb a' játék. —

And. Maradj hát otthon 31) te komoly bölcselkedő 32); én játszani megyek!

16) toby mne neužitečné ale škodlivé bylo; — 17) meslá hračka; — 18) neškodí; — 19) než užitečná jest; — 20) tělo posílňuje; — 21) duši rozměšuje; — 22) to uvěřím; — 23) když sem vykonal mé povinnosti; — 24) ale máme školskou práci; — 25) či si asnad zapomněl; — 26) že to cvičení; — 27) zítra čisto odepšané; — 28) máme přinést; — 29) jestli mi něco času pozůstane; — 30) k hře vynaložím; — 31) zůstaň tedy doma; — 32) ty šmaurný mudrc.

IV. A' szélről, o wětře.

Mátyás. Hallod-e pajtás! miképen zúg a' szél 1) ?

Jó'sef. Hallom bizony és látom is, miképen hajtogatja 2) a' fákat; jó hogy gyökerestül 3) nem szaggatja-ki 4) azokat.

Máty. Én bizony óhajtanám 5), bar soha nem fújnának a' szelek 6); lám most is miképen veri szemünkbe a' port 7)!

Jó'sef. Az még nem nagy baj 8); de a' szél gyakorta még nagyobb károkat tesz 9), p. o. kiveri az érett kalászból 10) a' magszemeket 11), szétszaggatja a' szalmafedeleket 12), összetöri a' gyümölcsfákat 13).

Máty. Az igaz! a' mi kertünkben tavál 14) egy almafán annyi gyümölcs függött 15), csak gyönyörűség vólt rá nézni 16); egyszerre támad a' szél 17), és azon ágát 18), melyen legtöbb és legszebb alma piroslott 19), leszakította róla 20). Bár örökre elnémúlna a' szél 21) és mindég csendes levegő volna 22)!

-
- 1) gař hučj wjtr; — 2) gař žhybuge stromy; — 3) dobrě že žforeně; — 4) ge nemyrwe; — 5) gábnych wynssowal; 6) aby niřdy neduli wetrowé; — 7) hle y teraz gař nám do očí bige prař; — 8) to geřtě nenj weliká neresť; — 9) začařtě wetřj řřkodu činj; — 10) wybige ze žralých řřasů; — 11) žrno; — 12) roztrhá řřamené řředny; — 13) poláme stromy; — 14) wloni; — 15) na gedné gabloni tař mnoho owocé wyselo; — 17) narař powřtal wjtr; — 18) řřu řřalu; — 19) na řřteré gabřřá řře řřerwenali; — 20) odlomil řř neho; — 21) řřdyby na weřnost oněměř; — 22) tiřřé powetřj; —

Jó'sef. Nem úgy, Barátom! a' szelek is hasznosak, mert azok hajtják a' hajókat a' tengeren 23), és a' malmokat 24) —

Máty. Az nem igaz 25)! a' malmokat a' folyók hajtják.

Jó'sef. De a' hol folyók nincsenek 26), ott az emberek szélmalmost építenek 27), melyeket a' szél mozgat 28); — azonkívül a' szelek tisztítják a' levegőt,

Máty. Hogy? tán mikor porral összekeverik azt 29)?

Jó'sef. Dehogy! hanem a' sok ártalmas gőzöket 30), és párákat elszélesztik a' levegőben 31).

Máty. Az én nem értem 32), világosítsd nekem 33).

Jó'sef. Tudod-e, mi történik a' vízzel 34), ha egy tóban sokáig csendesen áll 35)?

Máty. Megbűdösödik 36) és végtére rothadni kezd 37).

Jó'sef. A' levegő is megbűdösödne 38) és megrothadna 39) ha sokáig csendesen állna, és a' szelek által mozgásba nem jönne 40).

Máty. Már most értem; és ez valóban nagy hason, melyet a' szelek okoznak mert ha a'

23) pohybugj lodě na mori; — 24) a mlýny; — 25) to není pravda; — 26) kde potoky nejsou; — 27) stavějí větrné mlýny; — 28) pohybuge; — 29) ať se s prachem smísí; — 30) mnohé škodlivé páry; — 31) roztílují v ovzduší; — 32) to nerozumím; — 33) vysvětlí; — 34) co se stane s vodou; — 35) když v jezere dlouho tihle stojí; — 36) zespění se; — 37) a naposledy počne hnit; — 38) v ovzduší by se zespívalo; — 39) a zhnije; — 40) kdyby stř. větri se nepohybovalo; —

levegő megbüdösödne, akkor a' döghalál következne 41), úgye?

Jósef. Úgy vagy! tehát ne gáncsold 42) az Istent, hogy a' szeleknek fújni parancsol.

Máty. Sőt imádni fogom 43) az ő bölcsességét és jóságát, hogy a' szelek által is sok jót tesz velünk.

V. Az esőről, o deſſti.

István. Ma alkalmasint eső lesz 1).

Jakab. Adná az Úr Isten, mert nagyon szükség.

István. Ugyan hogy kérheted az esőt? tán kívánod 2) hogy megint sár legyen 3)?

Jakab. Én nem szeretek a' sárban járni 4), de ha látom, hogy az eső szükséges, akkor a' sarat is elszenvedem 5) nagyobb haszonvégett 6).

István. Nagy haszon-e az 7), mikor czismádat besározod 8) és nadrágodat befrecskendezed 9)?

Jakab. Az ugyan kellemetlen dolog 10); de a' kár nagyon csekély 11) azon haszonhoz képest 12), melly az esőből származik 13).

41) nasledowalby mor, čakweru? — 42) tedy nepotupug, neobwińug Boha; — 43) ba áno wzjwati budem geho maudrost a dobrotu.

1) dnes bezpochybny bude deſſt; — 2) asnad žádás; — 3) aby zaš blato bylo; — 4) po blatě chodit; — 5) v blato přetřpm; — 6) zohledu na wetſí užitek; — 7) či ge to užitek; — 8) když si čižmý zařaljš; — 9) a nohawice zařtrejš; — 10) to ge ſjce nepřigemná věc; — 11) než ma-lička ſřkoda; — 12) naproti tomu užitku; — 13) ſterv z deſſte vyplwá; —

István. Hát mond meg már, minő hasznot hajt
14) az eső?

Jakab. Az eső olly szükséges a' kerteknek, szántóföldeknek, réteknek és szőlőknek, mint neked vagy nekem a' mindennapi ital 15).

István. Azt én tudom, hogy a' plánták és fűvek
16) elszáradnak 17), a' fák és a' virágok elhervadnak 18), ha az eső nem éleszti őket 19).

Jakab. Épen azért óhajtom én 20), hogy bár eső lenne; mert ha ezen szárazság 21) még soká tart 22), úgy félünk kell 23), hogy az elfonyadt fákról 24) éretlenül lehull a' gyümölcs 25), a' gabona és a' széna kevés terem 26); 's így miből élünk majd 27)? 's mivel tartjuk marháinkat télen által 28)?

István. Megvallom 29), te okosan gondolsz 30); rettenetes rossz baj az a' drágaság 31) és inség 32), ha nincsen elegendő élelem 33) és éhséget szenvedni kell 34) az embereknek; pedig ez következne reánk 35) ha

14) gať užitek přináší; — 15) gať každoděnnj nápoj; — 16) že biliny a tráva; — 17) vyschnau; — 18) uvadnau; — 19) gestli ge dešť neobživuge; — 20) proto tažebně žádám; — 21) gestli táto suchota; — 22) dlouho potrvá; — 23) tak se máme obávati; — 24) že z uvadnutých stromů; — 25) ne zralé ovoce zraje; — 26) málo se urodí sena a obilí; — 27) z čeho budeme potom se živiti; — 28) čím budeme chovati náš statek přes zimu; — 29) myznám; — 30) ty maudre, myslíš; — 31) strašlivé žlé gest dražota; — 32) a psota; — 33) když není nadostač živnosti; — 34) a hlad trpeti musíme; — 35) a toby následovalo na nás; —

a' jó Isten esőt nem adna. Oh úgy én nem bannám 36), bár mindjárt esni kezdene 37).

VI. A' mezei sétálás, — procházka na poli.

János. Barátom! menjünk sétálni 1) a' mezőre, hogy lássuk 2), mi történik ott.

Jó'sef. Én szívesen megyek, induljunk hát 3).

János. Már a' falun kívül vagyunk 4); nézd a' folyó előttünk lassan folydogál 5); partjánál 6) a' zöld gyepen 7) fürgé gyermekek játszanak és némellyek közülök 8) fürödnek 9) a' tiszta habokban 10).

Jó'sef. Menjünk a' hidon át 11) a' tulsó partra 12); micsoda ház van amott 13)?

János. Az malom 14), mellyben a' molnár gabonát őröl 15), és lisztet készít 16), mellyből azután az anyánk kenyeret süt 17).

Jó'sef. Látod-e azon nagy kerekeket 18), mikép forognak 19); nem a' viz forgatja-e azokat 20).

János. Igen, a' viz, melly sebesen feléjük rohan 21), mozgatja a' kerekeket 22) és az által ezen zúgást okozza 23).

---

36) tak bych nedbal; — 37) kdyby hnedby počalo pršet.
 1) gdime se procházeti; — 2) bychom vydeli; — 3) já půjdeme raději, gdime tedy; — 4) již jsme ven z dědiny; — 5) potok před námi pomalu teče; — 6) na břehu; — 7) na zelené louce; — 8) některý z nich; — 9) kupají se; — 10) v čistém mlíně; — 11) před dme přes most; — 12) na jinou stranu; — 13) jakový dům je to tam; — 14) mlín; — 15) mele; — 16) a dělá mouku; — 17) chléb peče; — 18) kolešá; — 19) jak se fruntí; — 20) však je voda fruntí; — 21) voda, která zprůdka na ne se valí; — 22) fruntí kolešá; — 23) a slyší to působí tento huk; —

Jó'sef. Ne menjünk olly közel hozzá 24), mert a' nagy zúgás miatt 25) nem értjük egymás' beszédét 26).

János. Mit csinál ott azon ember, ki a' parton ülve 27) valami rudat tart kezében 28), mellynek más vége 29) vízbe van merülve 30)?

Jó'sef. Gondolom az halász lesz 31), ki halóját vízbe merítette 32) és abba halakat fogdos.

János. Úgy bizony! ni most épen rántotta-ki a' hálót 33); és a' mint látom, van benne valami.

Jó'sef. Egy kis halacskát fogott, 's azt megint a' vízbe vetette 34), mert ő csak nagyot akar.

VII. Folytatás, poŕraĉowánj.

János. Hát most merre fordúlunk 1)?

Jó'sef. A' szántóföldek felé 2); megtekintjük a' vetéseket 3).

János. De ne menjünk a' széles úton 4), mert az még sáros az esőtől 5).

24) negdime taľ bljzo k němu; — 25) pro weliké huť; — 26) nerozumjme geden druhého řeči; — 27) na brehu sedě; — 28) negakau žerď drží w ruce; — 29) které glně konec; — 30) do wody ge zamoren; — 31) myslím že ge rybár; — 32) který swau sít zamoril; — 33) práwe te-raz wytrhl sít; — 34) zaš gi do wody hodil.

1) kde se obrátíme; — 2) k roľm; — 3) budeme zpatro-wati fátj; — 4) negdime po široke cestě; — 5) geště ge blatnawá od deště; —

Jó'sef. Igaz; inkább az ösvényen ballagjunk 6);
— oh melly kellemetes és derült az ég 7)!

János. Látod-e a' pacsirtát 8)?

Jó'sef. Őt' nem látom, de gyönyörű dallolását
hallom 9).

János. Ott ott magasan repked 10), mint egy
rezgő pont 11).

Jó'sef. Már veszem észre 12); de esmered-e
ezen gabona vetéseket 13), mellyek közt
járkálunk?

János. Hogy ne esmerném; Ez itt tiszta búza;
az ott bal kéz felől 14) rozs; az pedig, a'
mi a' hegy' oldalában 15) olly igen nagyon
zöldellik 16) árpa és zab 17). — De kölest
és pohánkát 18) sehol sem látok.

Jó'sef. Azt nálunk nem szokták vetni 19).

János. Melly nagy gazdagságot 20) teremnek
ezen mezők 21)! mellyet egyedül 22) a' jó
Istennek köszönhetünk 23), hogy atyaink'
munkájokat 24) így megáldotta 25).

Jó'sef. És ezen réteken 26) melly édes gyönyör-

---

6) rádegi po chodnjku po kračugme; — 7) o! kak prigemné
a gasné nebe; — 8) či vidíš sštrwánka; — 9) geho utě-
ššené prozpěwovánj slyššim; — 10) tam wysoko poletává;
— 11) jako trefaucj punktj; — 12) giž ho pomerkujem;
— 13) či poznáš toto obilj; — 14) to tam na lewo; —
15) na bohu pahrbu; — 16) tak welice se zelená; — 17)
gečmen a oves; — 18) ale proso a pohánku nikde newi-
djm; — 19) to unáš nezwišli sgati; — 20) kak weliké
bohatswji; — 21) rodj toto pole; 22) freré gediné; —
23) děkowati můžeme; — 24) prácy naššich otců; — 25)
tak požehnal; — 26) na těchto lávkách; —

rel 27) legel az emberi szem 28), ha ezen szépséges virágokat szemléli 29).

János. Szedjük közzülök egynéhányat 30), 's kössünk bokrétákat 31) belőlök 32).

VIII. *Folytatás, pokračování.*

Jó'sef. Jancsi barátom! menjünk-fel azon domb-ra 1), onnan, tudom, messze elláthatunk 2).

János. Oh be felséges kilátás az 3)! nézz, a' falu ott elterülve fekszik 4); a' kéményekből 5) felemelkedik a' kék füst 6) az ég felé; a' patak pedig mint kigyózik 7) a' föld és rétek között, míg a' szem ott messze az erdő szélén 8) őtet elveszti 9).

Jó'sef. Ott a' hegy oldalában 10) egy juhnyáj legel 11); de hol van a' Juhász 12), őt nem látom.

János. Amott ni a' fa alatt ülve sipol 13); kutyája pedig lábainál kinyújtózva 14) fülel reá 15).

Jó'sef. Im' amott a' ludak úszkálnak a' tóban 16); de bár csak egy nyulat megpillanthatnánk 17) valahol.

27) a' gať sladkau blaženostj; — 28) pať se lidě oko; — 29) řduť tito krásné květky spatruje; — 30) sezbíregme z nich nekolik; — 31) a' uvmě přerěť; — 32) z nich.

1) štaupme hore na ten vršek; — 2) odtud daleko vidíme; — 3) o' gať utěšený výhled je to! — 4) osada rozprostřená leží; — 5) z' kachlů; — 6) vyždvihne se běláš dým; — 7) vině se jako had, točej se na způsob hada; — 8) nestratj; — 9) v' boku vrška; — 10) stado ovčej se pase; — 11) pastje; — 12) tam pod stromem sedě vřsta; — 13) při nohách vystřen; — 14) načůva; — 15) hle tam husy plávajj v' jezere; — 16) než řduť bychom zajíce mohli zajíti; —

János. A' nyúl félénk állat 18), csak a' sűrű vetések közt bujkál 19), de ha a' vadász kutyák kinyomozzák 20), akkor olly nagy ugrásokat tesz 21), hogy a' kutya nehezen utólérheti 22).

Jó'sef. De bezzeg utóléri a' puska és a' golyó 23).

János. Én sajnálom, 24) ha azok a' kegyetlen vadászok 25) úgy üldözik 26) és agyonlővik 27) a' szegény ártatlan nyulaćskákat 28).

Jó'sef. A' jó Isten engedte az embernek 29), hogy használhassa az állatokat kedve és akaratja szerint 30). —

IX. Folytatás, pokračování.

Ján. Már tán haza is mehetünk 1)

Jó'sef. Nem bánom; kövessük azt a' két szekeret 2), mellyek szénát visznek 3); haelfordúlnak 4) legalább segíteni fogunk 5) felemelni a' terhet 6),

János. Segíteni, örömet segitek akárkinek 7); de ezeknek inkább nem segítenék, csak ne forduljanak fel 8).

18) žagje ge báglivé žwjře; — 19) gen w hustem obilj se fřřjwá; — 20) geřli ho řopowj wyřřlafi; — 21) welifé řřokj řinj; — 22) teřřo geg dořonj; — 23) neř dořonj ho řlinta a řřřřa; — 24) litugem; — 25) uřřutnj řo řownjci; — 26) řrenařředugi; — 27) řřřřřřřř; — 28) newinné řagačřř; — 29) dowolil; — 30) dle řwé wřřřř a řřřřřřřř;

1) mřřřeme ařřř; — 2) nařřředugme řř dwa wořř; — 3) řeno weřřau; — 4) geřřř ře řřewřřnau; — 5) ařřoň budeme řořmářřati; — 6) dwřřřat řřřř; — 7) řád řomářřám řřě řařřřomu; — 8) řdyby ře gen neřřewřřřřřř; —

Jó'sef. Talán elfáradtál a' sétálás közben 9) Barátom! alig lépdelsz már 10).

János. Biz' én még nem vagyok fáradt; csak nem akarok sietni 11), hogy meg ne izzadjak 12); mert a' ki megizzad, könnyen meghűti magát 13) és aztán beteggé lehet 14).

Jó'sef. Ezen sétálás hasznunkra lesz 15); tudom, a' vacsora jól esik majd 16).

János. Azt elhiszem, és már várni is fognak otthon.

Jó'sef. Hisz' már nem vagyunk messze a' falutól; már én házatokat látom; nézd, a' kis húgod ajtó előtt áll 17), 's úgy látszik, minket les 18); ezen csomó virágokkal 19), melyeket a' réteken szedtem össze 20); neki kedveskedem 21).

János. Az neki igen kedves ajándék leszén 22), mert szereti a' virágokat.

9) asnad si se unawil w procházky; — 10) ledwy frás-
tjś; — 11) nechcem pospichati; — 12) aby se nemypotil;
— 13) lehko se prechlady; — 14) mŕže onemocnĕti; — 15)
táto procházka bude nám na užitek; — 16) dobrĕ nám
bude chutnati; — 17) hle twá mala sestra stoj pred dver-
mi; — 18) tak se zdá, že nás wyžerá; — 19) tĕmto
swazkem kwĕtŭ; — 20) kterĕ sem sezbĕral; — 21) gi se
jawdĕjim; — 22) to gi bude milŕ dar.

MAGYAR VERSEK, MESÉK 'S MÁS DECLAMÁTIÓS DARABOK.

I. *A' viasz és a' téгла; woft a' tēhla.*

Viasz megirigylé 1) téгла' keménységét 2)
'S hogy megmutathassa önnön büszkeségét 3),
Azt kérdezé tőle 4): ugyan mit miveltél 5),
Hogy puha agyagból 6) olly keménnyé lettél 7)?
Felele a' téгла: tűzben égettetem 8),
'S így puha agyagból kemény téгла lettem.
A' viasz gondolá, hogy majd ő is nyerhet 9)
Illyen úton, módon szit olly keménységet. —
Ám de szegény viasz! a' mint tűzbe juta 10)
Azonnal elolvadt 11) 's oda lett 12) a' buta 13)!
A' mi szolgál eggynek javára 's hasznára 14),
Az veszedelmet hoz 15) egymásnak nyakára.

- 1) jáwiděl; — 2) twrdost tēhly; — 3) aby proufázal swau
wjácnost; — 4) zeptal se gi; — 5) co si dělala; — 6) že
z meké hlíny; — 7) tak twrdau si se stála; — 8) w ohni
sem pálená byla; — 9) že y on zjsta na takowý způsob;
— 10) gak do ohně přišel; — 11) hnedky se ztopil; —
12) a bylo poněm; — 13) ten hlauvý; — 14) co gedno-
mu slauží k užitku; — 15) to giněmu nebezpečensiwj
prinese na hrdlo.

II. A' görény és a' paraszt, — tchor a fedláf.

Midőn ravasz görény egy galambot lesett 1)

Ő maga a' kitett kelepczébe esett 2)

Nagy ijedségében 3) a' rabló 4) azt monda

A' parasztgazdának, midőn őt feloldá 5):

„Ereszsz-el 6) jó ember! néked életemben

Soha sem ártottam 7) valóban semmiben“

„Hát a' galamb néked ártott-e' élteben?

Kérdezé a' paraszt haragos hevében 8),

Mért bántasz ártatlant 9) a' ki nem bánt téged 10)?

Galambnak gazdája gonosznak nem enged 11).

Oh ember! vigyázz, hogy ne árts ártatlannak,

Mert az által bizony csak ártasz magadnak.

- 1) řdyř lřtiwř tchor holuba řřřhnuř; — 2) upadř do nařtaweněho řlopce; — 3) wě řwěm řtrachu; — 4) řen lauřpěřnjř; — 5) řdyř geg odwazowal; — 6) propuřt mne; — 7) niřdy řem tobe neuřřřodil; — 8) w hněwřwěm rozřpálenj; — 9) proč ubřřřřugeř newinněmu; 10) řterě tobě neubřřřjil; — 11) řlořtněmu neodpuřtj.

III. A' béka, žaba.

A' béka látván az ökröt hajdanában 1)

Őtet kívánta elérni nagyságában 2)

Hogy hát olly nagy legyen, kezdett erőlködni 3)

'S teljes erejéből kezdett pöffeszkedni. 4)

És varaszkos bőrét addig erőlteté 5)

És hasonló béka-társait megveté 6);

Míg végre elpattant erőlködésében 7),

Bolond! be megjárt a' rút kevélységében 8).

Ha mérközni kíván szegény a' gazdaggal, 9),

Koldus botra jutand valaha bizonynyal 10).

- 1) za starodawnna (nekdy) žaba widauc wola; — 2) žabala na welfost gemu rownau se stat; — 3) počala se syliti; — 4) a z celé syli nadauwati; — 5) a swau zmraska-
nau fůži až dotaud sylila; — 6) znemazowala; — 7) až naposledy se rozpukla w swém sylenji; — 8) sřez špatnau
přihu pochodila; — 9) řdyž chudobný bohatřmu se chce rownati; — 10) glistotně nekdy na žebřackau palicy prigde.

IV. *A' kutya és a' farkas, pes a wlf.*

Egy kutya a' farkas előtt dicsekedett 1)
Éltében inséget hogy még nem szenvedett 2);
Hogy ő még nem tudja, mi a' nyomorúság 3),
Nem érte még soha semmi baj és agság 4);
A' kötelessége igen könnyű legyen 5),
Gazda' házát őrzi 6), ha aludni mégyen. —
Ekkor történetből 7) a' farkas meglátá,
Hogy a' kutya nyakát a' láncz elkoptatá 8).
Mi ez? mond a' farkas kutya pajtásához;
Felele az: nappal kötöznek oszlophoz 9).
„Igy tehát jobb az én erdei lakásom 10),
„Használd szerencsédet, te boldog pajtásom!
Valóban mindég jobb az igaz szabadság 11),
Mint akárminő kincs és földi gazdagság.

- 1) pšřil se; — 2) že netřpěl bjdu w swém žiwotě; — 3)
co ge bjda; — 4) že ho geřřtě niřdy nezachwátila starost;
5) geho powinnost geřř lehřá; — 6) swého hospodáre dům
strážji, řdyž gde špati; — 7) z nenadála; — 8) retez ze-
drela; — 9) wedne přiwazugj mne k slůpu; — 10) mé
břdlenj w hore; — 11) oprawdowá swoboda ge lepřřj,
nežli poklad a bohatřtwj.

V. *A' ló és a' csikó*, — *čun a žrebec*.

Midőn a' kis csikó a' nagy lovat látta,
 Hogy a' fényes hintót 1) milly kevélyen húzta,
 Úgy megirigylette annak szerencsáját,
 Hogy czifra kantárba maga veté fejét 2).
 Elsőbb' ugyan büszkén kezdett ugrándozni 3),
 Teljes örömében czifrán ficzkándozni 4);
 De midőn a' száját zabla szoritaná 5),
 És a' kemény hámszíz 6) szügyét 7) jól megnyomná 8),
 A' kocsis ostorral hátára csapkodna 9)
 'S pihenésre neki mi időt sem hagyna 10);
 Akkor megsiratta nagy balgatagságát 11),
 Nem irigylé többé a' ló' boldogságát 12).
 Ne irigyeld soha másnak szerencsáját,
 Éljed inkább vígan életed idejét 13).

- 1) nádherný koč; — 2) do blistavého kantára sám wložil
 swau hlavu; — 3) počátku pišně počal poskakowati; —
 4) w plné radosti cifrowaně se wybjnat; — 5) čbž ale
 zabadlo geho piště žláho; — 6) twrdý remeň, stwerne;
 — 7) geho prsá; — 8) tlačily; — 9) kočis bjčem mu
 na hrbet plešká; — 10) k odpčinutí nic času nenechá;
 — 11) oplákal swau hlaupest; — 12) nežáwidel wjce bla-
 hoslawnstwí koně; — 13) ži raděgi weselě čas swého
 žiwota.

VI. *A' róka*, — *ljščka*.

Egykor az oroszánt a' róka gúnyolta 1),
 'S vigyázatlansága miatt kicsúfolta 2),
 Hogy futtában farkasverembe béesett 3),
 És ott buslakodott ugyan nem keveset 4).
 Történt, hogy a' roka szelesen fatkosva 5),
 A' veremhez, közel pajkosan ugrosva,

Maga is béesett ugyan a' verembe,
 És így szinte ő is jött veszedelembé 6).

A' ki örül másnak szerencsétlenségén 7)

Nem soká okosbúl saját vesztességén 8).

- 1) gedentráti ljišša wysmjwała lewa; — 2) pro namerkow-
 nost; — 3) že w utjšanj do wlejš gamy padl; — 4) a tam
 se nemálo rmautil; — 5) stalo se že y ljišša vočabě wy-
 škakujic; — 6) tež prišla do nebezpečnstwj; — 7) kdo
 se raduje z giněho nebezpečnstwj; — 8) ten nezadluho
 z maudrj že své wlastnj ztratj;

VII. A' rest szolgálók; — leniwé služky.

Egy munkás özvegy, ki a' rendet szerette 1),

Rest szolgálóit jó korán költögette 2),

'S azokat munkára azonnal hajtotta,

Mihelyt csak hajnalban a' kakast hallotta 3)

De a' rest szolgálók munkát nem szeretvén,

Kakas' éneklését már nem szenvedhetvén 4),

A' szegényt megölték 5) 's tölték boszújukat 6);

De így egyedül csak büntették magokat;

Mert a' gazdasszony most órája nem lévén 7)

Szokás szerint korán reggel felserkenvén 8),

Cselédjeit többé aludni nem hagyta,

Sőt néha éjfélkor munkára hajtotta. 9).

Ki magán ravaszúl kíván segiteni 10)

Az bizony maga fog legtöbbet veszteni 11).

- 1) gedna pracowitá wdowa, fterá porádek ljbila; — 2)
 welmi ráno budila; — 3) gasknáhle na uswité zpěw fo-
 hauta slyšela; — 4) zpěw fohauta nemohauce sněsti, mr-
 zely se na neg; — 5) zabily toho neboráka; — 6) a swau
 pomstwu vyplnily; — 7) hodiň nemagje; — 8) dle oby-
 9*

čega mčas ráno se probauzala; — 9) ba áno nekdy o púlnoci
ge do roboty hnala; — 10) fdo lštimě žádá si špomocy;
11) sám negwjc utratj.

VIII. A' virágokat szedő gyermek.

Zwijtky šbjragjci chlapec.

Egy gyermek mély völgyben 1), szedett virágokat,
És szép bokrétába kötözé azokat 2).

Akkor hozzá járúlt egy bölc 3) és így szóla,
Mert életében már sokat tapasztala 4):

„Gyermek! igaz, hogy itt szép virágok vannak,
De mérges kigyók is 5) szinte találkoznak 6).

Menj tova hát innen 7), ha kedves életed 8),

Hogy kigyó fulánkja ne szúrjon tégedet 9).“

De a' gyermek még csak virágokat szedett,

És a' jó tanácsról mit sem elmélkedett 10).

'S im'! egy mérges kigyó hirtelen megcsipte 11),

Lerogyott a' gyermek 12) 's életét végezte 13).

Kövesd mindenkor a' bölc és jó tanácsot 14),

Ha akarsz e' földön élni sok jó napot.

- 1) w hluboké doliné; — 2) do frásné bukrétky ge swazomaš;
— 3) geden maudrý k nemu přistaupil; — 4) který již
mnoho žkaufil w životě; — 5) než v gedowatj hademě;
— 6) se též naležagj; — 7) gdi přjč odtudto; — 8) gešli
tobě ljbý život; — 9) aby tě neubodlo žihadlo hada; —
10) nic nemyslel na dobráu radu; — 11) žrazu geg usstip-
nul; — 12) padl chlapec; — 13) a život dokonal; —
14) nasledůg wždycky maudru radu.

IX. A' kevély kos, piššný baran.

Egy kos olly erős vólt, hogy senki a' nyájban 1)

Meg nem tudta győzni számtalan csatában 2).

'S úgy elkevélyedett 3) győzedelmeire 4)
 Hogy vitézségének elterjedett hire 5),
 Hogy most a' bikát is csatára kihivta 6)
 És hogy győztes lészen, előre gondolta 7).
 De bezzeg a' bika földre teritette 8)
 És rút kevélységét szépen megbüntette 9)
 A' kevély mindenkor nagyon csalatkozik 10),
 Ha hatalmasokkal összevállalkozik 11).

1) Jádný w stadu; — 2) w mnohem potjčánj ho newedel
 premóci; — 3) tak zpišněl; — 4) nad swjm wtežstwjm;
 — 5) že se powešt rozšširila o geho údatnosti; — 6) že
 giž y byka wymolal k bogi; — 7) napřed myslél že bude
 wtežem; — 8) ale wěru ho na zem rozprostrel; — 9)
 pekně pokutowal geho ššěaredau pjču; — 10) pišně se
 oflame; — 11) řdyž se se sylnými potjčá.

X. A' csalárd pásztor, lžiwý pastjr.

Egy mezei pásztor őrizvén juhokat 1),
 Öröme telt, hogyha csalhatott másokat 2)
 „Jertek! itt a' farkas 3), tépi juhaimat 4;
 „Segéljete 5), mert nem menthetem magamat 6).
 'S midőn más pásztorok segítségül jöttek,
 A' hamis pásztortól csak kinevettettek 7).
 Néhányszor gyakorlá 8) ezt a' hamisságot 9),
 'S a' pásztorok látták e' rút csalárdságot.
 Nem soká a' farkas valóban érkezett,
 'S a' megijedt ifjú 10) sirva esedezett 11):
 „Jertek! itt a' farkas tépi juhaimat,
 „Segéljete, mert nem menthetem magamat!“
 Hallották azok őt, de meg sem mozdultak 12),
 Hogy csúfot üz megint 13), ók így gondolkoztak,

A' farkas tehát a' juhokat szaggatta 14),
És a' tsalárd pásztor nyáját megsiratta 15).

Ne űz tréfát másból 16) 's ne szokj hazudozni 17)

Ha nem akarsz bűt, bajt magadnak okozni 18).

- 1) owce ostrzihal, pásl; — 2) radost měl, fdyž giných ofla-
mati mohl; — 3) podte, tu ge wlf; — 4) owce mi trhá;
— 5) pomůžte mi; — 6) nemůžem se obránit; — 7) od
toho lživého paštre wysmjwáni byli; — 8) nekolikrát zpá-
chal; — 9) tuto lež, faleš; — 10) předěšený chlapec;
— 11) narážaje profil; — 12) ani se jen nehnul; —
13) že zaš posměch stroaj; — 14) owce trhal, šfřtil;
— 15) své štado oplakal; — 16) nečin sobě žert z giného;
— 17) nezwiřni lhárit; — 18) geřli sobe nečeš žármu-
tek a šřodu způsobil.

§. 14.

AZ ESZTENDŐNEK NÉGY RÉSZEI.

I. A' Tavasz, — Garo.

Itt a' tavasz! bennem minden véresepp örül 1)
'S a' komor bú bánat 2) mélyen elszenderül 3);
Itt a' tavasz! én a' szép tavaszt szeretem,
A' hol kedvem tartja 4) ágyamat vethetem 5);
Öltözik az erdő 6), virágokon járok,
'S a' zöld mezőségnek bársonyin sétálok 7);
A' kis szellőcskék is gyengén lengedeznek 8),
'S a' tiszta patakok vigan csergedeznek 9);
A' nyájak legelnek 10) hiznak 11) szaporodnak 12,
'S fogai közt a' fű' szálai ropognak 13).
A' pásztorok pedig a' hegynek alljában 14),
Vagy terepély bikfák' 15) ernyős sátorában 16),

Vetvén a' nyájakra vigyázó szemeket 17),
 Sipolnak 18) dudálnak pásztori éneket 19).
 Szépen bög a' tehén, mikor borját hijja 20)
 Mekeg a' vig ketske, mikor annyát szijja 21).
 Merre járok, kelek, madarak repdeznek 22),
 Felettem 's mellettem dalokkal kedveznek 23).
 A' pacsirta pedig felrepül magosan 24)
 'S reptében csicsereg 's csiripol hangosan 25).
 A' rigó füttyörész rakott fészke körül 26),
 'S kellemes dalának minden munkás örül 27).
 Én tehát a' tavaszt dalommal dicsérem 28)
 'S hogy sokáig tartson, a' jó Istent kérem.

-
- 1) we mne se kažďa kwapka frwi raduge; — 2) possmaurný
 žármutek a starost; — 3) hluboce žaspi; — 4) kde se mi
 ljbí; — 5) postel si popravít můžem; — 6) hora se oblé-
 fá; — 7) procházím se po šarlátě zeleného pole; — 8)
 přewjwagj wetrjčkowé; — 9) potaučkowé wesele šumj; —
 10) štada se pašau; — 11) tučnegj; — 12) rozumnožugj
 se; — 13) mezy žubami gim chrumkagj štěblá tráwy; —
 14) na žpodku hery; — 15) šíroko rozprostrený buř; —
 16) chlábčowý štánek, šátor; — 17) obrácejce na štado
 pozorlivé oči; — 18) piřtagj; — 19) žagdugj pastjřstě
 piřně; — 20) řdyž wolá své těle krawa ručj; — 21)
 kožle bleěj řdyž sge; — 22) ptáci poletugj řudy fráljm;
 — 23) žpřewem se wděčj; — 24) šřerwánek misoko wyletj;
 — 25) w letku hlafitě šřěboce; — 26) drožd pohwizduge
 wůkol udělaného hnjjda; — 27) ž geho přjgemného žpě-
 wu kažďý dělňj se raduge; — 28) gá chwáljm garo mau
 piřnj, a aby dlawho trwalo, prošjm Boha.

II. A' Nyár, — Leto.

Örülj te tavasznak, ha tetszik, Barátom!
 Mert nincs jó izlésed 1), azt már általlátom.

Én a' nyár idejét leginkább szeretem ;
 Azért is dicséri azt a' versezetem 2).
 Ha a' nap felszálván 3) egész tágas eget.
 Általjár 4) árasztván jóltévő meleget 5) ;
 A' setét éjjelek' borzasztó homálya 6)
 Hosszú álommal a' földet nem kínálja 7)
 Akkor kétszeresen életet élhetünk 8)
 Mert hosszú napokban több jót végezhetünk.
 Ha pedig a' munka elfárasztott nagyon 9),
 'S testünknek szüksége pihenésre vagyon 10) ;
 Akkor minden szeglet a' házban nyújt ágyat 11),
 Nem kell duhnya, bunda, vagy kályha 12) ; a' bágyadt 13).
 A' nyár' melegében édesen szenderül 14),
 'S bár meztelen is 15) mély álomba merül 16),
 'S mi múlhatja felül a' nyárnak' kellemét 17)
 Akár hová vesse ember vi'sga szemét 18) ?
 Szellő' fuvalmára az arany kalászkok
 Lengnek a' mezőkön ; amott a' halászkok 19)
 A' folyónak partján fűszfabokrok alatt 20)
 Hálóba fogdossák az úszkáló halat ;
 Itt az aratók danolnak hosszú sorral 21)
 Ott négy ló izzadva és meglepve porral 22),
 Csikorgó szekeren csűrbe visz gabonát 23),
 Melly kenyeret nyújtson szegénynek télen át ;
 Ha pedig a' napnak tikkasztó hevében 24)
 Elfárad a' testem munka' közepében ;
 Frissítő fürdőre akárhol akadok 25)
 Ha a' közel habzó patakhöz szaladok 26).
 Azért én a' nyárat egyedül dicsérem,
 'S hogy örökké tartson, a' jó Istent kérem.

1) nemás dobrý smaf ; — 2) mé werffowánj ho chwálj ; —
 3) dny slunce wzejde ; — 4) peregde celé obširně nebe ; —
 5) wyléwá je sebe dobrotiwé téplo ; — 6) strážná tma

černých noci; — 7) nenautí žem k dlouhému snu; — 8) dvognásobně můžeme užiti; — 9) řdyž nás unavila práce; — 10) naše tělo potřebuje odpočinka; — 11) každý kaut ge postel; — 12) nepotřebí periny; — 13) unavený; — 14) sladce usne; — 15) třebaš v nahý; — 16) do hlubokého sna se zamorí; — 17) co může přemýšleti přigemnost leta; — 18) řdy kolmek oči obrácí; — 19) tam rybáři; — 20) pod vrbovými kromy; — 21) tu ženy prozpěvují v dlouhém rádě; — 22) čtyř koně potjce se a přikřité prachem; — 23) do stodoly vezau obilí na vrždícím voze; — 24) řdyž ale v žárné horkosti slunce; — 25) třebaš kde natrefím na čerstvý kaupel; — 26) gestli zabehnem k nejbližšímu potoku.

III. Az Ősz, Gesen.

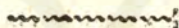
Én néktek barátim őszintén megvallom 1)
 Hogyha hosszú évnek részeit vi'sgálok 2).
 A' tavasznak 's nyárnak csak hiú kelleme 3),
 Mellynek nincs előttem valódi érdeme 4).
 Vagy tán azok töltik hordóinkat borral 5),
 Mellyek a' pinczékben állnak hosszú sorral?
 Vagy tán azok áldják gyümölcsele a' fákat 6),
 'S eleséggel látják-el ōk a' konyhákat 7)? —
 O te dús gazdag ősz ez a' te áldásod 8)!
 Hogy szegény napszámos hijába nem ásott 9),
 Hogy a' szorgos gazda hijába nem vetett 10),
 'S iparkodó kertész ingyen nem ültetett 11);
 Mind ezen kincseket az Ősz ránk halmozza,
 'S Istennek áldásit egyedül ő hozza. (7 —
 Bár sokan azt mondják, hogy ősszel fellegek 12)
 És sűrű köd által boritvák az egek 13);
 'S hogy szüntelen eső miatt az ég komor 14)
 Igaz! de ennek ám örül éhes gyomor 15).

Mert bár áztatják őt' az eső cseppei 16),
 Még is vigasztalják őt' fák' gyümölcsei 17);
 Itt a' szilva az ő érett kék színével 18),
 Ott a' sárga körtve jó ízű nedvével 19),
 Itt a' piros alma' gömbölyű formája 20)
 Diszlik a' faágon 21) 's izlik ember' szája 22).
 Hát a' szőlőkertek az őszi napokban 23),
 Részesítnek minket minő vigalmokban 24)?
 Melly' öröm! a' puha és édes fürtöcskék 25),
 Mellyeket leszednek lánykák és menyecskék 26),
 A' méznél édesebb mustot árasztanak 27)
 Miután kapások ér'tte fáradtanak 28).
 A' szorgos vinczellér poharát meríti 29)
 A' tele kádba 's azt mohón kiüríti 30),
 'S jó kedvre derülve 31) élteti az urát 32),
 Ki ó borral tölti az üres poharát 33);
 'S akkor mozsarakat ott a' borház előtt
 Elsütnek 34) 's megrazzák az estveli szellőt 35);
 Majd a' muzsikusok pengetnek húrokat 36)
 'S víg tánczra indítják a' puttonyhordókat 37).
 'S így egész családok örömmel megtelnek 38),
 Míg ős' kellemeit élve szüretelnek 39).
 Éa hát az Istenhez könyörgők szüntelen 40)
 H gy e' földön legyen az örök ősz jelen 41). —

-
- 1) já auprimně wyznám; — 2) řeky roka částky považu-
 gem; — 3) jen darebná utěšenost; — 4) která prede-
 mnau nemá opravdovou vážnost; — 5) či asnad oni na-
 psnají nasse sudy mým; — 6) či požehnávají stromy
 omocím? — 7) či oni zapatrují kuchaře živnosti? — 8)
 ty bohatá geseni, to ge twé požehnání; — 9) že dělají na-
 daro nekopal; — 10) hospodár nadarmo nerozjíval; —
 11) že usylowný zahrabník nadarmo nefadil; — 12) že m-
 aesen oblať; — 13) řeky hustau hmlu zastřená asau ne-
 běsá; — 14) nebo gest chmurné pre ustamičnou dešť; —

15) než tomu se raduge lačné brjcho; — 16) ačkoli geg pomočj kwapky běstě; — 17) potěšuge geg predce siromũ owoce; — 18) slivka swau žralau bělasau barwau; — 19) žlutá hrusčka swým chutným zaštem; — 20) čerwené gablko okružlau fůrmau; — 21) frásj se na haluzy; — 22) chut činj ústům; 23) a winnice w dnech gesenjch; — 24) gakowhch rozkossch učastnými náš činj? — 25) meké a sladké stěpky; — 26) které objragj diwčatá a newěsty; 27) wyléwagj sladšj musšt nad mēd; — 28) potom když kopáci proň ustáwali; — 29) usylownh wincúr swůg pohár začré, zamorj do plné kēdi; — 30) a ge dičhtiwé wypráznj, wypige; — 31) w dobré wauli; — 32) pripige za zdrowj swého pána; — 33) naplnj mu pohár starjm wjnem; — 34) podpálj mažáry tam pred; — 35) že se wečernj powetrj trese; — 36) musifanty na stranách hraaj; — 37) to tance poštyugj putňárů; — 38) tak celé čeládky radošj se naplňugj; — 39) počauš objragj hrozno požiwagje rozkossge gesenj; — 40) gá tedy k Bohu se modljam ustamičně; — 41) aby wěčitá gesen byla prjtomná na zemi.

IV. A' Tél, Zima,

Magasztaljátok tik 1), a' mit csak akartok;
 A' Tél' érdeminek az által nem árt'tok 2);
 Én a' havas télnek szivemből hódolok 3)
 Azért neki néhány verset eldanolok. —
 Valamint az öreg embernek ősz feje 4)
 Tiszteletre méltó 5), bár fogy is ereje 6);
 Úgy szinte a' telet nagyra kell becsülni 7),
 'S ha érkezett hozzánk, örökre derülni 8).
 Mert a' tél nem mint az ifjú és hetyke nyár 9),
 De mint egy tisztes Úr 10) bunda 's bekesben jár;
 A' fáradt természetnek ad nyugalmat 11),
 Terjesztvén felette pihenési álmát 12);

'S hogy pedig álomban hideg őt' ne rázza 13),
 Puha ágyat vetvén, hóval bépárnázza 14).
 Ha a' természet így egykicsit nyugodott 15)
 A' víg Fársáng őtet felébreszti legott 16).
 Ez tudnillik zengedezvén friss nótákat 17),
 Tánczosokkal tölti a' tágas szobákat 18);
 Mert midőn a' Czigány czitaráz 's hegedül 19)
 Akkor bizony a' lány 's legény búsan nem ül 20)
 De felszökvén fonó rokkáját elteszi 21),
 'S ünnepi köntösét magára felveszi 22).
 És az izmos legény a' műhelye megül
 Felké! 23) 's kedvesével a' tánczsorba vegyül 24).
 'S megvallván egymásnak forró szerelmöket 25),
 Elmennek a' Paphoz, kösse egybe őket 26).
 'S itt a' lakadalom, 's itt van a' házasság 27),
 Mellynek kurjongatva örül a' rokonság 28).
 A' tél hát, bár hideg, melegit sziveket 29)
 'S oltárhoz vezeti a' szerelmeseket 30);
 'S így, hogy szaporodik Ádám 's Éva neme 31)
 Az csak a' hideg tél' 's fársángnak érdeme 32).

-
- 1) vychwalugte eo gen čcete; — 2) zásluhám zimy strž
 to neustřodjte; — 3) gá sněhowé zimy se flanjm; —
 4) ššediwá hlawa; — 5) cti hodná; — 6) ačkoli geho
 šla flešně; — 7) wišoce treba wážit; — 8) radostj
 plesati; — 9) mladý a lehkomyslný, wříký; — 10) ga
 fo wážný pán; — 11) dáwa odpočinutj unawené přirody;
 — 12) rozšširugjc nad nj sen k odpočinutj; — 13) aby
 gi we sně zima netrásła; — 14) měkau postel poprawj,
 sněhem gi přifrige na způsob peřjn; — 15) když přiro
 da tak poneklaud sobě odpočinula; — 16) hnedky wesele
 šassanfy gi probudj; — 17) šřifšlé ndty totížto zněgjc;
 18) prostranné čije naplnj tanečnjfy; — 19) když hrá
 na cytare a na husleč; — 20) wtedy diwče a mládenec
 smutně neseďj; — 21) než wyššočje swau prašlicy přeč

odložj; 22) obleče si raucha swátečnj; — 23) wstane ob
warštatú tlustý mládenec; — 24) se swau milenkau za-
mjchá se do tanečnjho radu; — 25) geden druhému wv-
znagi swau lásku; — 26) aby ge spolušwázal, osobá-
šil; — 27) a tu gest hotowá swadba a manželstw; —
28) kterému se plesánjm raduge cela pokrewnost; — 29)
zima tedu, ačkoli ge studená, žhřiwá srdcá; — 30) za-
milowaných wobj k oltáru, k sobášš; — 31) že se roz-
množuge pokolenj Adama a Ewy; — 32) to ge zásluha
studené zimy a Tassanfů.

V. A' Bérekesztés, Žiwjřka.

Minő perlekedés támadott köztetek 1)?
Kérlek, Barátim! csak össze ne vesszetek 2)!
Mindeniknek vagyon igaza, ha véli 3),
Hogy tavaszi, nyári, őszi és a' téli
Napok sok gyönyörű mulatságot adnak 4),
Mellyben ezen földnek lakosi vigadnak;
De ki azt állítja 5), hogy azok' egyike
Egyedül kellemes 6) — bár akármellyike 7),
A' többinek pedig hogy kellemes hiú 8),
Azt nem állíthatja, csak esztelen fiú 9)! —
Az Isten tudnillik azt úgy intézte-el 10),
Hogy Tavasz szüntelen a' Telet váltsa-fel 11),
És hogy Tavasz után a' Nyár következze 12),
Az Ősz pedig Nyárnak nyomába érkezzék 13).
Ő mint Bölcs alkotó 14) a' nyárban hevíti 15)
A' földet 's ragyogó nappal melegíti;
'S a' kifáradt természetet elaltatja 16)
Télben, 's a' hópárnát azért rá hullatja;
Tavaszkor pediglen újra felébreszti 17),
És az új szép ruhát reája függeszti,

Ósszel pedig azért jön sok égi ború 18),
 Hogy a' Természet már akkor öreg korú 19),
 Nem mosolyg 20) 's magát büszkén nem fittogtatja,
 Csak érett gyümölcsöt bőséggel hullatja 21).
 Azért minden Lélek mondja rá áldását 22)
 Ki olly bölcsen tartja e' világ' forgását 23)!

- 1) gafa rojzpra powstala mezi wami; — 2) gen se nepo-
 wadte; — 3) gestli za to má; — 4) kratochwile púfobí;
 — 5) než kdo twrdí; — 6) že gen gediná gest prigemná;
 7) kterákolwek; — 8) giných pak prigemnost že ge da-
 remná; — 9) to gen nerozumný twrditi může; — 10)
 tak sporádal; — 11) aby proměnilo; — 12) aby nasle-
 dowalo; — 13) do ssepege wstaupila; — 14) on gako
 maudrý Stworitel; — 15) zehrwá; — 16) fáže aby
 zaspala unawená priroda; — 17) zaś probudí; — 18)
 wsseligaké nebes zachmaurení; — 19) až gest w starem
 věku; — 20) neusmíwá se; — 21) gen owoce wydává
 w hognosti; — 22) nech řekně na neho své požehnání;
 — 23) tohoto sweta běh, proměny maudre zprawuje.

Omyly tífku.

Ha	Stránee	62. rádku	19. olvasnak, újteg olvassanak.
—	—	72. —	12. felél — felkél.
—	—	72. —	16. fejteti — fűjteti.
—	—	85. —	15. félre — félve.
—	—	96. —	8. felelet — feleletet.
—	—	142. —	4. gyümölsöt — gyümölsét.

1871. évi költségvetés

1. Országgyűlési költségvetés	1871. évi költségvetés	1871. évi költségvetés	1871. évi költségvetés
2. Országgyűlési költségvetés	1871. évi költségvetés	1871. évi költségvetés	1871. évi költségvetés
3. Országgyűlési költségvetés	1871. évi költségvetés	1871. évi költségvetés	1871. évi költségvetés
4. Országgyűlési költségvetés	1871. évi költségvetés	1871. évi költségvetés	1871. évi költségvetés
5. Országgyűlési költségvetés	1871. évi költségvetés	1871. évi költségvetés	1871. évi költségvetés
6. Országgyűlési költségvetés	1871. évi költségvetés	1871. évi költségvetés	1871. évi költségvetés
7. Országgyűlési költségvetés	1871. évi költségvetés	1871. évi költségvetés	1871. évi költségvetés
8. Országgyűlési költségvetés	1871. évi költségvetés	1871. évi költségvetés	1871. évi költségvetés
9. Országgyűlési költségvetés	1871. évi költségvetés	1871. évi költségvetés	1871. évi költségvetés
10. Országgyűlési költségvetés	1871. évi költségvetés	1871. évi költségvetés	1871. évi költségvetés

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

